

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่อง การประเมินโครงการโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมในจังหวัดชัยนาท ปีการศึกษา 2554 โดยมีแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่ครอบคลุมในการประเมิน ซึ่งนำเสนอเนื้อหาสำคัญตามลำดับหัวข้อ ดังต่อไปนี้

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการ

- 1.1 แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการประเมินโครงการ
- 1.2 ความหมาย จุดมุ่งหมาย ความสำคัญของการประเมินโครงการและประโยชน์ของการประเมินโครงการ
- 1.3 กระบวนการของการประเมินโครงการ
- 1.4 ประเภทของการประเมินโครงการ

2. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการด้วยวิธีการเชิงระบบ

(System Approach)

- 2.1 ความหมายของวิธีการเชิงระบบ
  - 2.2 ความสำคัญของวิธีการเชิงระบบ
  - 2.3 ทฤษฎีระบบพื้นฐาน
  - 2.4 ขั้นตอนของวิธีการเชิงระบบ
  - 2.5 การประยุกต์ใช้วิธีการเชิงระบบ
- #### 3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม
- 3.1 ความหมายของการเรียนร่วม
  - 3.2 ปรัชญาการจัดการเรียนร่วม
  - 3.3 ความสำคัญและประโยชน์การจัดการเรียนร่วม
  - 3.4 รูปแบบการจัดการเรียนร่วม
  - 3.5 โครงการโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม
  - 3.6 โครงการโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมในจังหวัดชัยนาท
  - 3.7 ปัญหาการจัดการเรียนร่วมในประเทศไทย
  - 3.8 แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการโรงเรียนเรียนร่วม
  - 3.9 การบริหารโรงเรียนเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท (SEAT Framwork)

4. ความพึงพอใจ

- 4.1 ความหมายของความพึงพอใจ
- 4.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความพึงพอใจ
- 4.3 ความสำคัญของความพึงพอใจ
- 4.4 ขอบข่ายของความพึงพอใจ
- 4.5 ลักษณะของความพึงพอใจ
- 4.6 การวัดความพึงพอใจ

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

- 5.1 งานวิจัยในประเทศ
- 5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

6. กรอบแนวคิดในการวิจัย

1. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการ เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นยิ่งสำหรับผู้ปฏิบัติงานทางการศึกษา และผู้ปฏิบัติงานสาขาอื่นๆ การประเมินโครงการมีบทบาทในการช่วยให้ผู้จัดทำโครงการสามารถบริหารโครงการนั้นๆ ได้บรรลุผลหรือสำเร็จตามเป้าหมายของโครงการได้ การประเมินโครงการช่วยให้สามารถตรวจสอบ หรือติดตามได้ว่าโครงการมีข้อบกพร่องตรงจุดใด เพื่อให้สามารถปรับปรุงให้บรรลุเป้าหมาย หรือทราบได้ว่าโครงการที่ดำเนินการอยู่เมื่อดำเนินการเสร็จเรียบร้อยแล้ว จะได้ผลคุ้มค่ากับเงินที่ลงทุนหรือไม่ คุ้มค่ากับเวลาที่เสียไปหรือไม่

1.1 แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการประเมินโครงการ

การวางแผนและการบริหารโครงการใดก็ตาม เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ จำเป็นต้องมีการกำหนดจุดมุ่งหมาย (Goal) และวัตถุประสงค์ (Objectives) ที่ชัดเจน เพื่อช่วยในการกำหนดคุณลักษณะของผลปลายทาง และผลระหว่างทางที่พึงประสงค์ หลังจากได้ดำเนินงานไปแล้ว จุดมุ่งหมายจะช่วยกำหนดทิศทางของการดำเนินงาน ช่วยกำหนดวิธีการที่จะทำให้ได้รับผลตามเป้าหมายที่วางไว้ ส่วนการติดตาม และประเมินผลเข้ามามีบทบาทสำคัญในการช่วยตัดสินคุณค่าของกระบวนการหรือวิธีการดำเนินงานและการบรรลุผลสำเร็จของการดำเนินงาน เช่น ทำให้ทราบว่าการทำงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพเพียงใด วิธีการที่ใช้มีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด ผลของการดำเนินงานทำได้บรรลุตามวัตถุประสงค์หรือไม่ มากน้อยเพียงใด เป็นต้น การประเมินจะช่วยให้สารสนเทศที่เป็นประโยชน์ต่อการตัดสินคุณค่าของโครงการว่าจะขยายผลโครงการต่อ หรือยกเลิก รวมทั้งมีประโยชน์ต่อการพัฒนาปรับปรุงองค์การ แผน แผนงานและโครงการ (สมคิด พรหมจักษ์, 2550)

กล่าวโดยสรุป แนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับการประเมินโครงการ ประกอบด้วย 1) การวางแผน ได้แก่ กำหนดจุดประสงค์ เป้าหมาย กลวิธี 2) การดำเนินงาน ได้แก่ จัดองค์กร จัดทรัพยากร จัดกิจกรรม และ 3) การกำกับติดตามและประเมินผล ซึ่งนำไปสู่ความสำเร็จของโครงการ

1.2 ความหมาย จุดมุ่งหมาย ความสำคัญและประโยชน์ของการประเมินโครงการ

ในการประเมินโครงการมีการศึกษาความหมาย จุดมุ่งหมาย ความสำคัญและของการประเมินโครงการ ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1.2.1 ความหมายของการประเมินโครงการ

ประชุม รอดประเสริฐ (2545) กล่าวว่า การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลของการดำเนินโครงการและพิจารณาข้อบกพร่องซึ่งให้ทราบถึงจุดเด่น หรือจุดด้อยของโครงการนั้นๆ อย่างมีระบบ แล้วตัดสินใจปรับปรุงแก้ไขโครงการนั้น เพื่อดำเนินการต่อไป หรือยุติการดำเนินงาน

สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2547) กล่าวว่า การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการศึกษาแสวงหาความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินโครงการว่าเป็นไปตามหลักเกณฑ์และขั้นตอนต่างๆ ที่ได้กำหนดไว้หรือไม่ มีปัญหาอุปสรรคอะไร และบรรลุเป้าหมายที่ต้องการหรือไม่ มีผลกระทบในแง่บวกต่างๆ อย่างไรที่เกิดขึ้นจากโครงการบ้าง

สมคิด พรหมจ้อย (2550) กล่าวว่า การประเมินโครงการ หมายถึง การตรวจสอบความก้าวหน้าของโครงการหรือแผนงานนั้นๆ ว่ามีมากน้อยเพียงใด การประเมินผลเป็นกระบวนการบ่งชี้ถึงคุณค่าของโครงการหรือแผนงานได้ผลตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ทั้งการประเมินก่อนเริ่มโครงการ ขณะที่โครงการดำเนินการอยู่ และหลังจากการดำเนินงานได้สิ้นสุดแล้ว

เชาว์ อินโย (2553) กล่าวว่า การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการพิจารณาตัดสินคุณค่าโดยการค้นคว้า เก็บรวบรวมข้อมูลต่างๆ จากชุดของกิจกรรมที่จัดขึ้นอย่างมีระบบ มาประกอบการตัดสินใจ ตีค่าผลการดำเนินการนั้นว่าบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ ใช้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการจัดการ

พิสนุ ฟองศรี (2553) กล่าวว่า การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการตัดสินคุณค่าของโครงการระยะหนึ่งระยะใดหรือทุกระยะ โดยนำสารสนเทศจากการวัดมาเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เพื่อตัดสินใจทำโครงการ ทดลองหรือนำร่อง ปรับเปลี่ยนระบบ ปรับปรุง ขยายผลหรือยกเลิกโครงการ

เยาวดี ราชชัยกุลวิบูลย์ศรี (2553) กล่าวว่า การประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการจำกัดข้อมูลที่ต้องการ และทำการเก็บรวบรวมข้อมูล อันเป็นข่าวสารที่ให้ประโยชน์ ในการตัดสินใจแนวทางเลือกต่าง ๆ ที่ให้ผลดีในการตัดสินใจ

จากความหมายของการประเมินผลโครงการที่ได้กล่าวมานั้น พอสรุปได้ว่าการประเมินโครงการ หมายถึง กระบวนการจัดเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการ เพื่อนำข้อมูลที่ได้มารวบรวม วิเคราะห์ เปรียบเทียบกับเกณฑ์ แล้วตัดสินใจคุณค่าเกี่ยวกับโครงการว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้หรือไม่ และเป็นการศึกษาหาแนวทางวิธีการมาใช้ในการปรับปรุง แก้ไขการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพสูงสุด และมีการดำเนินโครงการต่อไป

1.2.2 จุดมุ่งหมายของการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการอย่างมีระบบ ย่อมจะมีส่วนช่วยให้ผู้บริหารโครงการตระหนักถึงคุณภาพของแผนและโครงการที่กำหนดขึ้นว่าสามารถสนองตอบความต้องการของสังคม หรือสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้มากน้อยเพียงใด และช่วยให้ผู้บริหารสามารถตัดสินใจในการดำเนินการ ปรับปรุง เปลี่ยนแปลงโครงการให้มีความถูกต้องเหมาะสมส่งผลให้โครงการนั้นดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ บรรลุถึงเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ทุกประการ การประเมินโครงการมีความมุ่งหมายและความสำคัญ คือ

ประชุม รอดประเสริฐ (2545) กล่าวว่า การประเมินผลโครงการมีความมุ่งหมายเฉพาะ ดังนี้

1. เพื่อแสดงให้เห็นถึงเหตุผลที่ชัดเจนของโครงการอันเป็นพื้นฐานสำคัญของการตัดสินใจว่า ลักษณะใดของโครงการมีความสำคัญมากที่สุด ซึ่งจะต้องทำการประเมินเพื่อหาประสิทธิผล และข้อมูลชนิดใดที่จะต้องเก็บไว้เพื่อการวิเคราะห์
2. เพื่อรวบรวมหลักฐานความเป็นจริงและข้อมูลที่จำเป็นเพื่อนำไปสู่การพิจารณาถึงประสิทธิผลของโครงการ
3. เพื่อที่จะทราบว่าการปฏิบัติงานตามโครงการบรรลุตามเป้าหมาย ที่กำหนดไว้หรือไม่
4. เพื่อที่จะทราบว่าเป็นเป้าหมายที่กำหนดไว้สามารถปฏิบัติได้จริงหรือไม่ และเป็นเป้าหมายที่มีความเหมาะสมมากน้อยเพียงใด
5. เพื่อการวิเคราะห์ข้อมูลและข้อเท็จจริงต่างๆ เพื่อนำไปสู่ การสรุปผลของโครงการ
6. เพื่อการตัดสินใจว่าข้อมูล หรือข้อเท็จจริงใดที่สามารถนำไปใช้ได้
7. เพื่อสนับสนุนการตัดสินใจในการพัฒนา ปรับปรุงโครงการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

จากจุดมุ่งหมายของการประเมินโครงการที่กล่าวมานั้น พอจะสรุปได้ว่า การประเมินโครงการทำให้ทราบถึงปัญหา ข้อมูล ข้อเท็จจริง เพื่อนำไปสรุปโครงการหาข้อดี ข้อเสียเพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์และนำมาใช้ในการปรับปรุงพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

1.2.3 ความสำคัญของการประเมินโครงการ

ในการประเมินโครงการทำให้ได้ข้อมูลข้อมูลสารสนเทศที่สามารถนำมาใช้วางแผน บริหารจัดการโครงการให้มีประสิทธิภาพ โดยการดำเนินการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงโครงการให้มีความเหมาะสม จะส่งผลให้การดำเนินโครงการนั้นมีประสิทธิภาพ และบรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ การประเมินโครงการมีความสำคัญตามแนวคิดของนักวิชาการดังนี้

เยาเวดี ราชชัยกุล วิบูลย์ศรี (2553) ให้เหตุผลของความสำคัญในการประเมินโครงการ ดังนี้

1. เพื่อให้ได้สารสนเทศที่สำคัญสำหรับผู้บริหารได้นำไปใช้ในการตัดสินใจ
2. เพื่อช่วยเหลือบุคลากรที่รับผิดชอบโครงการให้สามารถปรับปรุงและพัฒนาโครงการได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งสามารถให้ข้อมูลข่าวสารได้อย่างเหมาะสมเมื่อหน่วยงานต่าง ๆ ขอมมา
3. เพื่อให้ทราบผลผลิตหรือผลกระทบจากโครงการ
4. เพื่อให้ได้รับเงินทุนสนับสนุนอย่างเพียงพอ
5. เพื่อต้องการได้รับการประกันคุณภาพ หรือการรับรองวิทยฐานะ ถ้าหากว่าเป็นโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษา

สมคิด พรหมจ้อย (2550) กล่าวถึง การประเมินมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการวางแผนและบริหารโครงการ ซึ่งพอสรุปได้ดังนี้

1. ช่วยให้อุปกรณ์และสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการวางแผนงานและโครงการ ตรวจสอบความพร้อมของทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็นในการดำเนินโครงการ ตลอดจนตรวจสอบความเป็นไปได้ในการจัดกิจกรรมต่าง ๆ
2. ช่วยทำให้การกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการมีความชัดเจน
3. ช่วยให้การจัดหาข้อมูลเกี่ยวกับความก้าวหน้า ปัญหา และอุปสรรคของการดำเนินโครงการ
4. ช่วยให้อุปกรณ์เกี่ยวกับความสำเร็จ และความล้มเหลวของโครงการเพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจ และวินิจฉัยว่าจะดำเนินโครงการในช่วงต่อไปหรือไม่ จะยกเลิกหรือขยายการดำเนินงานโครงการต่อไป
5. ช่วยให้ได้ข้อมูลที่บ่งบอกถึงประสิทธิภาพของการดำเนินงานโครงการว่าเป็นอย่างไรคุ้มค่ากับการลงทุนหรือไม่

6. เป็นแรงจูงใจให้ผู้ปฏิบัติงานโครงการ เพราะการประเมินโครงการด้วยตนเองจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานได้ทราบผลการดำเนินการ จุดเด่น จุดด้อย และนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุง และพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

จากความสำคัญของการประเมินโครงการที่ได้กล่าวมาแล้ว สามารถสรุปถึงความสำคัญและคุณประโยชน์ของการประเมินได้ดังนี้ (เยาวดี ราชชัยกุลวิบูลย์ศรี, 2553)

1. การประเมินช่วยให้การกำหนดวัตถุประสงค์และมาตรฐานของการดำเนินงานมีความชัดเจนขึ้น กล่าวคือก่อนที่โครงการจะได้รับการสนับสนุนให้นำไปใช้ย่อมจะได้รับการตรวจสอบจากผู้บริหารและผู้ประเมิน ส่วนใดที่ไม่ชัดเจน เช่น วัตถุประสงค์หรือมาตรฐานในการดำเนินงาน หากขาดความแน่นอนแจ่มชัด จะต้องได้รับการปรับปรุงแก้ไขให้มีความถูกต้องชัดเจนเสียก่อน ฉะนั้น จึงกล่าวได้ว่าการประเมินโครงการมีส่วนช่วยให้โครงการชัดเจนและสามารถที่จะนำไปปฏิบัติอย่างได้ผลมากกว่าโครงการที่ไม่ได้รับการประเมิน

2. การประเมินโครงการช่วยให้การใช้ทรัพยากรเป็นไปอย่างคุ้มค่าหรือเกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ ทั้งนี้เพราะการประเมินโครงการจะต้องวิเคราะห์ข้อมูลทุกส่วนของโครงการ ข้อมูลใดหรือปัจจัยใดที่เป็นปัญหาจะได้รับการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้สามารถปฏิบัติงานหรือใช้ในการปฏิบัติงานอย่างเหมาะสมคุ้มค่าทรัพยากรทุกชนิดจะได้รับการจัดสรรให้อยู่ในจำนวน หรือปริมาณที่เหมาะสมเพียงพอต่อการดำเนินงาน ทรัพยากรที่ไม่จำเป็นหรือมีมากเกินไปจะได้รับการตัดทอน และทรัพยากรใดที่ขาดก็จะได้มีการจัดหาเพิ่มเติม ฉะนั้น การประเมินโครงการจึงมีส่วนทำให้การใช้ทรัพยากรของโครงการเป็นไปอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพ

3. การประเมินโครงการช่วยให้แผนงานบรรลุวัตถุประสงค์ ดังที่ได้กล่าวว่าโครงการเป็นส่วนหนึ่งของแผน ดังนั้นเมื่อโครงการได้รับการตรวจสอบ วิเคราะห์ ปรับปรุงแก้ไขให้ดำเนินการไปด้วยดี ย่อมจะทำให้แผนงานดำเนินไปด้วยดีและบรรลุถึงวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ หากโครงการใดโครงการหนึ่งมีปัญหาในการปฏิบัติย่อมกระทบกระเทือนต่อแผนงานโดยรวม ฉะนั้น จึงอาจกล่าวได้เช่นเดียวกันว่าหากการประเมินโครงการมีส่วนช่วยให้โครงการดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ ย่อมหมายถึงการประเมินโครงการมีส่วนช่วยให้แผนงานบรรลุถึงวัตถุประสงค์และดำเนินงานได้ด้วยดีเช่นกัน

4. การประเมินโครงการมีส่วนช่วยในการแก้ปัญหาอันเกิดจากผลกระทบ (Impact) ของโครงการ และทำให้โครงการมีข้อที่ทำให้เกิดความเสียหายลดน้อยลง

5. การประเมินโครงการมีส่วนช่วยอย่างสำคัญในการควบคุมคุณภาพของงาน ดังที่ได้กล่าวแล้วว่า การประเมินโครงการเป็นการตรวจสอบและควบคุมชนิดหนึ่ง ซึ่งดำเนินงานอย่างเป็นระบบและมีความเป็นวิทยาศาสตร์อย่างมาก ทุกส่วนของโครงการและปัจจัยทุกชนิดจะได้รับการวิเคราะห์อย่างละเอียด กล่าวคือ ทั้งข้อมูลนำเข้า (Inputs) กระบวนการ (Process) และผลงาน (Outputs) จะได้รับการตรวจสอบประเมินผลทุกขั้นตอน

ส่วนใดที่มีปัญหาหรือไม่มีคุณภาพจะได้รับการพิจารณาย้อนกลับ เพื่อให้มีการดำเนินงานใหม่ จนกว่าจะเป็นไปตามมาตรฐานหรือเป้าหมายที่ต้องการ ดังนั้น จึงถือได้ว่าการประเมินผลเป็นการควบคุมคุณภาพของโครงการ

6. การประเมินโครงการมีส่วนในการสร้างขวัญและกำลังใจให้ผู้ปฏิบัติงานตามโครงการ เพราะการประเมินโครงการมิใช่การควบคุมบังคับบัญชาหรือสั่งการ แต่เป็นการศึกษาวิเคราะห์เพื่อปรับปรุงแก้ไขและเสนอแนะวิธีการใหม่ๆ เพื่อปฏิบัติโครงการ อันยอมจะนำมาซึ่งผลงานที่ดีเป็นที่ยอมรับของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งปวง โดยลักษณะเช่นนี้ย่อมทำให้ผู้ปฏิบัติมีกำลังใจ มีความพึงพอใจและมีความตั้งใจ กระตือรือร้นที่จะปฏิบัติงานต่อไปและมากขึ้น ฉะนั้นจึงกล่าวได้ว่าการประเมินโครงการมีส่วนสำคัญยิ่งในการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน

7. การประเมินโครงการช่วยในการตัดสินใจในการบริหารโครงการ กล่าวคือ การประเมินโครงการจะทำให้ผู้บริหารได้ทราบถึงปัญหาอุปสรรค ข้อดี ข้อเสีย ความเป็นไปได้ และแนวทางในการปรับปรุง แก้ไขการดำเนินโครงการโดยข้อมูลดังกล่าว แล้วจะช่วยให้ผู้บริหารตัดสินใจว่าจะดำเนินโครงการนั้นต่อไป หรือยุติโครงการนั้นเสีย นอกจากนี้ผลของการประเมินโครงการอาจเป็นข้อมูลอย่างสำคัญในการวางแผนหรือกำหนดนโยบายของผู้บริหาร และฝ่ายการเมือง

นอกจากนี้ยัง อาจวิเคราะห์ได้ว่าการประเมินโครงการเป็นงานที่มีความละเอียดลออมากกว่าการวางแผน กล่าวคือ ในขณะที่วางแผนเป็นการคาดคะเนอนาคตและค้นหาวิธีการในการปฏิบัติงาน เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายหรือความต้องการที่ได้คาดคะเนไว้ แต่การประเมินโครงการแสวงหาข้อเท็จจริง โดยจะต้องแสวงหาทั้งสิ่งที่มองเห็นจับต้องได้ และสิ่งที่มองไม่เห็นจับต้องไม่ได้ ฉะนั้นการประเมินผลโครงการจึงมีความยากลำบากในตัว ที่ผู้ประเมินจะต้องพยายามเสาะแสวงหาข้อเท็จจริงเหล่านั้นให้ได้ข้อมูลที่เป็นจริงมากที่สุด ทั้งนี้ เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจบริหารโครงการให้บรรลุถึงเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ต้องการ การประเมินโครงการจะต้องกระทำอย่างกว้างขวางและต่อเนื่อง จึงจะทำให้แผนงานที่กำหนดไว้บรรลุถึงเป้าหมาย หรือเป็นเครื่องบ่งชี้ที่จะนำไปสู่การตัดสินใจพัฒนา ปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพ

1.2.4 ประโยชน์ของการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการเป็นการดำเนินขั้นตอนหนึ่งในการจัดทำและดำเนินโครงการ ซึ่งวิธีจัดการแบบนี้มีประโยชน์ในการบริหารจัดการโครงการที่จะดำเนินการหรือกำลังดำเนินการอยู่

สมคิด พรหมจ้อย (2550) สรุปประโยชน์ของการประเมินไว้ดังนี้

1. ช่วยให้ได้ข้อมูลและสารสนเทศต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับวางแผนและโครงการ ตรวจสอบความพร้อมของทรัพยากรต่าง ๆ ที่จำเป็นในการดำเนินโครงการตลอดจนการตรวจความเป็นไปได้ในการจัดกิจกรรม

2. ช่วยทำให้การกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการมีความชัดเจน (กรณี

ประเมินก่อนดำเนินโครงการ)

3. ช่วยในการจัดหาข้อมูลเกี่ยวกับความก้าวหน้า ปัญหา อุปสรรคของการดำเนินงานโครงการ

4. ช่วยให้ข้อมูลเกี่ยวกับความสำเร็จ และความล้มเหลวของโครงการเพื่อนำไปใช้ในการตัดสินใจ และวินิจฉัยว่าจะดำเนินโครงการในช่วงต่อไปหรือไม่ จะยกเลิก หรือขยายการดำเนินงานโครงการต่อไป

5. ช่วยให้ได้ข้อมูลที่บ่งบอกถึงประสิทธิภาพของการดำเนินโครงการว่าเป็นอย่างไรคุ้มค่าต่อการลงทุนหรือไม่

6. เป็นแรงจูงใจให้ปฏิบัติงานโครงการ เพราะการประเมินโครงการด้วยตนเอง จะทำให้ผู้ปฏิบัติงานได้ทราบผลการดำเนินงาน จุดเด่น จุดด้อย และนำข้อมูลไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนาโครงการให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นว่าการดำเนินงานเป็นไปตามนโยบาย แผนงาน หรือโครงการที่วางไว้หรือไม่

สรุปได้ว่าการประเมินผลโครงการเป็นการบ่งชี้ผลสัมฤทธิ์ของโครงการนั้นๆ รวมทั้งปัญหา อุปสรรคในการดำเนินงานเพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขและสามารถนำข้อมูลไปประกอบการพิจารณาตัดสินใจเกี่ยวกับการปฏิบัติโครงการต่อไป

1.3 กระบวนการของการประเมินโครงการ

ในการประเมินโครงการ มีกระบวนการดำเนินการประเมิน (สมคิด พรหมจ้อย, 2550) ซึ่งมีกระบวนการ ดังนี้

1. ประเมินอะไร : การวิเคราะห์โครงการที่มุ่งประเมิน
2. ทำไมจึงต้องประเมิน : หลักการและเหตุผลของการประเมิน
3. ประเมินเพื่ออะไร : กำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมิน
4. มีแนวคิดทฤษฎีอะไรบ้าง : ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และแนวทางการประเมิน
5. จะประเมินได้อย่างไร : การออกแบบการประเมิน
  - 5.1 กำหนดรูปแบบการประเมิน
  - 5.2 กำหนดประเภทของตัวแปรหรือข้อมูล หรือตัวชี้วัด
  - 5.3 กำหนดแหล่งข้อมูล / ผู้ให้ข้อมูล
  - 5.4 กำหนดเครื่องมือ / วิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
  - 5.5 กำหนดแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล
  - 5.6 กำหนดเกณฑ์การประเมิน
6. เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินมีอะไรบ้าง : เครื่องมือที่ใช้ในการประเมิน
7. จะเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการใด : การเก็บรวบรวมข้อมูล
8. จะสรุปข้อมูลให้มีความหมายได้อย่างไร : การวิเคราะห์ข้อมูล

9. จะนำผลการประเมินไปใช้ได้อย่างไร : รายงานผลการประเมิน

ในการดำเนินงานขั้นตอนที่ 1 ถึง 5 เมื่อเสร็จสิ้นถึงขั้นตอนที่ 5 ผลลัพธ์ของงานที่นักประเมินได้ก็คือ คำโครงการประเมิน (Evaluation Proposal) หรือแผนการประเมินโครงการ ซึ่งอยู่ในสภาพพร้อมที่จะนำไปสู่การปฏิบัติจริงต่อไป

กระบวนการในการประเมินโครงการโดยทั่วไปมีกระบวนการที่สำคัญดังต่อไปนี้ คือ การวิเคราะห์โครงการ การศึกษาแนวคิดหลักการการประเมินและโครงการพร้อมทั้งข้อมูลที่เกี่ยวข้อง การกำหนดวัตถุประสงค์หรือประเด็นการประเมินและตัวชี้วัด การกำหนดเกณฑ์และค่าน้ำหนัก การกำหนดออกแบบและขอบเขตการประเมิน การสร้างและพัฒนาเครื่องมือเก็บข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล และการเขียนรายงานการประเมิน ซึ่งแต่ละขั้นตอนอาจปรับให้เหมาะสมกับโครงการที่จะประเมินได้

1.4 ประเภทของการประเมินโครงการ

การประเมินโครงการบริการสังคมนั้น สามารถจำแนกประเภทของการประเมินโดยทั่วไปได้เป็น 4 ประเภทคือ สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam, 1985 อ้างถึงใน ประสิทธิ์ คำชมภู, 2550)

1. การประเมินความต้องการที่จำเป็น

แนวคิดของการประเมินความต้องการที่จำเป็น (Need Assessment) ได้เริ่มต้นจากประเทศสหรัฐอเมริกา โดยโครงการต่างๆ เหล่านั้น มักถูกเรียกร้องให้มีการระบุวิธีการวัดและประเมินความต้องการของโครงการไว้ในเป้าหมายด้วย ทั้งนี้เพื่อประสิทธิภาพของการวางแผนโครงการ ซึ่งต่อมาได้กลายเป็นเกณฑ์พื้นฐานสำหรับการพิจารณาอนุมัติเพื่อให้การสนับสนุนโครงการ โครงการทั้งหลายเหล่านี้ต่างก็ได้ทำการประเมินความต้องการที่จำเป็นเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ และเพื่อใช้ประโยชน์จากผลการประเมินให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น ทั้งในระดับท้องถิ่น ระดับภาค และระดับชาติ

ในการวัดและประเมินความต้องการที่จำเป็นนั้น ก่อนดำเนินโครงการใดๆ ก็จะต้องมีการวางแผนของโครงการนั้นๆ ไว้ล่วงหน้าอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้สามารถตอบคำถามต่างๆ ได้ตรงตามความต้องการที่แท้จริง ในปัจจุบันนักประเมินได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับการวางแผนเพื่อการประเมิน และเชื่อว่าการวางแผนโครงการ จำเป็นต้องจัดให้เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการประเมินโดยให้การวางแผนโครงการเป็นขั้นตอนหนึ่งของการประเมินโครงการนั้นๆ ก่อนนำโครงการไปสู่ขั้นปฏิบัติ

2. การประเมินกระบวนการ

แนวคิดหลักของการประเมินกระบวนการ คือ เมื่อโครงการได้รับการพัฒนาและเริ่มดำเนินการแล้ว นักประเมินต้องย้อนกลับไปทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโครงการอีกครั้ง เพื่อตรวจสอบว่าโครงการนั้นๆ ได้ปฏิบัติไปตามทุกขั้นตอนที่ได้ออกแบบไว้หรือไม่ และ

จัดกิจกรรมเพื่อให้บริการต่อกลุ่มเป้าหมายตรงตามที่กำหนดไว้ในโครงการหรือไม่ การประเมินกระบวนการของโครงการเช่นนี้ถ้าจะกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือเป็นการตรวจสอบความพยายามของโครงการว่าได้ดำเนินการไปอย่างครบถ้วนตรงตามแผนที่วางไว้ทุกขั้นตอนหรือไม่

ซึ่งนักประเมินกระบวนการควรตระหนักในเรื่องนี้และควรมีความพยายามที่จะออกแบบการเก็บข้อมูลที่จำเป็นต่างๆ อย่างมีระบบ ทั้งนี้เพื่อช่วยอำนวยความสะดวกในด้านการรวบรวมข้อมูลและการสรุปข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติโครงการให้มากที่สุดนอกจากนั้น เมื่อมีการประเมินกระบวนการของโครงการแล้ว สิ่งสำคัญคือ เป็นการเปิดโอกาสให้ผู้ดำเนินการโครงการสามารถจะปรับการดำเนินงานให้เป็นไปในทิศทางที่นำไปสู่ความสำเร็จของโครงการได้อย่างสมเหตุสมผลด้วย

3. การประเมินผลผลิต

เท่าที่ผ่านมานักประเมินมักจะเน้นการประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการจากการประเมินผลผลิตโดยตรงของโครงการนั้นๆ ซึ่งความจริงแล้วเป็นเรื่องยากที่จะระบุ “เหตุ” ซึ่งมักจะ หมายถึง ปัจจัยนำเข้าไปในระหว่างการค้าเนนโครงการกับ “ผล” ที่เกิดตามมาของโครงการ

ดังนั้น การประเมินผลผลิตของโครงการที่สำคัญ ก็คือ นักประเมินจะต้องแสดงแนวทางในการวัดผลสำเร็จของโครงการให้แน่ชัดถือ มีการวัดที่แม่นยำ มีการวัดที่ตรงกับความเป็นจริงและมีความคงที่ด้วย สำหรับวิธีการวัดนั้นอาจต้องใ้การออกแบบตามวิธีวิจัยที่ซับซ้อน คล้ายกับการออกแบบโครงการวิจัยเชิงทดลอง ส่วนการกำหนดความสำเร็จของโครงการยังมีความเห็นแตกต่างกันตามกลุ่มของผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่น หน่วยงานที่สนับสนุนเงินทุน บุคลากรของโครงการและผู้รับบริการ ซึ่งแต่ละกลุ่มมีระดับของการยอมรับความสำเร็จที่ต่างกันไป ดังนั้น นักประเมินจึงต้องหาตัวบ่งชี้ที่สามารถเป็นที่ยอมรับของทุกกลุ่มและมีความเป็นไปได้สำหรับการประเมินผลผลิตด้วย

4. การประเมินประสิทธิภาพ

การประเมินโครงการโดยทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในประเทศไทยที่ผ่านมายังจำกัดอยู่แต่เพียงการประเมินผลผลิต โดยมุ่งที่จะทราบความสำเร็จหรือความล้มเหลวของโครงการเท่านั้น ทั้งนี้เพื่อประกอบการตัดสินใจของผู้ให้บริการหรือผู้ให้ทุนในการยุติหรือขยายโครงการ แต่ในปัจจุบันนักประเมินและผู้บริหารโครงการ ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการประเมินประสิทธิภาพของโครงการด้วย โดยถือว่าเป็นประเภทของการประเมินที่จำเป็นสำหรับโครงการบริการทั่วไป เพราะจะช่วยเสริมให้โครงการเหล่านั้นสามารถดำเนินการอย่างสอดคล้องกับสภาพการณ์ของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งโครงการที่เื้ออำนวยการพัฒนาท้องถิ่นหรือโครงการที่เป็นตัวกำหนดเกณฑ์สำคัญสำหรับประกันโครงการขนาดใหญ่ระดับชาติที่จะไม่ต้องสูญเสียทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดโดยไม่จำเป็น การดำเนินโครงการบริการสังคมนั้นจะไม่มุ่งแต่เพียงความสำเร็จของโครงการเท่านั้น แต่จะต้องให้คุ่มค่าในเชิงของประสิทธิภาพด้วยตามปกติการประเมินประสิทธิภาพของโครงการมักจะเริ่มจากคำถามต่างๆ กัน

ศุภวัฒน์ วาจาสิทธิ์ (2544 : 27-29)

สมคิด พรหมจ้อย (2550) ได้นำเสนอประเภทของการประเมินโครงการเป็น

3 รูปแบบ

1. รูปแบบการประเมินที่เน้นจุดมุ่งหมาย (Objective Based Model) เป็นรูปแบบที่เน้นการตรวจสอบผลที่คาดหวังได้เกิดขึ้นหรือไม่ หรือประเมินโดยตรวจสอบผลที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมายเป็นหลัก โดยดูว่าผลที่เกิดจากการปฏิบัติงานบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้หรือไม่ได้แก่ รูปแบบการประเมินของไทเลอร์ (Ralph W.Tyler) ครอนบาค (Cronbach) และ เคริกแพตทริก (Kirkpatrick)

2. รูปแบบการประเมินที่เน้นการตัดสินคุณค่า (Judgemental Evaluation Model) เป็นรูปแบบการประเมินที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลสารสนเทศ สำหรับกำหนดและวินิจฉัยคุณค่าและโครงการนั้น ได้แก่ รูปแบบการประเมินของสเตค (Stake) สคริฟเวน (Scriven) และโพรวัส (Provus)

3. รูปแบบการประเมินที่เน้นการตัดสินใจ (Decision-Oriented Evaluation Model) เป็นรูปแบบการประเมินที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูล และข่าวสารต่างๆ เพื่อช่วยผู้บริหารในการตัดสินใจเลือกทางเลือกต่างๆ ได้อย่างถูกต้อง ได้แก่รูปแบบการประเมินของเวลช์ (Welch) สตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam : CIPP) และอัลคิน (Alkin)

สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ (2544) แบ่งการประเมินไว้หลายประเภท ดังนี้

1. แบ่งตามจุดมุ่งหมายของการประเมิน แบ่งการประเมินออกเป็น 2 ประเภท คือ การประเมินเพื่อปรับปรุงพัฒนา เรียกว่า การประเมินความก้าวหน้า (Formative Evaluation) เป็นการประเมินขณะโครงการหรือกิจการนั้นกำลังดำเนินอยู่ ซึ่งสามารถนำผลประเมินไปปรับปรุงการดำเนินงานให้ดีขึ้นอย่างทันที่ และการประเมินเพื่อตัดสินผล (Summative Evaluation) เป็นการประเมินเพื่อประเมินระดับสัมฤทธิ์ผลของงานหรือโครงการ เป็นการประเมินหลังจากสิ้นสุดโครงการ

2. แบ่งตามหลักยึดในการประเมิน แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ การประเมินที่ยึดเป้าหมายของโครงการหรืองานที่เป็นเกณฑ์ ซึ่งเรียกว่า Goal-Based Evaluation การประเมินตามแนวนี้ก็นำผลการวัดมาเปรียบเทียบกับเป้าหมายเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพของโครงการ ส่วนอีกประเภทหนึ่งเป็นการประเมินที่เป็นอิสระจากเป้าหมายของโครงการ (Goal-Free Evaluation) การประเมินตามแนวทางนี้ผู้ประเมินไม่จำเป็นต้องทราบเป้าหมายของโครงการเป็นการประเมินผลทั้งหมดที่เกิดขึ้นทั้งหมดโดยตรงและผลโดยอ้อมของโครงการ ตลอดจนการประเมินผลกระทบทั้งในทางบวกและทางลบของโครงการ

3. แบ่งตามลำดับเวลาที่ประเมิน โดยแบ่งการประเมินออกเป็น 3 ระยะ การประเมินก่อนนำโครงการไปปฏิบัติ (Intrinsic Evaluation) โดยเฉพาะการวิเคราะห์ความเหมาะสมของแผนงาน โครงการก่อนเสนอเพื่อขออนุมัติให้ดำเนินการ กระบวนการดังกล่าว

เรียกว่า การวิเคราะห์โครงการ (Project Appraisal or Analysis) ระยะที่ 2 คือ การประเมินขณะดำเนินงานหรือโครงการ (On Going Evaluation) เพื่อพิจารณาความก้าวหน้าของโครงการผลประเมินในระยะนี้จะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุงการดำเนินงาน และระยะสุดท้าย คือ การประเมินเมื่อเสร็จสิ้นโครงการ (Pay-off Evaluation) เป็นการประเมินผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นทั้งหมดเมื่อสิ้นสุดโครงการ และหลังจากสิ้นสุดโครงการไประยะหนึ่ง กระบวนการประเมินหลังจากโครงการสิ้นสุดไประยะหนึ่งเรียกว่ากระบวนการติดตามผล (Follow - up Study หรือ Tracer Study)

การประเมินโครงการนับว่าเป็นขั้นตอนที่สำคัญของการดำเนินโครงการเพราะการประเมินโครงการเป็นกระบวนการที่ก่อให้เกิดสารสนเทศในการปรับปรุงโครงการ และสารสนเทศในการตัดสินใจผลสัมฤทธิ์ของโครงการ การจัดประเมินโครงการเพื่อให้ทราบว่าโครงการนั้นบรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้เพียงใด มีปัญหาอุปสรรคอย่างไร จะได้เป็นข้อมูลในการปรับปรุงโครงการต่อไป

2. วิธีการเชิงระบบ (Systems Approach)

2.1 ความเป็นมาของวิธีการเชิงระบบ (Systems Approach)

ความเป็นมาของวิธีการเชิงระบบ กลุ่มนักคิด นักทฤษฎีรวมทั้งนักปฏิบัติที่สนใจแนวคิดทฤษฎีระบบ เข้ามามีบทบาทในการพัฒนาสร้างเสริมองค์ความรู้เกี่ยวกับองค์การและการบริหาร ต่างมีความเชื่อมั่นว่าจะส่งผลให้องค์การตามแนวทางแห่งองค์ความรู้ในมิติใหม่สามารถดำเนินกิจการได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสม่ำเสมอ แม้สภาพแวดล้อมจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรก็ตาม สก็อต (Scott) เป็นผู้นำแนวคิดและทฤษฎีระบบเข้ามามีบทบาทกำหนดแนวคิด ทฤษฎีหลักการและเทคนิคต่าง ๆ เกี่ยวกับองค์การและการบริหารในช่วงปลายคริสต์ศตวรรษที่ 20 ได้เน้นให้มององค์การในสภาพที่เป็นระบบ เชสเตอร์ เบิร์นฮาร์ด (Chester Barnard) ผู้เขียนหนังสือด้านการบริหารงาน โดยใช้วิธีการเชิงระบบ ขณะเดียวกัน เฮร์เบิร์ต ไชมอน (Herbert Simon) ผู้ซึ่งมององค์การในสภาพที่เป็นระบบที่มีการตัดสินใจต่าง ๆ ความสับสน ความซับซ้อนภายใน เขาพยายามศึกษาค้นคว้า หาแนวทางนำความรู้ใหม่ ๆ เข้ามาประยุกต์ใช้เป็นรากฐานกำหนดทฤษฎีองค์การ ความรู้ใหม่ที่เขาสนใจคือ วิธีการเชิงระบบนั่นเอง สำหรับ เซอร์สแมน และคณะ (Churchman and Ottors) สนใจและสนับสนุนให้ใช้วิธีการเชิงระบบ ในการศึกษาวิเคราะห์ข้อแก้ปัญหายุ่งยากเกี่ยวกับการดำเนินงาน เขาเป็นคนแรกที่นำการวิจัยดำเนินงานมาใช้ในระยะแรก เขาได้ใช้วิธีทางคณิตศาสตร์มาวิเคราะห์องค์การทางการทหารในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 1 และในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ก็เริ่มใช้ในการปัญหาการดำเนินงาน ซึ่งจะเห็นว่าเป็นการใช้แนวทางวิธีการเชิงระบบนั่นเอง (อุทัย บุญประเสริฐ, 2529)

2.2 ความหมายของวิธีการเชิงระบบ (Systems Approach)

ฉลองชัย สุรวัฒนบุรณ (2544) ได้ให้ความหมายว่า วิธีการเชิงระบบเป็นระบบวิธีการแก้ไขด้วยตนเองเชิงตรรกวิทยา สำหรับการตัดสินใจที่ใช้ในการออกแบบและพัฒนาสรรพสิ่งที่มนุษย์ทำขึ้น ยุทธวิธีของระเบียบวิธีนี้ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ การประกอบกิจการจำแนกหน้าที่และ องค์ประกอบต่างๆ การจัดเวลา การฝึกอบรมและการทดสอบระบบ การติดตั้งและการควบคุมเชิงคุณภาพ

อุทัย บุญประเสริฐ (2546) ได้ให้ความหมายว่าวิธีการเชิงระบบ เป็นกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่มีการกำหนดปัญหาสมมติฐานการวิเคราะห์ข้อมูลและการดำเนินการทดลองขั้นนำไปสู่การสรุปผลที่เหมาะสม เพื่อการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ถ้าผลสรุปหรือผลลัพธ์ที่ได้มาเป็นสิ่งที่คาดว่าจะได้ผลดีก็จะถูกนำมาทดลองใช้ แต่ถ้ายังไม่สามารถแก้ปัญหาได้ก็จะต้องมีการทดลองมาสังเกตใหม่จนกว่าจะได้ผลลัพธ์ที่ถูกต้อง

ทิตนา เขมมณี (2548) ได้ให้ความหมายว่า วิธีการเชิงระบบ เป็นแนวคิดที่ใช้ในการจัดสิ่งต่างๆ ให้เป็นระเบียบเพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่ต้องการ ซึ่งต้องอาศัยความสามารถในการจำแนกแยกแยะองค์ประกอบที่สำคัญของสิ่งนั้น และการจัดความสัมพันธ์ขององค์ประกอบเหล่านั้นให้เสริมกันอย่างมีระเบียบ

สรุปได้ว่าวิธีการเชิงระบบ เป็นกระบวนการที่ทำให้บรรลุผลสำเร็จอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อผลลัพธ์ที่กำหนดซึ่งอยู่บนพื้นฐานหลักการความต้องการเป็นรูปแบบหนึ่งของการแก้ปัญหาเชิงตรรกวิทยา เช่นเดียวกับวิธีการทางวิทยาศาสตร์ เป็นกระบวนการที่ระบุความต้องการ หรือมีการเลือกปัญหา คำตอบ หรือข้อแก้ไขปัญหาต่างๆ และได้รับการเลือกจากตัวเลือกและวิธีการต่างๆ ซึ่งได้รับการปรับใช้แล้วผลลัพธ์ที่ได้จะต้องมีการประเมินผล และการปรับปรุงแก้ไข

2.3 ความสำคัญของวิธีการเชิงระบบ (Systems Approach)

ความสำคัญของวิธีการเชิงระบบสรุปได้ 4 ประการคือ (อุทัย บุญประเสริฐ, 2546)

2.3.1 มีความสำคัญในฐานะที่เป็นวิธีคิดที่สามารถจัดการกับปัญหาที่มีความยุ่งยากซับซ้อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2.3.2 มีความสำคัญในฐานะที่เป็นเครื่องมือส่งเสริมวิธีคิดของบุคคลทั่วไป

2.3.3 มีความสำคัญในฐานะที่เป็นเครื่องมือสำหรับพัฒนาองค์ความรู้ในศาสตร์สาขาแขนงต่างๆทั้งวิทยาศาสตร์

2.3.4 มีความสำคัญในฐานะที่เป็นเครื่องมือสำหรับการบริหารงานในองค์กรหรือหน่วยงานด้านการวางแผน นโยบายและอื่นๆ

2.4 องค์ประกอบของระบบ

จากความหมายของระบบที่ได้ให้คำนิยามนั้น ย่อมแสดงให้เห็นว่า ทุกระบบ ต้องมีองค์ประกอบหรือสิ่งต่าง ๆ เพื่อดำเนินงานสัมพันธ์กันเป็นกระบวนการ เพื่อให้ได้ ผลลัพธ์ตามวัตถุประสงค์ที่องค์การได้ตั้งไว้ตั้งนั้นภายในระบบจึงมีองค์ประกอบดังนี้

1. สิ่งที่ป้อนเข้าไป (Input) หมายถึง ปัจจัยต่าง ๆ และองค์ประกอบแรกที่จะนำไปสู่การดำเนินงานของระบบ โดยรวมไปถึงสภาพแวดล้อมต่าง ๆ อันเป็นที่ต้องการของระบบนั้นด้วย ในระบบการศึกษาตัวป้อนเข้าไป ได้แก่ นักเรียน สภาพแวดล้อมของนักเรียน โรงเรียน สมุด ดินสอ และอื่น ๆ เป็นต้น
2. กระบวนการ (Process) เป็นองค์ประกอบที่สองของระบบ หมายถึง วิธีการต่าง ๆ ที่จะนำไปสู่ผลงานหรือผลผลิตของระบบ และในระบบการศึกษาได้แก่ วิธีการสอนต่าง ๆ เป็นต้น
3. ผลงาน (Output) หรือ ผลผลิต (Product) ซึ่งเป็นองค์ประกอบสุดท้ายของระบบหมายถึง ความสำเร็จในลักษณะต่าง ๆ ที่มีประสิทธิภาพ หรือประสิทธิผล ในระบบการศึกษาได้แก่ นักเรียนที่มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในลักษณะต่าง ๆ หรือนักเรียนที่มีความรู้ความสามารถที่จะดำรงชีวิตในอนาคตได้ตามอัตภาพ เป็นต้น

ทั้ง 3 องค์ประกอบ มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน ขาดสิ่งใดไม่ได้ นอกจากนั้นทั้ง 3 องค์ประกอบยังมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ซึ่งระบบทุก ๆ ระบบจะมีปฏิสัมพันธ์ไม่ทางใดก็ทางหนึ่งกับโลกรอบ ๆ ตัว ของระบบ โลกรอบ ๆ ตัวนี้ เรียกว่า "สิ่งแวดล้อม" การที่ระบบมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมนี้เองทำให้ระบบดังกล่าวกลายเป็นระบบเปิด (Open system) กล่าวคือ ระบบจะรับปัจจัยนำเข้า (inputs) จากสิ่งแวดล้อม ซึ่งอาจจะเป็นข้อมูลทรัพยากรที่เป็นบุคคล วัสดุอุปกรณ์ เงิน หรือข้อมูลที่ใช้ในการผลิตหรือการบริการระบบจะจัดกระทำเปลี่ยนแปลงปัจจัยนำเข้านี้ให้เป็นผลผลิต (output) แล้วส่งกลับไปให้สิ่งแวดล้อมอีกที่หนึ่ง ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อการทำงานขององค์การด้วย ในขณะที่องค์การต้องดำเนินกิจกรรมนั้น สิ่งที่จะช่วยให้องค์การสามารถตรวจสอบว่ากิจกรรมต่าง ๆ นั้นบรรลุวัตถุประสงค์หรือไม่ มีส่วนใดที่ต้องแก้ไขปรับปรุง จึงต้องอาศัย ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) ซึ่งจะช่วยให้องค์การสามารถปรับปรุง ตัวป้อน (Input) และกระบวนการ (Process)

สรุป ระบบการปฏิบัติงานขององค์การนั้นจะประกอบไปด้วยส่วนสำคัญ 3 ส่วน คือ สิ่งที่ป้อนเข้าไป (Input) กระบวนการ (Process) และผลงานหรือผลผลิต (Output) โดยแต่ละส่วนจะต้องมีความสัมพันธ์และผสมผสานเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันนอกจากนั้นทั้ง 3 องค์ประกอบยังต้องมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายขององค์การ

2.5 ขั้นตอนของวิธีการเชิงระบบ (Systems Approach)

อุทัย บุญประเสริฐ (2546) วิธีการเชิงระบบมีขั้นตอนที่สำคัญเพื่อในการศึกษาวิเคราะห์เกี่ยวกับการบริหารและการแก้ปัญหา จึงขอนำขั้นตอนวิธีการเชิงระบบของนักการศึกษา 3 ท่านที่น่าสนใจคือ โอเบียน และ อุทัย บุญประเสริฐ และ เฮนรี เลมาน ซึ่งมีขั้นตอนวิธีการเชิงระบบกล่าวคือ โอเบียน จากมหาวิทยาลัยอีสเทอร์นวอชิงตัน ได้ระบุไว้ในหนังสือ Management Information Systems : A managerial and user perspective ถึงวิธีการเชิงระบบกับการแก้ปัญหาโดยทั่วไปว่า วิธีการเชิงระบบคือการปรับ (Modify) วิธีการทางวิทยาศาสตร์ (the scientific method) ซึ่งเน้นที่การแก้ปัญหา โดยวิธีการเชิงระบบนี้มีกิจกรรมสำคัญ 7 ประการ ซึ่งสัมพันธ์กับการแก้ปัญหาทั่วไป โดยเปรียบเทียบให้เห็น ขั้นตอนทั้งสองส่วนคือ

1. ทำความเข้าใจปัญหา ระบุปัญหา/โอกาสในเชิงบริบทของระบบ
2. รวบรวมข้อมูลเพื่ออธิบายปัญหาและโอกาส
3. ระบุทางเลือก/ทางเลือกในการแก้ปัญหา
4. ประเมินในแต่ละทางเลือก
5. เลือกทางเลือกที่ดีที่สุด
6. ปฏิบัติการตามทางเลือกที่เลือกไว้
7. ประเมินความสำเร็จของการปฏิบัติตามทางเลือก

โดยวิธีการเชิงระบบเป็นการทำงานจากสภาพที่เป็นอยู่ไปสู่สภาพที่ต้องการของงานนั้นทั้งระบบ โดยขั้นตอนที่สำคัญๆในเทคนิคเชิงระบบ ได้แก่

1. กำหนดปัญหาที่ต้องการแก้ไขและความต้องการในการพัฒนาของระบบให้ชัดเจน
2. การกำหนดวัตถุประสงค์ย่อยที่สัมพันธ์กับปัญหาและความต้องการในการพัฒนาและสัมพันธ์กับวัตถุประสงค์รวมของระบบใหญ่ทั้งระบบเพื่อสร้างกรอบหรือขอบเขตในการทำงาน (สิ่งที่ต้องการ)
3. ศึกษาถึงสิ่งแวดล้อมหรือข้อจำกัดในการทำงานของระบบและทรัพยากรที่หามาได้
4. สร้างทางเลือกในการแก้ปัญหาหรือวิธีการในการพัฒนา
5. ตัดสินใจเลือกทางที่เหมาะสม ด้วยวิธีการที่มีเหตุผลเป็นระบบ เป็นไปตามกฎเกณฑ์ที่เหมาะสมคำนึงถึงความเป็นไปได้ในการปฏิบัติ
6. ทดลองปฏิบัติทางเลือกที่ได้ตัดสินใจเลือกไว้
7. ประเมินผลการทดลองหรือผลการทดสอบ
8. เก็บรวบรวมข้อมูลป้อนกลับอย่างเป็นระบบเพื่อปรับปรุงระบบนั้นให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

9. ดำเนินการเป็นส่วนหนึ่งของระบบปกติ

ส่วนเฮนรี เลมาน (Henry Lehman อ้างถึงใน สุนันท์ ปัทมาคม, 2548) ได้เสนอขั้นตอนของวิธีการเชิงระบบไว้ดังนี้

1. ปัญหา (Need)
2. วัตถุประสงค์ (Objective)
3. ข้อจำกัด (Constrains)
4. ข้อเสนอทางแก้ปัญหา (Alternatives)
5. การเลือกข้อเสนอ (Selection)
6. ทดลองปฏิบัติ (Implementation)
7. ประเมินผล (Evaluation)
8. ปรับปรุงและนำไปใช้ (Modification)

จากแนวคิดจากการนำเสนอขั้นตอนวิธีการเชิงระบบของนักการศึกษาหลายๆท่าน ที่กล่าวมาข้างต้นนั้น พอจะสรุปเป็นขั้นตอนหลักๆได้ 5 ขั้นตอนคือ

1. ระบุปัญหาที่ต้องการแก้ไข
2. ระบุทางเลือกหรือทางเลือกเพื่อแก้ไขปัญหา
3. เลือกทางเลือก
4. ปฏิบัติตามแนวทางที่ได้เลือกไว้
5. ประเมินความสำเร็จของการปฏิบัติตามทางเลือกและนำไปปรับปรุง

2.6 การประยุกต์ใช้วิธีการเชิงระบบ (Systems Approach)

การประยุกต์ใช้วิธีการเชิงระบบในภาพรวมนั้น อุทัย บุญประเสริฐ (2539) ได้สรุปขั้นตอนสำคัญๆไว้ 5 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. จะต้องทราบปัญหาที่จะต้องแก้ไขให้แจ่มชัด ว่าเป็นปัญหาของระบบนั้นที่แท้จริง (Need Identification and Objective setting)
2. คิดหาวิธีการหรือแนวทางเลือก (Alternative) ในการแก้ไขอันเป็นผลมาจากการวิเคราะห์ระบบและทำความเข้าใจถึงพฤติกรรมของระบบ ตลอดจนข้อจำกัดต่างๆที่มีต่อการทำงานของระบบ
3. เลือกวิธีการใดวิธีหนึ่งที่พิจารณาว่าเหมาะสมที่สุด ดีที่สุด และนำออกปฏิบัติ (Designing and implementing)
4. ประเมินผลการปฏิบัติ (Evaluation) เพื่อทราบผล และเพื่อให้ข้อมูลป้อนกลับ
5. รับข้อมูลป้อนกลับและปรับระบบต่อไป (Feedback and Modification)

วิธีการเชิงระบบนั้น หากพิจารณาในด้านประโยชน์ที่นำมาใช้งานด้านต่างๆแล้วจะพบว่า เหมาะกับปัญหาที่มีความซับซ้อนและลึกซึ้ง เพราะจะทำให้มองเห็นทั้งภาพรวมและส่วนปลีกย่อยอย่างทั่วถึงสัมพันธ์กัน เราสามารถนำแนวคิดของวิธีการเชิงระบบไปประยุกต์กับการบริหารจัดการในองค์การประเภทต่างๆได้เป็นอย่างดี โดยยึดสาระสำคัญและขั้นตอนการดำเนินงานของวิธีการเชิงระบบเป็นสำคัญ ในที่นี้ขอเสนอตัวอย่างการประยุกต์ใช้วิธีการเชิงระบบของนักการศึกษา ได้แก่

ตัวอย่างที่ 1 การประยุกต์ใช้วิธีการเชิงระบบเพื่อออกแบบการเรียนการสอน ซึ่งสามารถดำเนินการดำเนินการเป็น 5 ขั้นตอน คือ

ขั้นที่ 1 กำหนดปัญหา โดยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลในด้านงานหรือกิจกรรมเนื้อหาวิชาและผู้เรียน กำหนดเป็นปัญหาโดยแสดงในรูปจุดประสงค์การเรียนการสอน

ขั้นที่ 2 วิเคราะห์ปัญหา เพื่อกำหนดทางเลือกในรูปวิธีการหรือสื่อเพื่อการแก้ปัญหาการเรียนการสอนที่กำหนดไว้

ขั้นที่ 3 เลือกและออกแบบทางเลือกเพื่อแก้ปัญหา เพื่อกำหนดเป็นแผนการเรียนการสอนซึ่งเป็นระบบของวิธีการหรือสื่อ

ขั้นที่ 4 นำแผนการเรียนไปใช้และทดสอบ เพื่อหาผลที่ได้จากการปฏิบัติ

ขั้นที่ 5 ทำการประเมินผลเพื่อปรับปรุง เพื่อปรับปรุงระบบก่อนนำไปใช้จริง

ตัวอย่างที่ 2 การนำวิธีการเชิงระบบไปใช้ในกองทัพเรือแคนาดา กองทัพเรือแคนาดา ได้จัดทำโครงการอบรมขึ้นในกองทัพเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน โดยมีฐานความคิดว่า การจัดอบรมควรต้องเกิดจากความต้องการของผู้เข้ารับการอบรม วิธีการอบรมต้องใหม่ๆ มีเทคนิคใหม่ แต่ไม่ทราบว่านักบินหรือลูกเรือของเขาต้องการพัฒนาในเรื่องใด จึงมีการนำวิธีการเชิงระบบมาใช้ โดยมีหลักการดังนี้ 1) รวบรวมข้อมูล 2) การตัดสินใจสั่งการ 3) การบันทึกรายงานเพื่อการติดต่อสื่อสาร 4) ประเมินการฝึกอบรม ซึ่งการกำหนดความต้องการและเกณฑ์ในการตัดสินใจในการฝึกอบรม ต้องมีการดำเนินการ 8 ขั้นตอนคือ

1. กำหนดความต้องการปฏิบัติงาน (Operational Requirement) โดยการวิเคราะห์งาน
2. กำหนดทักษะความรู้ และ คุณลักษณะของผู้เข้ารับการอบรม
3. กำหนดวัตถุประสงค์ของการจัดอบรม โดยเน้นที่การปฏิบัติของผู้เข้ารับการอบรม ในการที่จะนำผลการอบรมไปใช้ให้เป็นมาตรฐาน
4. กำหนดเกณฑ์วัด เพื่อตรวจสอบความสามารถของผู้เข้ารับการอบรม ว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ หรือไม่
5. สังเคราะห์การออกแบบฝึกอบรมจากเอกสารและวิธีการต่างๆรวมทั้งการพัฒนาเครื่องมือที่ใช้ในการโครงการฝึกอบรม
6. นำโครงการไปใช้ในการตัดสินใจจัดฝึกอบรม

7. ประเมินประสิทธิผลของการฝึกอบรม โดยนำเสนอข้อมูลทางสถิติ

8. นำผลการประเมินมาตรวจสอบเพื่อหาจุดบกพร่อง เช่น อาจต้องมีการปรับปรุงวัตถุประสงค์ของการฝึกอบรมใหม่ นั่นก็คือ Feedback นั้นเอง

สรุปได้ว่าวิธีการเชิงระบบ การประเมินโดยใช้วิธีการเชิงระบบ (System Approach) ที่ได้กล่าวไว้ว่า องค์การเป็นระบบๆ หนึ่ง ซึ่งประกอบด้วยองค์ประกอบหรือส่วนที่สำคัญ ได้แก่ ตัวป้อน (Input) ได้แก่ นโยบาย บุคลากร งบประมาณ วัสดุอุปกรณ์ กระบวนการ (Process) ได้แก่ กระบวนการบริหารจัดการเรียนร่วมตามโครงสร้างซีท การจัดการเรียนการสอน การนิเทศ และผลผลิต (Output) ได้แก่ สถานศึกษามีความสามารถในการจัดการเรียนร่วมอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งองค์ประกอบทั้ง 3 ส่วนนี้ จะมีความสัมพันธ์และมีผลกระทบซึ่งกันและกันจะขาดสิ่งหนึ่งสิ่งใดไม่ได้ และจะทำงานร่วมกันเป็น วัฏจักร ในขณะที่เดียวกันธรรมชาติของระบบจะมีข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ระบบยืนยาวอยู่ได้ นอกจากนี้ระบบยังมีความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม (Environment) โดยระบบจะได้รับตัวป้อนจากสภาพแวดล้อม และระบบจะสร้างผลผลิตให้กับสภาพแวดล้อม

วิธีการเชิงระบบจึงเป็นกระบวนการหนึ่งที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการบริหารงาน ในองค์การประเภทต่างๆ โดยที่พิจารณาการบริหารในลักษณะองค์รวมที่มีเป้า หมาย กระบวนการระบบย่อยและองค์ประกอบต่างๆ ที่มีปฏิสัมพันธ์กันมีการปฏิบัติ งานแลกเปลี่ยน ข่าวสารเพื่อบรรลุเป้าหมายทางการบริหารประโยชน์จากการใช้วิธีการเชิงระบบคือวิธีการนี้จะเป็นการประกันว่าการดำเนินงานจะดำเนินต่อไปตาม ขั้นตอนที่วางไว้โดยช่วยให้การทำงานตามระบบบรรลุตามเป้าหมายโดยใช้เวลาดำเนินการ ประมาณและบุคลากรอย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่ามากที่สุดแบบจำลองระบบจะช่วย ป้องกันการลงทุนที่ไม่จำเป็นได้มากแนวคิดวิธีการเชิงระบบ เป็นอีกแนวทางหนึ่ง ที่จะมียบทบาทในการสร้างสรรค์งานและแก้ปัญหาในองค์การได้เป็นอย่างดี

ดังนั้น ในการประเมินโครงการโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมในจังหวัดชัยนาท จึงได้นำกรอบแนวคิดจากวิธีการเชิงระบบ(Systems Approach) มาใช้ ในการประเมินวัตถุประสงค์ของโครงการ เพื่อนำข้อมูลที่เก็บรวบรวมได้มาเป็นสารสนเทศสำหรับใช้ประกอบการตัดสินใจคุณค่าโครงการ ว่าบรรลุตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้หรือไม่ และสารสนเทศนั้นเป็นประโยชน์ต่อโครงการทุกขั้นตอน พร้อมทั้งเป็นการหาแนวทาง วิธีการปรับปรุงโครงการให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และมีความเหมาะสมในการนำไปปรับปรุง เปลี่ยนแปลง เพื่อเป็นการเพิ่มคุณภาพและประสิทธิภาพของโครงการให้ดียิ่งขึ้น

3. เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนร่วม

3.1 ความหมายของการเรียนร่วม

คอฟแมน และคนอื่น ๆ (Kauffman and Othere, 1981 อ้างถึงใน จินตนา อัมพรภาค, 2546) กล่าวถึงการเรียนร่วมไว้อย่างครอบคลุมว่าเป็นการรวมเด็กพิเศษไว้กับเด็กปกติในด้านเวลา ด้านการเรียนการสอนและด้านสังคม โดยมีพื้นฐานอยู่บนกระบวนการวางแผนการศึกษาเป็นรายบุคคลและต่อเนื่องและมีการกำหนดแบ่งหน้าที่รับผิดชอบกันระหว่างบุคลากรฝ่ายบริหาร ฝ่ายสอนและสนับสนุน ทั้งในด้านการศึกษาและด้านการศึกษาพิเศษ

เบญจา ชลธารันนท์ (2546) กล่าวถึงการเรียนร่วม หมายถึงการรวมเอาเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าไปไว้ในระบบการศึกษาปกติ มีการร่วมกิจกรรมและใช้เวลาว่างช่วงใดช่วงหนึ่งในแต่ละวันระหว่างเด็กที่มีความต้องการพิเศษกับเด็กปกติ

ศรียา นิยมธรรม (2541) ได้กล่าวถึงคำและความหมายของคำที่ใช้เรียกลักษณะการจัดการเรียนร่วมในต่างประเทศไว้ 3 คำ คือ

Mainstreaming หมายถึง การเรียนร่วมเต็มเวลานั้นคือ เด็กที่มีความต้องการพิเศษ จะถูกส่งเข้าไปเรียนในห้องเรียนสำหรับเด็กปกติทุกอย่างและไม่มีบริการเพิ่มเติมสำหรับเด็กประเภทนี้

Intergration หมายถึง การเรียนร่วมระหว่างเด็กที่มีความต้องการพิเศษกับเด็กปกติแต่เป็นการเรียนร่วมบางเวลา นั่นคือ เด็กที่มีความต้องการพิเศษจะเข้าไปร่วมเรียนในชั้นปกติในบางเวลาเท่านั้นและมีความหมายรวมไปถึงการจัดชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติด้วย

Inclusive Education หมายถึง การเรียนร่วมเต็มเวลาในห้องเรียน ตลอดจนให้บริการเสริมเหมาะสมและจำเป็นในการใช้ชีวิตร่วมกับเด็กปกติในครอบครัว ชุมชน และสังคม

กองการศึกษาเพื่อคนพิการ (2542) การเรียนร่วม หมายถึง การจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้เรียนร่วมกับเด็กปกติ โดยคำนึงถึงความสามารถของแต่ละบุคคลเพื่อส่งเสริมให้เด็กเหล่านั้นได้มีโอกาสเรียนรู้และดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข

ผดุง อารยะวิญญู (2542) กล่าวถึง การเรียนร่วมเป็นวิธีการจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษวิธีหนึ่ง โดยเด็กที่มีความต้องการพิเศษจะได้รับการจัดเข้าเรียนในชั้นเดียวกับเด็กปกติซึ่งการเรียนร่วมมีความหมายต่างกัน ดังนี้ การเรียนร่วมบางเวลา (Integration) หมายถึง การที่เด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนในโรงเรียนเดียวกับเด็กปกติ แต่เด็กเหล่านี้อาจถูกจัดให้อยู่รวมกันเป็นชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติ เด็กเรียนวิชาหลักในชั้นพิเศษโดยมีครูประจำชั้นเป็นผู้สอน การเรียนร่วมเต็มเวลา (Mainstreaming) หมายถึง การจัดให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้มีโอกาสเรียนในชั้นเดียวกับเด็กปกติทุกประการ การเรียนรวม (Inclusive Education) หมายถึง การจัดการศึกษาที่โรงเรียนจะต้องจัดให้กับเด็กทุกคน โดยไม่มีการแบ่งแยกว่าเด็กคนใดเป็นเด็กปกติหรือเด็กคนใดเป็นเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550) การเรียนร่วม หมายถึง การจัดให้เด็กพิการเข้าเรียนในระบบการศึกษาปกติ โดยจัดให้มีการร่วมกิจกรรมและใช้เวลาว่างช่วงใดช่วงหนึ่งในแต่ละวัน ระหว่างนักเรียนพิการกับนักเรียนทั่วไป ทั้งนี้ โดยมีความหมายตามคำศัพท์ภาษาอังกฤษสองคำ คือ mainstreaming หมายถึง การเรียนร่วมในชั้นปกติ โดยไม่ต้องการบริการเพิ่มเติมพิเศษ ยกเว้นสื่อ อุปกรณ์พิเศษ ส่วนอีกความหมาย คือ integration หมายถึงการเรียนร่วมในโรงเรียนทั่วไป คือเด็กพิการจะได้เข้าเรียนในชั้นเรียนปกติเป็นบางวิชาหรือเข้าร่วมกิจกรรมต่างๆ ของโรงเรียน

จากความหมายของการเรียนร่วมดังกล่าว พอสรุปได้ว่า การเรียนร่วม หมายถึง การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ โดยจัดเด็กเข้าเรียนในชั้นเดียวกับเด็กปกติ สามารถเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ตามพัฒนาการความสามารถแต่ละบุคคล เพื่อส่งเสริมให้เด็กเหล่านั้นได้มีโอกาสเรียนรู้และดำรงชีวิตในสังคมอย่างมีความสุข

3.2 ปรัชญาการจัดการเรียนร่วม

นักการศึกษาพิเศษส่วนใหญ่เชื่อว่า การให้เด็กพิการหรือเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้มีโอกาสเรียนร่วมกับเด็กปกติจะช่วยให้เด็กได้มีความเข้าใจซึ่งกันและกัน ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญที่จะทำให้บุคคลเหล่านี้สามารถดำรงชีวิตร่วมกันได้ในสังคมอย่างมีความสุขเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ เป็นที่ยอมรับกันว่าไม่มีสังคมใดไร้คนพิการ เมื่อคนพิการเป็นส่วนหนึ่งของสังคมและเราไม่สามารถขจัดคนพิการออกไปจากสังคมได้ จึงควรเตรียมผู้พิการตั้งแต่เยาว์วัยให้มีความพร้อมที่จะดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ ดังนั้นควรให้เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้มีโอกาสเรียนร่วมกับเด็กปกติเท่าที่สามารถทำได้

ผดุง อารยะวิญญู (2542) ที่กล่าวว่า เด็กที่มีความต้องการพิเศษควรมีสិทธิได้รับการศึกษาเช่นเดียวกับเด็กปกติ เมื่อรัฐจัดการศึกษาให้แก่เด็กปกติแล้วก็ควรจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษด้วย การศึกษาที่จัดให้สำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษจะต้องเหมาะสมกับความต้องการและความสามารถของเด็กเหล่านี้ จึงสามารถทำให้เด็กได้รับประโยชน์เต็มที่จากการศึกษา ซึ่งการจัดการศึกษาควรตั้งอยู่บนพื้นฐานดังต่อไปนี้

1. เด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกันทั้งในด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม
2. เด็กแต่ละคนมีพื้นฐานต่างกัน และแต่ละคนจะต้องเรียนรู้เพื่อปรับตัวเข้าหากัน และให้ทันโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลง
3. เด็กแต่ละคนย่อมมีความสามารถอยู่ในตัวมากบ้างน้อยบ้าง การศึกษาจะช่วยให้ความสามารถเด็กปรากฏเด่นชัด
4. ในสังคมมนุษย์นั้นย่อมมีทั้งคนปกติและคนพิการ ในเมื่อเราไม่สามารถแยกคนพิการออกจากสังคมของคนปกติได้ เราก็ไม่ควรแยกการศึกษาแก่เด็กที่มีความต้องการ

พิเศษ ดังนั้นหากเป็นไปได้ควรให้เด็กที่มีความต้องการพิเศษได้มีโอกาสเรียนร่วมกับเด็กปกติเท่าที่สามารถจะทำได้

5. เนื่องจากเด็กเหล่านี้มีความต้องการและความสามารถทางการศึกษาที่แตกต่างกันไปจากเด็กปกติ แม้ว่าความต้องการพื้นฐานไม่แตกต่างกัน ดังนั้นการให้การศึกษาควรมีรูปแบบ และวิธีการที่แตกต่างไปจากรูปแบบและวิธีการสำหรับเด็กปกติ ทั้งนี้เพื่อเด็กได้มีศักยภาพในการเรียนรู้เต็มที่

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542) จัดการศึกษาพิเศษ ในรูปแบบของการเรียนร่วมโดยดำเนินการบนพื้นฐานปรัชญาและหลักการที่สำคัญ 3 ประการคือ

1. เรื่องสิทธิมนุษยย์ เพราะเด็กทุกคนมีโอกาสเท่าเทียมกันในการศึกษาการได้รับบริการทางการศึกษาและอื่นๆ สามารถได้รับประโยชน์สูงสุดเต็มศักยภาพของแต่ละบุคคล

2. การจัดการศึกษาให้กับเด็กที่มีความบกพร่อง หรือเด็กพิการนั้นควรจัดให้เร็วที่สุดตั้งแต่แรกเริ่มค้นพบความพิการในตัวเด็ก และต้องจัดให้สนองกับความต้องการพิเศษของผู้เรียนเพื่อพัฒนาคนพิการให้มีความสามารถช่วยเหลือตนเองได้ และสามารถมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ

3. การบำบัดและป้องกันการจัดบริการการศึกษาพิเศษให้มีบทบาท ในการบำบัด รักษาและป้องกัน เพื่อขจัดความไม่สามารถในการเรียนรู้ให้ลดลงจากตัวเด็ก โดยการใช้วิธีการเรียนการสอนแบบต่างๆ มาทดแทน ส่วนการป้องกันมีลักษณะให้การศึกษาเพื่อสนองความต้องการของเด็กและจัดหาวิธีการที่ป้องกันสภาพความพิการไม่ให้ขยายมากขึ้นและไม่ทำให้เกิดปัญหาเพิ่มขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550) ได้จัดการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษในรูปแบบของการเรียนร่วม บนปรัชญาพื้นฐานการเรียนร่วม โดยมีหลักสำคัญ 4 ประการ คือ

1. เด็กพิการ หากได้รับการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มตั้งแต่แรกเกิด หรือทันทีที่พบความพิการ โดยเฉพาะในช่วง 3 ปีแรกของชีวิต การบริการดังกล่าวจะช่วยพ่อแม่และครอบครัวให้มีทักษะ ความรู้ ความเข้าใจในการเลี้ยงดู เพื่อพัฒนาศักยภาพของลูกพิการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ทุกคนในครอบครัวมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น นอกจากนี้การที่เด็กพิการได้รับการบริการโดยตรงจากบุคลากร ทำให้สามารถพัฒนาทักษะการใช้งาน (Functional Skills) ของส่วนที่พิการหรือมีความบกพร่องได้ดียิ่งขึ้น ดังนั้นจะทำให้สามารถเข้าเรียนร่วมกับนักเรียนทั่วไปในโรงเรียนได้ตั้งแต่ระดับปฐมวัย

2. การจัดการเรียนร่วมให้กับเด็กพิการ จะทำได้อย่างมีประสิทธิภาพเมื่อมีการจัดให้นักเรียนได้เรียนในสภาพแวดล้อมที่มีขีดจำกัดน้อยที่สุด (The Least Restrictive Environment : LRE) ซึ่งโดยทั่วไป หมายถึง ชั้นเรียนปกติ ทั้งนี้การจัดการเรียนร่วมนั้น อาจทำได้หลายรูปแบบ โดยยึดหลักการว่าต้องให้สอดคล้องเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษ

(Special Needs) เป็นเฉพาะบุคคล

3. การจัดการเรียนร่วมต้องอาศัยการทำงานร่วมกันของผู้เชี่ยวชาญหลายสาขาอาชีพ (Trandisciplinary Team) และพ่อแม่หรือผู้ปกครองในลักษณะการรวมพลัง (Collaboration) คือ การร่วมกันตัดสินใจ รับผิดชอบ วางแผน ดำเนินการ และติดตามประเมินผลตั้งแต่เริ่มต้นจนจบ

4. การจัดให้เด็กที่มีความแตกต่างเฉพาะบุคคลเข้าเรียนร่วมกับนักเรียนทั่วไป นั้น ต้องอาศัยแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program : IEP) เพื่อช่วยให้เด็กพิการหรือที่มีความบกพร่องได้เรียนร่วมอยู่ในชั้นเรียนปกติอย่างมีประสิทธิภาพ และโรงเรียนสามารถให้บริการทางการศึกษาที่มีคุณภาพ

จากปรัชญาการจัดการเรียนร่วม แสดงให้เห็นว่าเด็กปกติหรือเด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกคนควรได้รับการศึกษา เพื่อพัฒนาสมรรถภาพตามความสามารถของแต่ละบุคคลซึ่งสามารถเติมเต็มศักยภาพในการเรียนรู้ และเพิ่มโอกาสทางการศึกษามากขึ้น

3.3 ความสำคัญและประโยชน์ของการเรียนร่วม

การจัดการศึกษาให้กับเด็กพิการหรือเด็กที่มีความต้องการพิเศษได้เรียนร่วมกับเด็กปกติ นอกจากจะเป็นพื้นฐานสำคัญต่อการดำรงชีวิตร่วมกันในสังคมได้อย่างมีความสุขแล้วยังทำให้ทุก ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของการเรียนร่วม

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543) ได้กล่าวถึงความสำคัญ และประโยชน์ของการเรียนร่วมไว้ดังนี้

1. ด้านการเรียน เด็กได้มีโอกาสเรียนตามลำดับชั้นในโรงเรียนปกติ โดยมีช้อยกเว้นและไม่ต้องเดินทางไปเรียนในโรงเรียนการศึกษาพิเศษที่อยู่ห่างไกลมากจนเป็นภาระของผู้ปกครอง

2. การมีชีวิตอยู่ในครอบครัวกับบิดามารดา และญาติพี่น้อง เด็กมีโอกาสประพฤติปฏิบัติหน้าที่ในฐานะเป็นสมาชิกครอบครัว โดยไม่เกิดความรู้สึกว่าถูกแยกออกไปด้วยเหตุแห่งความพิการและเป็นการช่วยให้ครอบครัวเกิดสำนึกและตระหนักในการรับผิดชอบต่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษโดยไม่พยายามผลักภาระให้แก่ผู้อื่น

3. การเปลี่ยนเจตคติ การที่เด็กปกติมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษจะช่วยให้เด็กปกติและผู้ปกครองของเด็กปกติมองโลกได้กว้างขึ้น และเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคลได้ดีขึ้น ทั้งยังช่วยลดความรู้สึกในบุคลิกภาพหรือภาพพจน์ของเด็กที่มีความต้องการพิเศษซึ่งสังคมนิยมคิดกัน เด็กจะเรียนรู้ที่จะเข้าใจความต้องการของเพื่อนและรู้วิธีช่วยเหลือกันและอยู่ร่วมกัน เนื่องจากทุกสังคมจะทั้งคนปกติและคนที่มีความต้องการพิเศษ

4. ด้านสังคมและชุมชน เด็กจะสามารถปรับตัวและควบคุมอารมณ์ให้เข้ากับสังคมปกติได้ การอยู่ร่วมกันก็จะช่วยให้สังคมได้เรียนรู้วิธีการปฏิบัติเหมาะสมต่อเด็กที่มีความ

ต้องการพิเศษและผู้ปกครองของเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

5. ประหยัดงบประมาณของรัฐบาล เมื่อเด็กที่มีความต้องการพิเศษสามารถเข้าเรียนร่วมในโรงเรียนปกติได้ รัฐไม่จำเป็นต้องลงทุนสร้างโรงเรียนพิเศษหรือศูนย์เฉพาะสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ เพียงแต่เพิ่มบุคลากรเฉพาะทางที่จำเป็นขึ้นในโรงเรียนปกติเท่านั้น จากความสำคัญและประโยชน์ของการเรียนที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้เข้ามาเรียนร่วมในโรงเรียนปกติ มีประโยชน์ต่อเด็กในด้านการเรียน ครอบครัว สังคม การเปลี่ยนเจตคติ และประหยัดงบประมาณภาครัฐ

3.4 รูปแบบการจัดการเรียนร่วม

รูปแบบการจัดการเรียนร่วมระหว่างเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษกับเด็กปกติ แต่ละรูปแบบจะมีข้อดีและข้อด้อยต่างกัน การจัดให้เด็กพิการเรียนร่วมแบบใดนั้น ขึ้นอยู่กับความเหมาะสม ควรพิจารณาอย่างรอบคอบจากบุคคลหลายฝ่ายเช่น ผู้ปกครอง เด็กพิการ โรงเรียน ผู้บริหาร ครู แพทย์ และนักวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2550) ได้กล่าวถึงรูปแบบการจัดการเรียนร่วม ว่าหมายถึง วิธีการจัดการเรียนร่วมให้กับนักเรียนพิการเข้าเรียนร่วมกับนักเรียนทั่วไป โดยจะได้รับการเตรียมความพร้อมมาก่อนและบริการสนับสนุนตามความต้องการจำเป็นพิเศษเฉพาะบุคคลเมื่อเข้าเรียนร่วม โดยทั่วไปแบ่งออกเป็น 5 รูปแบบ คือ

รูปแบบที่ 1 ชั้นเรียนปกติเต็มวัน นักเรียนเรียนในชั้นเรียนปกติเต็มเวลาโดยอยู่ในความรับผิดชอบของครูประจำชั้น และนักเรียนไม่ได้รับการทางการศึกษาพิเศษโดยตรง

รูปแบบที่ 2 ชั้นเรียนปกติเต็มวันและบริการปรึกษาหารือ นักเรียนเข้าเรียนในชั้นเรียนปกติเต็มเวลาโดยอยู่ในความรับผิดชอบของครูประจำชั้น แต่มีผู้เชี่ยวชาญซึ่งเป็นบุคคลซึ่งมีประสบการณ์ทั้งในเรื่องการศึกษาปกติและการศึกษาพิเศษร่วมกับการปรึกษาหารือ เช่น นักจิตวิทยา ครูการศึกษาพิเศษ ซึ่งเป็นครูเดินสอน หรือครูการศึกษาพิเศษ ทำหน้าที่เป็นครูสอนเสริมในโรงเรียน

รูปแบบที่ 3 ชั้นเรียนปกติเต็มวันและบริการครูเดินสอน นักเรียนเข้าเรียนในชั้นเรียนปกติเต็มเวลา โดยอยู่ในความรับผิดชอบของครูประจำชั้นและการช่วยเหลือสนับสนุนโดยตรงจากครูเดินสอนตามตารางที่กำหนด หรือเมื่อมีความต้องการจำเป็นพิเศษ ครูเดินสอนอาจเป็นนักกายภาพบำบัด นักกิจกรรมบำบัด ครูแก้ไขการพูด หรือครูการศึกษาพิเศษที่เดินทางไปให้บริการตามโรงเรียนต่าง ๆ แก่นักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องทั้งในและนอกห้องเรียน รวมทั้งยังให้บริการช่วยเหลือแก่ครูทั่วไปโดยตรงด้วย เช่น ช่วยครูทั่วไปในกรณีที่นักเรียนบางคนต้องการการสอนเสริมหรือปรับพฤติกรรม รวมทั้งให้คำแนะนำปรึกษาแก่ครูทั่วไปเกี่ยวกับปัญหาของนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่อง

รูปแบบที่ 4 ชั้นเรียนปกติเต็มวันและบริการสอนเสริม นักเรียนเรียนในชั้นเรียนปกติเต็มเวลา โดยอยู่ในความรับผิดชอบของครูประจำชั้น แต่ได้รับการสอนเพิ่มเติมหรือสอนเสริมจากครูการศึกษาพิเศษในห้องสอนเสริมตามกำหนดตารางการเรียน โดยให้นักเรียนมาเรียนสอนเสริมกับครูบางเวลาและบางวิชา ครูสอนเสริมอาจสอนเนื้อหาหรือทักษะที่นักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องมีความต้องการจำเป็นพิเศษที่จะต้องเรียนรู้หรือพัฒนาให้เกิดขึ้น เช่น ทักษะการทำความคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมและการเคลื่อนไหว (Orientation & Mobility : O & M) สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น หรือภาษามือสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน โดยอาจสอนเป็นเฉพาะบุคคลหรือเป็นกลุ่มเล็กๆ ก็ได้ ในปัจจุบันครูสอนเสริมจะใช้เวลาสอนนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องร่วมกับครูในชั้นเรียนมากกว่าที่จะนำนักเรียนเหล่านี้ออกมาสอนในห้องสอนเสริม นอกจากนี้ครูสอนเสริมจะเป็นผู้ให้คำแนะนำปรึกษาและสาธิตการสอนแก่ครูทั่วไปด้วย

รูปแบบที่ 5 ชั้นเรียนพิเศษและชั้นเรียนปกติ นักเรียนเรียนในชั้นเรียนพิเศษและเข้าเรียนร่วมในชั้นเรียนปกติมากน้อยตามความเหมาะสมและสอดคล้องกับระดับความสามารถของนักเรียน โดยอาจเรียนร่วมในบางวิชา เช่น พลศึกษา ศิลปศึกษา ดนตรี-นาฏศิลป์ การงานพื้นฐานอาชีพ จริยศึกษา ครูการศึกษาพิเศษและครูทั่วไปร่วมกันทำงานร่วมกันรับผิดชอบ รูปแบบนี้จัดได้ทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543) ได้เสนอรูปแบบการจัดการเรียนร่วมไว้ดังนี้

1. ชั้นเรียนปกติเต็มวัน นักเรียนในชั้นเรียนปกติเต็มเวลา โดยอยู่ในความรับผิดชอบของครูประจำชั้นและนักเรียนที่ไม่ได้รับการทางการศึกษาพิเศษโดยตรง แต่นักเรียนได้รับการทางอ้อม
2. ชั้นเรียนปกติเต็มวันและบริการปรึกษาหารือหรือนักเรียนในชั้นเรียนปกติเต็มเวลา โดยอยู่ในความรับผิดชอบของครูประจำชั้นมีผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเป็นบุคคลที่มีประสบการณ์ทั้งในเรื่องการศึกษาปกติและการศึกษาพิเศษเรียนร่วม ให้การปรึกษาหารือ เช่น นักจิตวิทยา ครูการศึกษาพิเศษซึ่งเป็นครูเดินสอนหรือครูการศึกษาพิเศษทำหน้าที่เป็นครูสอนเสริมในโรงเรียนบุคคลเหล่านี้จะไม่สอนเด็กโดยตรง แต่ทำหน้าที่เป็นผู้แนะนำช่วยเหลือครูประจำชั้นหรือครูประจำวิชาและจัดหาบริการ สื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ เพื่อให้การเรียนร่วมประสบความสำเร็จ
3. ชั้นเรียนปกติเต็มวันและบริการครูเดินสอนนักเรียนในชั้นเรียนปกติเต็มเวลา โดยอยู่ในความรับผิดชอบของครูประจำชั้น แต่ได้รับการช่วยเหลือสนับสนุนโดยตรงจากครูสอนเดินตามตารางกำหนดหรือเมื่อมีความจำเป็นครูเดินสอนอาจเป็นนักกายภาพบำบัด นักกิจกรรมบำบัด ครูแก้ไขการพูด หรือครูการศึกษาพิเศษที่เดินทางไปให้บริการตามโรงเรียนต่างๆ แก่เด็กพิการทั้งในและนอกห้องเรียน นอกจากนี้ยังให้บริการช่วยเหลือครูปกติโดยตรง

4. ชั้นเรียนปกติเต็มวันและการสอนเสริมนักเรียนในชั้นเรียนปกติเต็มเวลา โดยอยู่ในความรับผิดชอบของครูประจำชั้น แต่ได้รับการสอนเพิ่มเติม หรือสอนเสริมจากครู การศึกษาพิเศษประจำที่ห้องสอนเสริมตามกำหนดตารางเรียน โดยให้นักเรียนกับครูสอนเสริม บางเวลาและบางวิชา ครูผู้สอนอาจเริ่มสอนเนื้อหาที่มีความบกพร่อง หรือทักษะที่เด็กมีความ ต้องการจำเป็นพิเศษ เช่นทักษะที่ทำความคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมและการเคลื่อนไหว (Orientation & Mobility : O&M) สำหรับเด็กตาบอดหรือภาษามือสำหรับเด็กหูหนวก โดยอาจ สอนเฉพาะบุคคลหรือกลุ่มเล็ก ๆ ได้ในปัจจุบันครูสอนเสริมจะใช้เวลาสอนเด็กร่วมกับครูในชั้น เรียนมากกว่าที่จะนำเด็กออกมาสอนในห้องเรียนเสริม

5. ชั้นเรียนพิเศษและชั้นเรียนปกติ นักเรียนในชั้นเรียนพิเศษ และเข้าเรียน ร่วมในชั้นเรียนปกติมากขึ้นตามความเหมาะสม โดยอาจเรียนร่วมในบางวิชา เช่น พลศึกษา ศิลปะ ดนตรี นาฏศิลป์ การงานพื้นฐานอาชีพ จริยศึกษา ครูการศึกษาพิเศษ และครูปกติ ทำงานร่วมกันรับผิดชอบรูปแบบนี้จัดได้ทั้งระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา

6. ชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียนปกติ นักเรียนในชั้นเรียนพิเศษเต็มเวลาร่วมกับ เพื่อนพิการประมาณ 5 – 10 คน มีครูประจำชั้นเป็นผู้สอนเองทุกวิชา เด็กมีโอกาสเข้าร่วม กิจกรรมกับเด็กทั่วไป เช่น การเข้าแถว การเคารพธงชาติสวดมนต์ไหว้พระ การรับประทาน อาหารกลางวัน การไปทัศนศึกษา เป็นต้น

กองการศึกษาเพื่อคนพิการ (2542) ได้เสนอรูปแบบการเรียนร่วมไว้ 8 รูปแบบ ดังนี้

1. การเรียนร่วมในชั้นเรียนปกติและปฏิบัติเหมือนเด็กปกติทุกประการ
2. การเรียนร่วมในชั้นเรียนปกติ แต่ได้รับบริการที่จำเป็นจากครูการศึกษา พิเศษ
3. การเรียนร่วมในชั้นปกติบางเวลา และเรียนในชั้นพิเศษเฉพาะเด็กพิการ บางวิชา
4. การเรียนในชั้นปกติทุกวิชา โดยมีครูการศึกษาพิเศษ ให้ความช่วยเหลือ เด็กเป็นรายบุคคลหรือเป็นกลุ่มย่อย ๆ ขณะที่ครูประจำวิชาอธิบาย
5. เรียนในชั้นพิเศษ โดยให้เด็กปกติเข้าไปเรียนร่วม
6. เรียนในชั้นเรียนพิเศษ โดยให้เด็กปกติเข้าไปเรียนร่วมในบางวิชา และเด็ก ที่มีความต้องการพิเศษแยกไปเรียนกับเด็กปกติในห้องอื่น ๆ
7. เรียนในชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียนปกติ และร่วมกิจกรรมนอกหลักสูตรกับ เด็กปกติ
8. เรียนในชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติและร่วมกิจกรรมของโรงเรียนเท่าที่ จำเป็น

ผดุง อารยะวิญญู (2542) กล่าวถึง รูปแบบการเรียนร่วมระหว่างเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษกับเด็กปกติว่าอาจทำได้หลายลักษณะ และรูปแบบที่นิยมปฏิบัติกันในหลายประเทศที่ประสบผลสำเร็จมีดังนี้

1. เรียนร่วมในชั้นปกติ เป็นการจัดเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเข้าเรียนร่วมกับเด็กปกติและเรียนเหมือนกับเด็กปกติทุกประการ เด็กที่จะเข้าเรียนในลักษณะนี้ได้ ควรเป็นเด็กที่มีความพิการน้อย มีความฉลาดและมีความพร้อมในด้านการเรียนตลอดจนวุฒิภาวะทางอารมณ์และสังคม

2. เรียนร่วมในชั้นปกติและมีครูพิเศษให้คำแนะนำปรึกษา การเรียนร่วมวิธีนี้คล้ายคลึงกับวิธีแรก

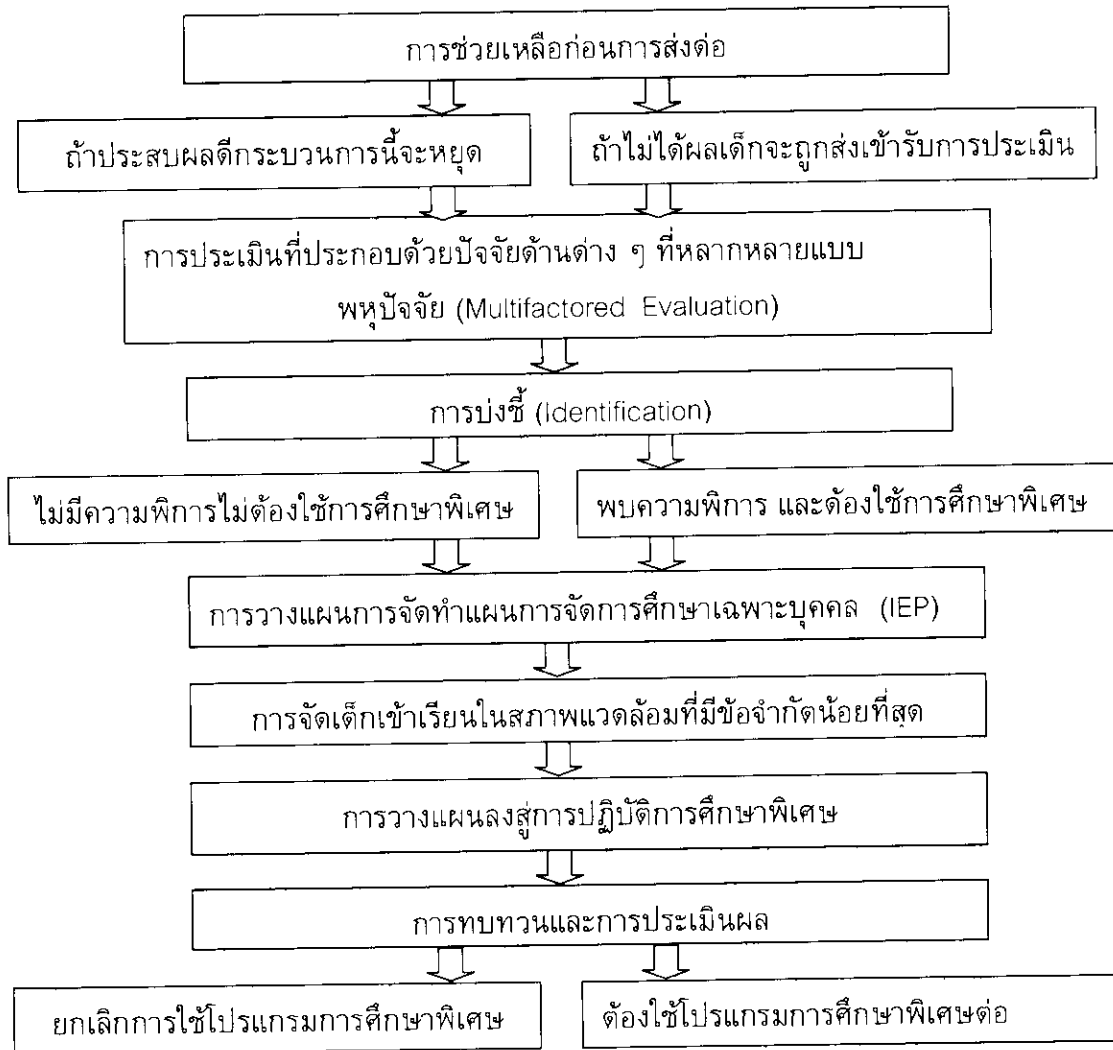
3. เรียนร่วมในชั้นปกติและรับบริการครูเดินสอน เป็นการจัดเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเรียนร่วมกับเด็กปกติ และรับบริการด้านการสอนเพิ่มเติมจากครูการศึกษาพิเศษ ซึ่งจะเดินทางไปตามโรงเรียนต่างๆ เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่เด็ก เนื่องจากมีจำนวนเด็กในแต่ละโรงเรียนไม่มากนัก

4. เรียนร่วมในชั้นปกติและรับบริการจากครูเสริมวิชาการ ครูเสริมวิชาการ คือ ครูการศึกษาพิเศษที่ปฏิบัติงานประจำอยู่ในห้องเสริมวิชาการ นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเข้ามาเรียนกับครูเสริมวิชาการวันละ 1 - 2 ชั่วโมงหรือมากกว่าขึ้นอยู่กับความต้องการพิเศษของเด็กห้องเสริมวิชาการ (Resource Room) เป็นห้องที่มีขนาดเท่ากับห้องเรียนหรือมีขนาดใหญ่กว่าหรือเล็กกว่าห้องเรียนก็ได้ ในห้องนี้มีอุปกรณ์เครื่องมือ ตลอดจนเอกสารและหนังสือที่จำเป็นต้องใช้ในการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ

5. ชั้นพิเศษในโรงเรียนปกติและเรียนบางเวลา เป็นการจัดเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษไว้ในชั้นเดียวกันเป็นกลุ่มเล็กๆ มีครูประจำชั้นสอนแทบทุกวิชา ยกเว้นบางวิชาที่เด็กต้องเรียนร่วมกับเด็กปกติ เช่น พลศึกษา ศิลปะ หรือกิจกรรมนอกหลักสูตรอื่นๆ

6. ชั้นพิเศษโรงเรียนปกติ เป็นการจัดเด็กพิเศษที่มีความบกพร่องประเภทเดียวกันไว้เป็นกลุ่มเดียวกันและเป็นกลุ่มขนาดเล็ก เด็กเหล่านี้เรียนในชั้นเรียนพิเศษตลอดเวลาครูประจำชั้นสอนทุกวิชา การเรียนร่วมในลักษณะนี้เหมาะสำหรับเด็กที่มีความพิการค่อนข้างมาก

การจัดการเรียนร่วมในลักษณะใดนั้น ขึ้นอยู่กับสภาพความพิการและความพร้อมของเด็ก เช่นเด็กที่มีความพิการน้อยและมีความพร้อมสูงอาจจัดให้เรียนร่วมเต็มเวลา เด็กที่มีความพิการมากขึ้นและมีความพร้อมน้อย อาจจัดให้เรียนพิเศษลดหลั่นกันไป ดังนี้

ภาพ 1 รูปแบบการวางแผนการจัดการศึกษาพิเศษ (มลิวัลย์ ธรรมแสง, 2547)

จากรูปแบบของการเรียนร่วมจะเห็นได้ว่า การจัดการเรียนมีหลายรูปแบบ ส่วนใหญ่จัดความสามารถในการเรียนรู้ของเด็ก การนำเด็กที่มีความต้องการพิเศษเข้าเรียนร่วมกับเด็กปกติ จะทำให้เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้มีโอกาสปรับตัวเพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคมของคนปกติ การจัดให้เด็กเข้าเรียนในรูปแบบที่เหมาะสมจะทำให้เด็กสามารถพัฒนาได้ตามศักยภาพ

3.5 โครงการโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม

ปัจจุบันประเทศไทยได้กำหนดพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 หมวด 2 ว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา มาตรา 10 ระบุว่า "การจัดการศึกษาต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิและโอกาสเสมอกัน ในการรับการศึกษาไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ โดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแลหรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ การศึกษาสำหรับคนพิการให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือแรกพบความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายและให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาดตามหลักเกณฑ์และวิธีการกำหนดในกฎกระทรวง" ซึ่งบุคคลเหล่านี้ถือว่าเป็นทรัพยากรในสังคมและการศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนาประเทศ กระทรวงศึกษาธิการ ได้เร่งประสานและร่วมมือ ดำเนินการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานให้ครอบคลุมเด็กทุกกลุ่มเป้าหมายและพร้อมที่จะดำเนินการให้สอดคล้องบทบาทบัญญัติของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 สำหรับเด็กกลุ่มที่มีความบกพร่อง คณะอนุกรรมการคัดแยกและจำแนกความพิการเพื่อการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการได้กำหนดบุคคลที่มีความบกพร่อง ที่มีความต้องการ 9 ประเภท คือ บุคคลที่มีความบกพร่องทางการเห็น บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน บุคคลที่มีความบกพร่องทางสติปัญญา บุคคลที่มีความบกพร่องทางร่างกายหรือสุขภาพ บุคคลที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ บุคคลที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา บุคคลที่มีปัญหาทางพฤติกรรมหรืออารมณ์ บุคคลออทิสติก และบุคคลพิการซ้อน และกระทรวงศึกษาธิการมีนโยบายให้ทุกโรงเรียนทั้งในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษา รับบุคคลดังกล่าวเข้าเรียนร่วม และจัดการศึกษาให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพ อย่างไรก็ตามการจัดการศึกษาสำหรับบุคคลที่มีความบกพร่องที่มีความต้องการศึกษาพิเศษเป็นเรื่องใหม่ สำหรับครู อาจารย์ในโรงเรียน บุคลากรในโรงเรียนส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดการศึกษา การช่วยเหลือฟื้นฟูสมรรถภาพขาดทักษะในการจัดการเรียนการสอน และเพื่อให้ผู้เรียนที่มีความบกพร่องเหล่านี้ได้รับโอกาสทางการศึกษาอย่างครอบคลุมทั่วถึง และได้รับการพัฒนาอย่างมี

ประสิทธิภาพ จึงได้จัดทำโครงสร้างการบริหารโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังรายละเอียดโครงการต่อไปนี้

สรุปสาระสำคัญของโครงการโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม ได้ดังนี้
(สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน, 1 เมษายน 2553)

หลักการและเหตุผล

จากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 และพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 แสดงถึงเจตนารมณ์ในการยกระดับ การศึกษาของประชาชนให้สูงขึ้น โดยกำหนดสิทธิและโอกาสของประชาชน ในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐต้องจัดให้โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย เด็กและเยาวชนพิการ ทุกคนมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ ดังนั้นเพื่อเป็นการประกันสิทธิและโอกาสทางการศึกษาการประเมินคุณภาพและโอกาสทางการศึกษา ตลอดจนการประกันคุณภาพของการให้บริการทางการศึกษาให้กับเด็กและเยาวชนพิการ จำเป็นต้อง จัดการศึกษาในรูปแบบของ "การจัดการเรียนร่วม" เพื่อให้เด็กและเยาวชนพิการสามารถเข้าถึงการศึกษได้อย่างทั่วถึง สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ดำเนินการโครงการ ในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม จำนวน 50.000 คน ครอบคลุมถึงระดับตำบล โดยให้มีโรงเรียนระดับมัธยมครบทุกอำเภอเพื่อการส่งต่อ การดำเนินงานการจัดการเรียนร่วมในรูปแบบการบริหารจัดการโตนใช้โครงสร้างซีท (SEAT Framework) และการบริหารการจัดการทั้งระบบ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ผลการดำเนินงานที่ผ่านมาเด็กพิการได้รับการพัฒนาศักยภาพ ได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาตาม ความต้องการจำเป็นพิเศษเป็นรายบุคคลในปีการศึกษา 2552 จึงมีนโยบายสร้างความเข้มแข็งให้กับโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมทั้ง 5.000 โรงเรียนสามารถจัดการศึกษาให้เด็กพิการทุกคนได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพของแต่ละบุคคล นอกจากนี้ได้พัฒนาโรงเรียนต้นแบบ การเรียนรวมที่เป็นรูปแบบหนึ่งในการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนทุกสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาแห่งละอย่างน้อย 1 โรงเรียนเพื่อเพิ่มทางเลือกให้กับโรงเรียนในการพัฒนา นักเรียนพิการ ทั้งยังเป็นการยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาพิเศษได้อีกทางหนึ่ง

วัตถุประสงค์

1. เพื่อขยายโอกาสทางการศึกษาให้แก่เด็กและเยาวชนพิการได้อย่างทั่วถึงครอบคลุมทุกพื้นที่ตามเป้าหมายที่รัฐบาลตั้งไว้
2. นักเรียนพิการทุกคนที่เรียนอยู่ในโรงเรียนที่จัดการเรียนร่วม ได้รับการพัฒนาด้านการศึกษาในรูปแบบที่เหมาะสมและได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาตามที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวง
3. นักเรียนพิการได้รับการพัฒนาให้มีคุณภาพชีวิต ทักษะการดำรงชีวิต ทักษะทางสังคม และทักษะทางวิชาการ ตามกระบวนการที่กำหนดไว้ใน IEP ของแต่ละบุคคล

4. เพื่อพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็งในโรงเรียนที่จัดการเรียนร่วม และโรงเรียนต้นแบบสามารถจัดการเรียนร่วม/เรียนรวม ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างมีคุณภาพ และประสิทธิภาพ

5. เพื่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ผู้ปกครอง องค์กรและชุมชน ในการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ

เป้าหมายเชิงปริมาณ

1. ปีการศึกษา 2553 มีโรงเรียนจัดการเรียนร่วมกระจายให้ครอบคลุมทุกอำเภอรวมจำนวน 5,000 โรงเรียน
2. มีโรงเรียนต้นแบบการจัดการเรียนร่วม 185 โรงเรียน
3. เด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ 9 ประเภทในวัยเรียนทุกคนได้เรียนในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมอย่างทั่วถึง

เป้าหมายเชิงคุณภาพ

1. โรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม 5,000 โรงเรียน สามารถจัดการศึกษาให้แก่เด็กที่มีความจำเป็นพิเศษได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องตามศักยภาพของแต่ละบุคคล
2. เด็กที่มีความจำเป็นพิเศษได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพของแต่ละบุคคล
3. โรงเรียนมีความเข้มแข็งในการบริหารจัดการเรียนร่วม โดยใช้โรงเรียนเป็นฐานและการบริหารจัดการโดยใช้โครงสร้างซีท (SEAT Frame Work)
4. โรงเรียนต้นแบบการเรียนรวมสามารถจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนพิการเรียนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ขั้นตอนการจัดการเรียนร่วม

กิจกรรมที่ 1 การบริหารจัดการเรียนร่วมเพื่อสร้างความเข้มแข็งให้โรงเรียน แกนนำจัดการเรียนร่วม 5,000 โรงเรียน สามารถจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนพิการได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนี้

- 1.1 พัฒนานักเรียนพิการเรียนร่วมด้วยรูปแบบ/นวัตกรรม/เทคนิควิธีการเหมาะสม นักเรียนได้รับการพัฒนาเต็มศักยภาพ
- 1.2 พัฒนานวัตกรรม/สื่อ/เทคนิควิธีการ การจัดการเรียนการสอนเหมาะสมกับความต้องการจำเป็นพิเศษแต่ละประเภทความพิการ
- 1.3 พัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา ให้มีความรู้ ความสามารถในการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนพิการ
- 1.4 การจัด สื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกบริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาตามที่กำหนดในกฎกระทรวงฯ
- 1.5 การบริหารจัดการทั้งระบบโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM)

กิจกรรมที่ 2 จัดสรรงบประมาณ เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการบริหารจัดการเรียนร่วมในโรงเรียน 5,000 โมง

กิจกรรมที่ 3 ประเมินจัดกลุ่มโรงเรียนคุณภาพจัดการเรียนร่วม (ระดับดี ระดับปานกลาง และระดับต้องปรับปรุง) โดย

- 3.1 สร้างตัวชี้วัด จัดทำรายละเอียดตัวชี้วัด
- 3.2 จัดทำเครื่องมือประเมิน
- 3.3 ทดลองใช้เครื่องมือประเมิน (Tryout)
- 3.4 ออกประเมิน
- 3.5 วิเคราะห์ สรุป จัดอันดับ

กิจกรรมที่ 4 นิเทศ ติดตาม ประเมินผลการดำเนินงานจัดการเรียนร่วม/เรียนร่วม

4.1 วางแผนนิเทศให้ความช่วยเหลือโรงเรียนด้านการจัดการเรียนร่วม การจัดการเรียนการสอนการให้บริการสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก

4.2 ออกประเมินเพื่อจัดระดับคุณภาพของโรงเรียน

4.3 จัดสรรงบประมาณให้ สพท. และศูนย์ใช้ในการออกนิเทศ

กิจกรรมที่ 5 วิจัยและพัฒนาโรงเรียนต้นแบบการเรียนร่วม

5.1 อบรมพัฒนาบุคลากรของโรงเรียนการเรียนร่วม

5.2 สนับสนุนการจัดทำ/จัดซื้อ/จัดหาสื่อ/นวัตกรรม

5.3 นิเทศ ติดตาม ช่วยเหลือ

5.4 ประเมินผล สรุป จัดทำรายงาน เผยแพร่ ขยายผล

กิจกรรมที่ 6 วิจัยและพัฒนา การดำเนินงานเพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนร่วมและการเรียนรวม

6.1 วิจัยและพัฒนาเพื่อสังเคราะห์องค์ความรู้และนวัตกรรม/เทคนิค

วิธีการ ฯ

6.2 วิจัย และพัฒนาประสิทธิภาพของโรงเรียนต้นแบบการเรียนรวม

6.3 วิจัยและพัฒนามาตรฐานการเรียนร่วม และประเมินคุณภาพ

การศึกษาของนักเรียนพิการเรียนร่วม/เรียนรวม

6.4 วิจัยและพัฒนาสื่อ/นวัตกรรมต้นแบบ

กิจกรรมที่ 7 นำเสนอผลงานทางการวิชาการ(Symposium)ของโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมดีเด่น (Best Practice) และโรงเรียนต้นแบบการเรียนรวม แลกเปลี่ยนเรียนรู้รูปแบบ/วิธีการ การจัดการเรียนร่วม

7.1 โครงสร้างซีท (SEAT Framework) เป็นการจักระบบการบริหารจัดการที่ครอบคลุมองค์ประกอบทุกด้านได้แก่ด้านนักเรียน (S:Students) ด้านสภาพแวดล้อม

(E:Environments) ด้านกิจกรรมการเรียนรู้ (A:Activities) การสอน และด้านวัสดุ สื่อ เครื่องมือ (T:Tools) เป็นกระบวนการทำงานโดยมีความร่วมมือในการปฏิบัติงานในลักษณะร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจของบุคลากรในโรงเรียนและผู้เกี่ยวข้องปรับเปลี่ยนสร้างเสริมการดำเนินงานให้ครบทุกด้านและเกิดผลเชิงประจักษ์ติดตามผลอย่างต่อเนื่องและเพิ่มประสิทธิภาพการบริหาร

7.2 การบริหารจัดการทั้งระบบโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน (SBM) ปรับเปลี่ยนระบบโครงสร้างเดิมบริหารจัดการทั้งระบบ โดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน สร้างความเข้มแข็งโดยเพิ่มการมีส่วนร่วมของภาคเอกชน ชุมชน และท้องถิ่น สร้างบรรยากาศความร่วมมือและแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน

3.6 โครงการโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม ในจังหวัดชัยนาท

3.6.1 หลักการและเหตุผล

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ที่แสดงเจตนารมณ์ในการยกระดับการศึกษาของประชาชนให้สูงขึ้น โดยกำหนดสิทธิและโอกาสของประชาชนในการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่า 12 ปี ที่รัฐต้องจัด โดยไม่เสียค่าใช้จ่าย เด็กและเยาวชนพิการทุกประเภทมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ และตามมาตรา 10 วรรคสอง กำหนดให้การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแล หรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าว มีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ และวรรคสามกำหนดให้การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการในวรรคสอง ให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือพบความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย และให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตามหลักเกณฑ์ และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง ซึ่งสอดคล้องเชื่อมโยงกับพระราชบัญญัติการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2551 ที่กล่าวถึงสิทธิทางการศึกษาของคนพิการในการได้รับโอกาส และบริการทางการศึกษาในทุกระบบและทุกรูปแบบที่หลากหลายอย่างมีคุณภาพ และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ดังนั้นเพื่อเป็นการประกันสิทธิและโอกาสทางการศึกษา การประกันคุณภาพและโอกาสทางการศึกษา ตลอดจนการประกันคุณภาพของการให้บริการทางการศึกษาให้กับเด็กและเยาวชนพิการ จึงจำเป็นต้องจัดการศึกษาในรูปแบบของ “การจัดการเรียนร่วม” กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีนโยบายหลักให้สถานศึกษาทุกระดับจัดการเรียนร่วมเพื่อรองรับให้คนพิการได้มีโอกาสเข้ารับการการศึกษา ซึ่งบุคคลเหล่านี้ถือว่าเป็นทรัพยากรมนุษย์ ในสังคม และการศึกษาเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างหนึ่ง ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การพัฒนาประเทศแต่อย่างไรก็ตามการจัดการศึกษาสำหรับนักเรียนพิการทุกประเภทในโรงเรียนเรียนร่วมยังไม่สามารถทำได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร เนื่องจากบุคลากรใน

โรงเรียนเรียนร่วมยังขาดความรู้ ความเข้าใจ ขาดทักษะกระบวนการในการการจัดการเรียนการสอน การพัฒนาหลักสูตร สื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสม และสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กพิการแต่ละคน ดังนั้น ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดชัยนาท จึงได้จัดทำโครงการโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม ในจังหวัดชัยนาทขึ้น

3.6.2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อพัฒนาผู้บริหาร ครูผู้รับผิดชอบโครงการ ให้มีความรู้ความสามารถในการปฏิบัติงานและการจัดการเรียนการสอนนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ
2. เพื่อรายงานผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม

3.6.3 เป้าหมาย

เชิงปริมาณ

1. ส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมในจังหวัดชัยนาท จำนวน 36 โรงเรียน
2. พัฒนาผู้บริหาร ครูผู้รับผิดชอบโครงการ นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ดังนี้

2.1 ผู้บริหารโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม ในจังหวัดชัยนาท จำนวน 36 คน

2.2 ครูผู้รับผิดชอบโครงการ จำนวน 36 คน

เชิงคุณภาพ

1. โรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม ในจังหวัดชัยนาทได้รับการส่งเสริม สนับสนุน พัฒนา ให้มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของนักเรียนแต่ละบุคคล
2. ผู้บริหาร ครูผู้รับผิดชอบโครงการ มีความรู้ ความเข้าใจ สามารถบริหารจัดการเรียนการสอนนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในโรงเรียนเรียนร่วมได้อย่างมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของนักเรียนแต่ละบุคคล

3.6.4 ระยะเวลาดำเนินการ

ปีการศึกษา 2554 (16 พฤษภาคม 2554 – 15 พฤษภาคม 2555)

3.6.5 วิธีการดำเนินการ

ที่	ขั้นตอน/รายการ	เดือน	ผู้รับผิดชอบ
1	นำเสนอโครงการและขออนุมัติ	ตุลาคม	น.ส.ชนาธิป เทียนวรรณ
2	แต่งตั้งคณะกรรมการ	พฤศจิกายน	น.ส.ชนาธิป เทียนวรรณ
3	ประชุมวางแผน	พฤศจิกายน	คณะครู
4	ดำเนินการโครงการ กิจกรรมที่ 1 อบรมพัฒนาผู้บริหาร ครูผู้รับผิดชอบโครงการ	ธันวาคม	คณะครู
5	กิจกรรมที่ 2 ศึกษาดูงานโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม	มกราคม	คณะครู
6	กิจกรรมที่ 3 นิเทศโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม	กรกฎาคม	น.ส.ชนาธิป เทียนวรรณ
7	กิจกรรมที่ 4 การสัมมนาทางวิชาการ (SYMPOSIUM)	กันยายน	คณะครู
8	ประเมินผล สรุป และรายงานผลการดำเนินงาน	กันยายน	น.ส.ชนาธิป เทียนวรรณ และคณะครู

ตาราง 1 วิธีการดำเนินการโครงการโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม ในจังหวัดชัยนาท

3.6.6 งบประมาณ

งบประมาณจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จำนวน 36 โรงเรียน โรงเรียนละ 5,000 บาท เป็นจำนวนเงิน 180,000 บาท (หนึ่งแสนแปดหมื่นบาทถ้วน)

3.6.7 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ
2. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชัยนาท
3. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาเขต 5
4. ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดชัยนาท

5. โรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมในจังหวัด
ชัยนาท รวม 36 โรงเรียน

3.6.8 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบโครงการ มีความรู้ ความเข้าใจ สามารถ
ปฏิบัติงานการจัดการเรียนการสอนนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษได้อย่างมี
ประสิทธิภาพ สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของนักเรียนแต่ละบุคคล
2. นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษมีผลการเรียนดีขึ้น

3.7 ปัญหาการจัดการเรียนร่วมในประเทศไทย

การจัดการศึกษาพิเศษในโรงเรียนประถมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการ
ประถมศึกษาแห่งชาติ บนหลักการและเป้าหมาย "ให้เด็กได้รับการศึกษาอย่างทั่วถึงและมี
คุณภาพ" มาเป็นเวลานานกว่า 15 ปีแล้ว นับได้ว่าประสบความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้
ตามนโยบายและมาตรฐานการศึกษาพิเศษเรียนร่วม มีผลการดำเนินงานเป็นที่น่าพอใจในระดับหนึ่ง
และส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในทางที่ดีหลายประการ เช่น (สำนักงานคณะกรรมการ
การประถมศึกษาแห่งชาติ, 2543)

1. เด็กมีโอกาสได้รับการศึกษามากขึ้น
2. โรงเรียนได้รับการพัฒนาศักยภาพในการจัดการศึกษาให้กับเด็กพิเศษ
จำนวนเพิ่มขึ้น
3. เกิดรูปแบบและแนวทางใหม่ ๆ ที่จะช่วยเหลือเด็กทั้งด้านการสงเคราะห์
และการศึกษา
4. ครูเกิดความตื่นตัว พยายามที่จะเรียนรู้ แสวงหาความรู้ เทคนิควิธีการใหม่
ๆ และรวมกลุ่มเพื่อช่วยเหลือกัน เช่น จัดตั้งชมรมครูการศึกษาพิเศษ
5. มีความพยายามที่จะให้ครูคนอื่น ๆ และผู้เกี่ยวข้องเข้าใจเด็ก ยอมรับเด็ก
และเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก
6. มีการระดมทรัพยากรและความร่วมมือช่วยเหลือจากส่วนต่าง ๆ
7. ครอบครัว ชุมชน และหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามามีส่วนร่วมในการจัด
การศึกษาพิเศษมากขึ้น

นอกจากนี้ ยังพบว่า ผู้ปฏิบัติงานมีความมุ่งมั่น เสียสละ อดทน และมีใจรักที่จะ
ทำงานเพื่อเด็ก และพร้อมรับทุกสถานการณ์ไม่ว่าจะมีความพร้อมหรือไม่พร้อมทั้งความรู้ทาง
การศึกษาพิเศษ การสนับสนุนต่าง ๆ หากแต่พร้อมที่จะลงมือทำ พร้อมทั้งจะแสวงหาความรู้
พัฒนาตนเอง เรียนรู้จากปัญหาอุปสรรค จากประสบการณ์ จากความไม่รู้ เป็นรู้ จากไม่ถูกต้อง
ตามหลักวิชาการ สู่การทำงานบนพื้นฐานที่ถูกต้อง เกิดนวัตกรรมและองค์ความรู้ใหม่ ๆ พร้อมทั้ง
ที่จะรับคำแนะนำและความช่วยเหลือจากผู้รู้เพื่อเติมเต็ม แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นก็ยังมีปัญหา

อุปสรรคอีกมากมายที่ยังทำให้การดำเนินงานจัดการเรียนร่วมไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ทั้งเรื่องบุคลากร การบริหารจัดการและกลไกสนับสนุนต่าง ๆ ปัญหา อุปสรรคและความต้องการที่สำคัญ คือ

1. ด้านครูผู้สอน

1.1 ครูผู้สอนยังขาดความมั่นใจในการปฏิบัติงาน เนื่องจากยังขาดความรู้ทักษะ ในเรื่องของเทคนิควิธีการ การวัดการประเมินผล การเลื่อนชั้น และขาดประสบการณ์ในการพัฒนาเด็กแต่ละประเภท

1.2 ครูผู้สอนมีภาระงานมากทั้งการเป็นครูประจำชั้น/ประจำวิชา งานโครงการต่าง ๆ ไม่ค่อยมีเวลาในการดูแลเด็กซึ่งมีหลายประเภท ทำให้ไม่สามารถพัฒนาเด็กได้เท่าที่ควร

1.3 ครูผู้สอนมีความเครียดสูง เนื่องจากถูกผลักรงให้รับผิดชอบเด็กเพียงลำพัง และไม่สามารถดำเนินงานได้อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากขาดความร่วมมือจากผู้บริหารและครูในโรงเรียนเดียวกัน

1.4 ครูผู้สอนยังได้รับการพัฒนาไม่ทั่วถึงและต่อเนื่อง ไม่รู้ว่าจะต้องทำอะไรเมื่อต้องดูแลรับผิดชอบในชั้นเรียนร่วม รวมทั้งไม่ได้รับการนิเทศอย่างเพียงพอ

ครูผู้สอนต้องการให้ลดภาระงานปกติลงบ้าง เพื่อจะได้มีเวลาในการดูแลและจัดการเรียนรู้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการทางการศึกษาพิเศษ มีเวลาในการคิดค้นพัฒนาเทคนิควิธีการต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับสภาพจริง ต้องการขวัญและกำลังใจ ความมั่นใจในการทำงาน รวมทั้งต้องการการฝึกอบรมเพิ่มเติมความรู้ใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง และต้องการการนิเทศช่วยเหลือในเรื่องต่าง ๆ และที่สำคัญคือต้องการให้ทุกคนในโรงเรียนมีความรู้ ความเข้าใจในเรื่องของการศึกษาพิเศษ เพื่อทุกคนจะได้ช่วยกัน

2. ด้านผู้บริหาร

2.1 ผู้บริหารบางส่วนยังไม่เห็นความสำคัญและไม่สนับสนุน

2.2 ผู้บริหารโรงเรียนยังขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องของการบริหารจัดการเรียนร่วม ไม่สามารถให้คำแนะนำปรึกษาแก่ครูผู้สอนได้

ผู้บริหารต้องการที่จะพัฒนาตนเองให้มีความรู้ความเข้าใจ ในการจัดการเรียนร่วม ในลักษณะของการจัดหลักสูตรระยะสั้น เกี่ยวกับการบริหารจัดการเรียนร่วม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ประสบการณ์และเห็นว่าทุกคนในโรงเรียน รวมทั้งผู้ปกครองมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดูแลช่วยเหลือเด็กที่ถูกต้อง และต้องการให้สนับสนุนงบประมาณ สื่ออุปกรณ์ที่จำเป็น

3. ด้านผู้ปกครอง

3.1 ด้านผู้ปกครองเด็กปกติ กลัวว่าครูจะไม่มีเวลาให้ลูก เพราะต้องดูแลเด็กพิเศษ เด็กอาจเบื่อทำให้การเรียนเสีย หรือเด็กอาจเลียนแบบพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้อง

3.2 ด้านผู้ปกครองเด็กพิเศษ กลัวว่าครูจะไม่สามารถสอนลูกได้ ไม่มีสื่ออุปกรณ์ ซึ่งสร้างความลำบากให้กับครูผู้สอน ลูกจะเรียนไม่ทันเพื่อนและอาจถูกรังแก ได้รับอันตราย

3.3 ด้านผู้ปกครองบางส่วนยังขาดความรู้ในการดูแลช่วยเหลือเด็กอย่างถูกต้อง และบางส่วนไม่ส่งเด็กเข้าเรียน

ด้านผู้ปกครองเด็กต้องการให้เด็กเรียนต่อ ในระดับที่สูงขึ้น ทั้งในระบบโรงเรียนและนอกระบบโรงเรียน ทั้งสายวิชาชีพและวิชาการ ต้องการให้โรงเรียนฝึกอาชีพในห้องถิ่นให้แก่เด็ก เพื่อให้เด็กสามารถประกอบอาชีพที่มีรายได้เป็นของตนเอง และมีความมั่นคงในอาชีพ

4. ด้านการบริหารจัดการ

4.1 บางโรงเรียนขาดแคลนบุคลากร มีครูไม่ครบชั้น ทำให้จัดได้ไม่ดีเท่าที่ควร

4.2 ในพื้นที่ห่างไกลไม่สามารถนำเด็กไปรับบริการกับผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางได้

4.3 โรงเรียนไม่สามารถจัดบริการเสริมได้เช่นการแก้ไขการพูด กายภาพบำบัด เพราะไม่มีผู้เชี่ยวชาญ หรือไม่มีความรู้ความเชี่ยวชาญพอ

4.4 ระบบการทำงานของแต่ละหน่วยงานในพื้นที่แตกต่างกัน ทำให้การติดต่อประสานงานล่าช้า

4.5 โรงเรียนข้างเคียงไม่รับเด็ก จะผลักระให้โรงเรียนแกนนำหรือศูนย์กลางทางวิชาการการศึกษาพิเศษ

4.6 ไม่สามารถส่งต่อเด็กได้ บางโรงเรียนไม่รับเด็ก เด็กต้องกลับมาเรียนที่เดิม เช่น การส่งต่อโรงเรียนใกล้บ้าน โรงเรียนการศึกษาพิเศษ หรือการเรียนต่อในระดับมัธยม เป็นต้น

5. ด้านกลไกสนับสนุนในเรื่องต่างๆ ทั้งเรื่องของงบประมาณ บุคลากร การบริหารจัดการ ที่มีประสิทธิภาพ ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2547) สรุปผล จากการนิเทศติดตาม ประเมินผล และช่วยเหลือโรงเรียนตามโครงการโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม ครั้งที่ 1 ระหว่างวันที่ 31 พฤษภาคม – 25 มิถุนายน 2547 นำโดย ดร.เบญจมา ชลธารินทร์ และคณะ ซึ่งนิเทศโรงเรียนใน 32 จังหวัด จำนวนโรงเรียน 72 โรงเรียน พบว่า

1. โรงเรียนส่วนใหญ่ได้มีการประชุมแต่งตั้งคณะกรรมการมีทีมงานและกำหนดบทบาทหน้าที่ในการจัดการเรียนร่วมแล้ว แต่มีบางโรงเรียนที่ยังไม่ได้ประชุมเพื่อขยายผลการเข้าร่วมประชุมอบรมเชิงปฏิบัติการโครงการ โรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม ให้กับครูและผู้เกี่ยวข้องทุกคนทราบ จึงพบว่าครูผู้สอนหลายคนยังไม่ทราบกระบวนการบริหารจัดการเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท (SEAT) และหลายโรงเรียนยังไม่ได้จัดทำวิสัยทัศน์ ยุทธศาสตร์ แผนงาน / โครงการด้านการเรียนร่วมให้ปรากฏในแผนปฏิบัติการของโรงเรียนอย่างชัดเจน

2. บุคลากรในโรงเรียนยังขาดความร่วมมือกันอย่างจริงจังจากผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยถือว่าเป็นหน้าที่ของครูผู้สอนที่ดูแลเด็กพิเศษเรียนร่วมเท่านั้น และพบว่าบางโรงเรียนยังขาดการสนับสนุนจากผู้บริหารทั้งระดับโรงเรียนและหน่วยงานระดับพื้นที่

3. โรงเรียนส่วนใหญ่มีการจัดทำ แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) ให้กับเด็กพิเศษ แล้วแต่ยังไม่ครบทุกคน และแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ของเด็กแต่ละคนยังไม่มีคุณภาพเพียงพอ กล่าวคือยังไม่ครอบคลุม ไม่ถูกต้องและไม่ครบถ้วนในการระบุสภาพปัจจุบัน ปัญหาและแนวทางการพัฒนาผู้เรียนเป็นเฉพาะบุคคลตามกระบวนการในการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล

4. การสนับสนุนให้เด็กพิเศษได้รับบริการตามกฎหมายยังไม่ทั่วถึง โดยพบว่าครูผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องยังต้องการคำแนะนำ ช่วยเหลืออีกหลายเรื่องในการพัฒนานักเรียนให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กเป็นรายบุคคล ดังนั้นหากหน่วยงานสนับสนุนทุกฝ่าย ทั้งศูนย์การศึกษาพิเศษ สำนักงานเขตพื้นที่ และสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้มีการนิเทศติดตามและช่วยเหลือโรงเรียนอย่างใกล้ชิดและต่อเนื่องจะช่วยให้ผู้ปฏิบัติมั่นใจและดำเนินงานให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

ซึ่งปัญหาจากการนิเทศโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมทั้ง 32 จังหวัด 72 โรงเรียน อาจสรุปได้ว่า โรงเรียนจัดการเรียนร่วมในประเทศไทยน่าจะมีปัญหาที่คล้ายคลึงกันตามที่ได้กล่าวมาแล้ว

กระทรวงศึกษาธิการ (2548) ได้สรุปผลการดำเนินงานโรงเรียนเรียนร่วม พบว่ามีปัญหาในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล พบว่า กระบวนการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ยังไม่มีคุณภาพเพียงพอ กล่าวคือ

1.1 โรงเรียนส่วนใหญ่ดำเนินการโดยไม่มีคณะกรรมการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ของนักเรียนแต่ละคน

1.2 กระบวนการตรวจสอบไม่ครอบคลุม ทั้งวิธีการ เครื่องมือ และแหล่งข้อมูล

1.3 เป็นการกรอกข้อมูลโดยครูหนึ่งคนมากกว่าการทำตามกระบวนการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล ดังนั้นจึงไม่ครอบคลุมสาระสำคัญในการพัฒนา นักเรียนพิเศษ

1.4 ยังไม่นำไปสู่การสอนเพื่อพัฒนาเด็กพิเศษให้เกิดผลอย่างแท้จริง

2. ด้านโอกาสทางการศึกษา พบว่า เด็กพิเศษส่วนใหญ่ยังไม่ได้รับโอกาสทางการศึกษาในโรงเรียนทั่วไปอย่างแท้จริง โดยพบว่าโรงเรียนยังรับเด็กพิเศษได้บางประเภทและรับได้เฉพาะเด็กพิเศษระดับปานกลาง และระดับน้อยเท่านั้น ส่วนนักเรียนที่มีความพิเศษระดับมากยังไม่สามารถจัดเข้าเรียนร่วมในโรงเรียนทั่วไปได้ โดยต้องเรียนในรูปแบบอื่น เช่น ในโรงเรียนเฉพาะความพิการ หรืออาจได้รับบริการฟื้นฟูสมรรถภาพ ในสถานพยาบาล ศูนย์การศึกษาพิเศษ และเรียนที่บ้าน เป็นต้น

3. ด้านสิทธิตามกฎหมาย พบว่า การให้เด็กพิเศษได้รับสิทธิเข้าถึงการศึกษาดังตามกฎหมายยังไม่สามารถดำเนินการให้ได้ครบถ้วนและทั่วถึงเด็กพิเศษทุกคน ทั้งนี้เนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณ

4. ด้านบุคลากร พบว่า การเตรียมครูและบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถด้านการศึกษาพิเศษ ยังดำเนินการได้ไม่เพียงพอกับความต้องการในการพัฒนาเด็กพิเศษ ครูจำนวนมากต้องการการฝึกอบรมเพิ่มเติมในการสอนเด็กพิเศษ นอกจากนี้ครูผู้สอนต้องการความช่วยเหลือด้านสื่อ อุปกรณ์ในห้องเรียนเพิ่มเติม ต้องการการนิเทศ ติดตามทั้งจากภายในและภายนอก ต้องการความช่วยเหลือและร่วมมือในการพัฒนางานมากขึ้น

5. ด้านการจัดบรรยากาศและกิจกรรมการเรียนรู้สำหรับเด็กพิเศษ พบว่า การปรับเปลี่ยนหลักสูตรการเรียนการสอนและการพัฒนาศักยภาพ เด็กพิเศษเป็นรายบุคคลยังมีน้อย การเรียนการสอนยังไม่เชื่อมโยงกับชั้นเรียนปกติ และขาดการวางแผนทั้งด้านหลักสูตร กระบวนการจัดการเรียนรู้ เทคนิควิธีสอนยังไม่เฉพาะและไม่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กพิเศษ รวมทั้งการวัดและประเมินผลไม่เป็นการประเมินตามสภาพจริง และไม่สอดคล้องกับลักษณะความบกพร่องและศักยภาพที่แท้จริงของเด็กพิเศษ ส่วนใหญ่ยังใช้เครื่องมือประเมินเช่นเดียวกับเด็กปกติทั่วไป

6. ด้านการจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ พบว่า การสำรวจ จัดทำและใช้ระบบข้อมูลสารสนเทศน้อย และยังไม่ได้มาจากวิธีการและแหล่งข้อมูลที่หลากหลาย ทำให้เป็นปัญหาในการรับเด็กพิเศษ คัดแยก/คัดกรองจัดเด็กพิเศษเข้าเรียนและการวางแผนพัฒนาเด็กพิเศษ นอกจากนี้ระบบส่งต่อไม่สามารถปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม ขาดการส่งต่อ อย่างเป็นระบบระหว่างช่วงรอยต่อระดับการศึกษา (Transition)

7. ด้านการบริหาร พบว่า การบริหารโดยใช้โรงเรียนเป็นฐาน ในสถานศึกษาหลายแห่งยังไม่เข้มแข็งพอ

8. ด้านปัจจัยภายนอกสถานศึกษา พบปัญหา ดังนี้

8.1 การดำเนินงานของโรงเรียนเรียนร่วมผ่านกลไกการบริหารจัดการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นหลัก ดังนั้นการรับนโยบายด้านการเรียนร่วมเพื่อสู่การปฏิบัติตามมาตรฐานการจัดการเรียนร่วม จึงขึ้นอยู่กับความรู้ความเข้าใจ เจตคติและความสามารถในการปฏิบัติงานและความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกระดับ

8.2 การสร้างความตระหนักรู้ให้กับผู้เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะคนในหน่วยงานปฏิบัติซึ่งอาจยังไม่ยอมรับและไม่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลง และเป็นอุปสรรคสำคัญจึงต้องมีการเตรียมการอย่างมาก

8.3 ข้อจำกัดด้านงบประมาณ ยังพบว่าไม่เพียงพอที่จะสนับสนุนให้เด็กพิเศษทุกคนได้รับบริการตามกฎกระทรวงอย่างทั่วถึง และสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษเป็นเฉพาะบุคคล

8.4 การประสานงานระหว่างสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา/ศูนย์การศึกษา/สถานศึกษา/ผู้ปกครอง องค์กรในชุมชนและเครือข่ายที่เกี่ยวข้องยังมีน้อย และขาดความคล่องตัว ทำให้การดำเนินงานยังไม่สนับสนุนและเชื่อมโยงกันในลักษณะของการประสานความร่วมมือกันอย่างแท้จริง

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่าปัญหาการจัดการเรียนร่วม เกิดจากการดำเนินงานการจัดการเรียนร่วมระหว่างเด็กปกติกับเด็กพิเศษของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ เริ่มดำเนินการบนความไม่พร้อมหลายประการ เมื่อลงมือปฏิบัติในทุกระดับจึงประสบปัญหาในหลาย ๆ เรื่อง ตั้งแต่การไม่ยอมรับของครูในโรงเรียนและผู้บริหารโรงเรียน ขาดสื่ออุปกรณ์ ที่จะช่วยในการจัดการเรียนการสอนของครู ไม่สามารถจัดบริการเสริมให้กับเด็ก ขาดงบประมาณในการปรับปรุงอาคารสถานที่ให้เหมาะสมกับเด็ก เทคนิควิธีการสอน รวมทั้งบางส่วนของผู้เกี่ยวข้องเกือบทุกฝ่ายขาดความรู้ความเข้าใจและเจตคติที่ดีกับการจัดการเรียนร่วม

3.9 แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการโรงเรียนเรียนร่วม

การบริหารจัดการเรียนร่วมเป็นบทบาทหน้าที่ที่ผู้บริหารโรงเรียนเรียนร่วมและผู้ที่เกี่ยวข้องทำหน้าที่อำนวยความสะดวก ส่งเสริม สนับสนุน ประสานงาน นิเทศ ควบคุม กำกับ ติดตาม ประเมิน แก้ไข ปรับปรุง พัฒนาการดำเนินงานหรือกิจกรรมต่าง ๆ ให้มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับมาตรฐานการจัดการศึกษาพิเศษแบบเรียนร่วม ตามบทบาทหน้าที่อย่างเหมาะสม ซึ่งการบริหารจัดการที่ดีเป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินงานให้ประสบผลสำเร็จ ผู้บริหารโรงเรียนเรียนร่วมและผู้เกี่ยวข้องจะร่วมกันดำเนินงานในรูปของคณะกรรมการเกี่ยวกับการจัดการศึกษาพิเศษให้สอดคล้องกับมาตรฐานการบริหารจัดการ ในเรื่องต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2543)

1. จัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ โรงเรียนสำรวจและจัดทำระบบข้อมูลสารสนเทศ ด้านการศึกษาพิเศษในโรงเรียนให้ถูกต้องครบถ้วน เป็นปัจจุบันและสะดวกต่อการ ใช้งานเพื่อการวางแผนจัดการเรียนการสอนเด็กพิเศษให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาและความต้องการของผู้ปกครอง/โรงเรียน/ชุมชน

2. การรับ คัดแยก ส่งต่อเด็ก โรงเรียนดำเนินการรับเด็กพิเศษทุกคนและทำการ คัดแยกเด็ก โดยคณะกรรมการใช้เครื่องมือที่หลากหลายเหมาะสม ทั้งนี้เพื่อให้เด็กได้รับ ประโยชน์สูงสุดจากการศึกษา

3. ส่งเสริม/พัฒนาบุคลากร ผู้บริหารโรงเรียนและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง พิจารณา คัดเลือกครูผู้สอนที่เหมาะสมโดยคำนึงถึงบุคลิกภาพ ความรู้ ความสามารถและประสบการณ์ใน การจัดการศึกษาพิเศษและส่งเสริม สนับสนุนให้ครูและบุคลากรทางการศึกษาได้พัฒนาตนเอง อยู่เสมอ เช่น การเข้ารับการอบรม การศึกษาดูงาน การศึกษาเอกสาร การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เป็นต้น โดยให้งบประมาณสนับสนุนการสอนของครูเป็นพิเศษ ตลอดจนการสร้างเจตคติที่ดีต่อ การเรียนร่วมแก่ครูและบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

4. ดำเนินงบประมาณ โรงเรียนควรมีการดำเนินการจัดทำแผนงบประมาณ ของ โรงเรียน โดยดำเนินการวางแผนการใช้งบประมาณและบริหารการใช้งบประมาณการศึกษา พิเศษทั้งที่ได้รับจากทางราชการและงบประมาณอื่นที่ได้จัดหามาเพื่อให้สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ของทางราชการและบังเกิดประโยชน์สูงสุด

5. ด้านสื่อและอุปกรณ์ โรงเรียนควรจัดหาสื่ออุปกรณ์การเรียนการสอนที่จะช่วย ส่งเสริม พัฒนาการให้เหมาะสมกับความต้องการพิเศษของเด็ก โดยจัดหาไว้ในชั้นเรียนซึ่งจะ ช่วยให้การจัดการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เช่น สื่อสำเร็จรูป บัตรภาพ บัตรคำ แบบเรียนอักษรเบรลล์ ของจำลองต่างๆ เป็นต้น

6. ด้านการบริการ ปัจจัยที่สนับสนุนให้การดำเนินการจัดการเรียนร่วมประสบ ความสำเร็จและมีผลส่งถึงการพัฒนาเด็กให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่กำหนด ซึ่งทางโรงเรียน ควรจะดำเนินการจัดบริการให้นักเรียน โดยอาจจัดให้มีบริการอื่นไปพร้อมกับบริการด้านการ เรียนการสอน ได้แก่ บริการแนะแนว การให้คำปรึกษา กายภาพบำบัด ศิลปะบำบัด ดนตรี บำบัด การปรับพฤติกรรม การแก้ไขการพูด อาชีวบำบัด บริการบำบัดฟื้นฟู เป็นต้น

7. อุปกรณ์ เครื่องมือ และสิ่งอำนวยความสะดวกอื่น การดำเนินงานจัดการเรียน ร่วมนอกจากการให้บริการจำเป็นที่จัดให้เด็กพิเศษตามสภาพความบกพร่องแล้ว ปัจจัยที่ สนับสนุนและเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเด็กพิเศษให้ได้รับความสะดวก ที่ควรจัดให้เด็กพิเศษ ได้แก่

7.1 อุปกรณ์และเครื่องมือต่างๆ เช่น การอุปกรณ์ (อวัยวะเทียม) ไม้เท้า สำหรับคนตาบอด อุปกรณ์การเขียน/พิมพ์อักษรเบรลล์ วิทยุ-เทป รถเข็น แวนตา เครื่องช่วยฟัง เป็นต้น

7.2 สิ่งแวดล้อมและโครงสร้างทางสถาปัตยกรรมที่สอดคล้องกับสภาพของเด็กพิเศษ เช่น ทางลาดสำหรับรถเข็น ทางเดิน ราวจับในห้องน้ำและที่ราวจับบันได เป็นต้น

ส่วนการพัฒนางานการเรียนการสอนนั้นครู ผู้บริหารและผู้เกี่ยวข้องจำเป็นต้องศึกษาและทำความเข้าใจมาตรฐานคุณภาพผู้เรียน ซึ่งควรดำเนินการวางแผนจัดทำสิ่งต่อไปนี้

1. การทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized education plan : IEP) เป็นแผนการศึกษาสำหรับเด็กพิเศษที่ทางโรงเรียนจัดทำขึ้นในรูปคณะกรรมการ โดยได้รับการร่วมมือและยินยอมจากผู้ปกครองของเด็กพิเศษ โดยปรับทั้งจุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระของหลักสูตร กิจกรรมการเรียนการสอนและการวัดผลประเมินผล ซึ่งจะช่วยเหลือและพัฒนาผู้เรียนให้เกิดการเรียนรู้ตามศักยภาพของแต่ละคน โดยปกติแล้วแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลจะจัดทำขึ้นสำหรับแต่ละบุคคลเป็นแผนระยะ 1 ปี และจะมีการทบทวนแผนทุกภาคเรียน แผนการศึกษาเฉพาะบุคคลเป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลเด็กเป็นรายบุคคลทั้งข้อมูลส่วนตัว ข้อมูลทางการแพทย์ ข้อมูลด้านการศึกษา บริการที่เด็กจะได้รับลักษณะการเรียนรู้ร่วม ความสามารถของเด็กมีเนื้อหาเกี่ยวกับพัฒนาการด้านต่าง ๆ จุดมุ่งหมายระยะยาว จุดมุ่งหมายระยะสั้น การวัดผลและประเมินผล รวมทั้งข้อมูลอื่น ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ ซึ่งเป็นการวางแผนร่วมกันระหว่างโรงเรียนกับผู้ปกครอง และผู้เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาเด็กตามศักยภาพ

2. การทำแผนการสอนเฉพาะบุคคล (Individualized implementation plan : IIP) แผนการสอนเฉพาะบุคคลเป็นแผนการสอนสำหรับเด็กพิเศษ ซึ่งต้องจัดทำให้สอดคล้องกับโปรแกรมการศึกษาเฉพาะบุคคล ประกอบด้วย

- 2.1 วัน เดือน ปี ที่สอน
- 2.2 ชื่อนักเรียนที่เป็นเด็กพิเศษ
- 2.3 เนื้อหาที่จะสอน
- 2.4 จุดประสงค์เชิงพฤติกรรม
- 2.5 กิจกรรมการเรียนการสอน
- 2.6 สื่อ/อุปกรณ์
- 2.7 การวัดและประเมินผล
- 2.8 ลงชื่อผู้บันทึกและผู้บริหาร

การจัดการเรียนการสอน ผู้บริหารและครูผู้สอนต้องคำนึงถึงองค์ประกอบของเด็กพิเศษในเรื่องต่อไปนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2542)

1. ความสามารถด้านการเรียนของเด็ก เด็กพิเศษมีความสามารถด้านภาษาคณิตศาสตร์ ด้านการสื่อสารมากน้อยเพียงใด ถ้าไม่สามารถสื่อสารกับผู้อื่นได้จะเกิดปัญหาในการเรียน

2. วุฒิภาวะทางอารมณ์และสังคม เด็กที่เรียนร่วมกับเด็กปกติได้ ต้องมีความพร้อมทางด้านอารมณ์และสังคม

3. สิ่งแวดล้อมของเด็ก พิจารณาดูว่าเด็กเมื่อจัดเข้าชั้นเรียนร่วม แล้วจะได้รับประโยชน์มากน้อยเพียงใด

4. บริการที่จำเป็น ได้แก่ อุปกรณ์สนองความต้องการของเด็กพิเศษ เช่น เครื่องช่วยฟัง อุปกรณ์การเรียนการสอน เป็นต้น

5. ความช่วยเหลือจากบุคลากรอื่น เช่น ครูที่เวียสอน ผู้ปกครองนักเรียน นักแก้ไขการพูด เป็นต้น ต้องได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี

ด้านการวัดและประเมินผล นอกจากการวัดประเมินผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนตามหลักสูตรหรือตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลแล้ว ยังต้องนำผลการประเมินมาใช้ในการวางแผนการสอนของครูด้วย การวัดประเมินผลสำหรับเด็กที่สามารถเรียนร่วมกับเด็กปกติได้ก็อาจใช้วิธีทดสอบเหมือนเด็กปกติได้ แต่ครูผู้สอนต้องพิจารณาว่าควรจะให้เด็กผ่านเกณฑ์อยู่ในระดับใดในการสอนเด็กในชั้นเรียนร่วมนับเป็นปัญหาที่สำคัญ ทั้งนี้เพราะโดยทั่วไปครูผู้สอนจะอาศัยทักษะในการสอนที่ตนเองมีความถนัด หรืออาศัยทักษะในการสอนที่มีลักษณะเป็นกลาง ๆ ที่ทำให้ผู้เรียนส่วนใหญ่ในชั้นเรียนสามารถเรียนรู้ได้ โดยไม่คำนึงถึงสภาพและความแตกต่างของผู้เรียน ดังนั้นในการจัดการเรียนร่วม เนื่องจากมีลักษณะมุ่งเน้นให้เด็กพิเศษเข้าเรียนในชั้นเรียนปกติ ทักษะในการสอนที่ครูผู้สอนเคยใช้อยู่ประจำ ต้องได้รับการพัฒนาให้เกิดความเหมาะสมต่อไป

การจัดการศึกษาทุกระดับ มีเป้าหมายเพื่อให้เกิดคุณภาพทั้งด้านผลผลิตและกระบวนการจัดการ ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยหลายด้านที่ต้องผนึกกำลังเป็นหนึ่งเดียว ประสานสัมพันธ์ให้มีพลังผลักดันให้เกิดการปฏิบัติ ผู้บริหารโรงเรียนต้องเป็นผู้นำและประสานความร่วมมือจากทุกฝ่าย เช่น ชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันศาสนาและสถานประกอบการต่าง ๆ เป็นต้น

สรุปได้ว่าปัจจัยด้านบุคลากรมีส่วนสำคัญที่ส่งผลให้การดำเนินงานจัดการเรียนร่วมประสบผลสำเร็จ ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครอง ชุมชนและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องต้องให้ความร่วมมืออย่างจริงจังและต่อเนื่อง รวมทั้งมีความรู้ความเข้าใจและมีทัศนคติที่ดีต่อการเรียนร่วม

3.10 การบริหารจัดการเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างชีวิต

การบริหารจัดการเรียนร่วม

การบริหารงานการเรียนร่วมระหว่างเด็กปกติและเด็กพิเศษ เป็นกิจกรรมหนึ่งของการบริหารการศึกษา ที่มุ่งเน้นให้บุคคลหลาย ๆ ฝ่ายร่วมมือกันดำเนินการเพื่อพัฒนาให้เด็กในทุก ๆ ด้าน ให้มีความสามารถ ทัศนคติ พฤติกรรม ค่านิยม หรือคุณธรรมเพื่อเป็นสมาชิกที่ดี และมีประสิทธิภาพของสังคม โดยกระบวนการต่าง ๆ ที่เป็นระเบียบแบบแผน

การจัดการเรียนร่วมจะประสบความสำเร็จได้ ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งต้องมีการบริหารจัดการที่ดี ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญยิ่งที่จะช่วยให้การจัดการเรียนร่วมบรรลุตามเป้าหมาย ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทหน้าที่ในการจัดการเรียนร่วม ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2543)

บทบาทในการจัดการเรียนร่วมของผู้บริหารโรงเรียน

1. สำรวจเด็กที่มีความต้องการพิเศษในเขตบริการ
2. จัดทำแผนการดำเนินการจัดการเรียนร่วม
3. ตั้งคณะกรรมการจัดการเรียนร่วม
4. เตรียมบุคลากร เตรียมสถานที่
5. ดำเนินการคัดแยกเด็ก
6. จัดครูเข้าสอน
7. จัดบริการที่จำเป็นแก่เด็ก
8. พัฒนาหลักสูตร
9. กำกับ นิเทศ ติดตาม

การจัดการเรียนร่วมให้ประสบความสำเร็จและบรรลุเป้าหมายหรือเจตนารมณ์ของการจัดการศึกษาเพื่อสนองต่อความแตกต่างระหว่างบุคคล สามารถทำได้ในลักษณะเดียวกับการดำเนินงานของโรงเรียนเพื่อเข้าสู่มาตรฐานตามระบบประกันคุณภาพการศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งมีหลักการดำเนินงานเหมือนกันแต่ต่างในรายละเอียดของการดำเนินงาน ดังนี้

1. การทำงานเป็นทีม ที่ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ทั้งพ่อแม่ ผู้ปกครอง ชุมชน ครูผู้บริหารและบุคลากรทางการแพทย์
2. ปรับการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่และจัดหาเพิ่มเติมตามความจำเป็น
3. ให้เด็กปกติได้ดูแลช่วยเหลือเด็กพิเศษ
4. สร้างเครือข่ายในการทำงาน
5. ประสานความร่วมมือกับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง
6. จัดระบบข้อมูลสารสนเทศของเด็กและครูเป็นรายบุคคล
7. ช่วยเหลือและสนับสนุนเด็กพิเศษอย่างเป็นระดับและต่อเนื่อง คือ ความช่วยเหลือน้อยที่สุดในชั้นเรียนปกติ การสนับสนุนการเรียนเพิ่มเติมในโรงเรียน บริการเสริมและช่วยเหลือตามความจำเป็น ซึ่งมีแนวทางการดำเนินงาน ดังนี้
  - 7.1 การคัดแยกเด็ก
  - 7.2 การส่งต่อเด็กพิเศษ
  - 7.3 การจัดการเรียนการสอน
  - 7.4 การคัดเลือกรูปแบบการจัดการเรียนร่วม

7.5 การทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคล

7.6 การกำกับ ติดตามและนิเทศ

7.7 การจัดระบบข้อมูลและสารสนเทศ

7.8 การสร้างเครือข่ายการศึกษาพิเศษ

สุรินทร์ ยอดคำแปง (2542) ได้กล่าวถึงหน้าที่หลักของผู้บริหาร งานการ เรียนร่วมนไว้ 8 ประการ ดังนี้

1. การวางแผนและการประเมินผล ซึ่งครอบคลุมโครงการ และงานทั้งหมด ของโรงเรียน มีผลต่อทุกบทบาท การวางแผนที่ดีต้องอาศัยผลจากการวิจัย และประสบการณ์ ประกอบกัน จะมีผลต่อการใช้บุคลากร ใช้งบประมาณ และทรัพยากรอื่น ๆ ได้อย่างคุ้มค่า

2. การจัดหน่วยงานและบริการ ซึ่งการจัดองค์กรต้องมีวัตถุประสงค์ของ องค์กร การพัฒนาองค์กรเป็นงานใหญ่ที่ต้องใช้เทคนิคพิเศษครอบคลุมงาน

3. การบริหารบุคลากรและการนิเทศบุคลากร การบริหารงานบุคลากรเป็นการ จัด ให้คนเข้ากับระบบขององค์กร ในการบริหารจึงต้องใช้ การนิเทศประกอบกัน คือ เมื่อสั่งแล้ว ต้องมีการช่วยเหลือแนะนำให้เขาปฏิบัติตามคำสั่งได้ถูกต้อง

4. การบริหารธุรการและการเงิน งานการเงินและงบประมาณจะมีความ เกี่ยวข้องกับการจัดการด้านอาคารสถานที่ของโรงเรียนด้วย และถือว่าเป็นงานบริการและ สนับสนุนงาน การสอน เพราะเป้าหมายของงานธุรการและการเงิน คือ เพื่อช่วยให้จุดประสงค์ ของโครงการจัดการสอน และบริการพิเศษบรรลุเป้าหมาย

5. บริการพิเศษประกอบการจัดการสอนเด็กพิเศษ นับเป็นส่วนที่มีความ จำเป็นในการจัดการศึกษาพิเศษ บริการเหล่านี้นอกจากบริการด้านบุคลากร ผู้ชำนาญการ พิเศษแขนงต่าง ๆ เช่น บริการทางการแพทย์ จิตวิทยา การบำบัด ฟันฟู ซ่อมเสริม รวมทั้ง การ บริการด้านการรับส่ง หรือการคมนาคม และอาหารการกินก็ต้องจัดไว้เป็นส่วนหนึ่งของโครงการ การจัดการศึกษาพิเศษ

6. การสนเทศ แนะนำ และการประชาสัมพันธ์ ถือเป็นหน้าที่หนึ่งของงาน การศึกษาพิเศษ ซึ่งหมายรวมถึง การพบปะ หรือประชุมบุคคลที่ทำหน้าที่สื่อสารมวลชน การ พบปะสนทนาระหว่างครู การบรรยายปาฐกถา และการนิเทศครู เจ้าหน้าที่ หรือ กรรมการบริหารโรงเรียน ทั้งนี้เพราะการประชาสัมพันธ์ เป็นงานการให้ข่าวสาร รายละเอียด และความรู้อื่น ๆ ที่กล่าวมา เป็นการเสริมคุณธรรม ช่วยบำรุงขวัญและเสริมสร้าง สัมพันธภาพที่ดีของหมู่คณะ เพื่อร่วมในการพัฒนาโรงเรียนและชุมชน

7. การประสานงาน และการอำนวยความสะดวก นับเป็นงานหลักของกิจการด้านการ จัดการศึกษาพิเศษควบคู่กับการวางแผน และการประเมินผล บทบาทนี้เป็นสิ่งที่มองไม่เห็น แต่จะแสดงคุณภาพที่แท้จริงของผู้บริหารการศึกษาพิเศษ ซึ่งต้องใช้วิธีการต่าง ๆ ของ กระบวนการหมู่พวก ใช้เทคนิคการติดต่อสื่อสารทุกทิศทางภายในวงงาน และในชุมชน

เพื่อช่วยให้เกิดความร่วมมือประสานประโยชน์อย่างแท้จริงจนทำให้การปฏิบัติงานบรรลุเป้าหมาย การร่วมมือประสานงานเป็นสิ่งจำเป็นของความสำเร็จในการบริหารบทบาทต่าง ๆ ในด้านนี้ที่ผู้บริหารงานการศึกษาพิเศษต้องปฏิบัติ เช่น การวินิจฉัย และการตรวจสอบเด็กพิเศษให้ถูกที่ การพัฒนาและการใช้ระเบียบต่าง ๆ การจัดโครงการแนะแนว การฝึกอาชีพ เป็นต้น

8. บทบาทด้านการสอนเด็กพิเศษ เป็นจุดหมายปลายทางของการบริหารและการนิเทศ บทบาทของผู้บริหารที่ต้องกระทำ คือ จัดให้มีการปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอนพัฒนาหรือปรับปรุงหลักสูตร และการจัดให้มีการวิจัยเชิงปฏิบัติ เป็นต้น นอกจากนี้ก็มีการช่วยเหลือครู จัดให้มีการทดลองใช้เทคนิควิธีการที่ผ่านการค้นคว้าวิจัยมาแล้ว และจัดให้มีการประเมินผลวิธีการที่ทดลองใช้ ส่งเสริมให้ครูมีความก้าวหน้าในวิชาชีพ กระตุ้นให้มีการศึกษาค้นคว้าต่อไป

เบญญา ชลธารันนท์ (2546) กล่าวว่าโรงเรียนที่จัดการเรียนร่วมทุกโรงเรียนต้องบริหารองค์ประกอบหลัก 4 ประการตามโครงสร้างซีท (SEAT) เพื่อให้การจัดการเรียนร่วมสำหรับนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องมีคุณภาพและประสิทธิภาพ ได้แก่ การบริหารจัดการเกี่ยวกับนักเรียน (S-Students) การจัดการสิ่งแวดล้อม (E-Environment) การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอน (A-Activities) และการจัดหาเครื่องมือที่สนับสนุนการเรียนร่วม (T-Tool) ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

นักเรียน (S - Students)

โรงเรียนเรียนร่วมกับศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา/จังหวัด ต้องดำเนินการเตรียมความพร้อมนักเรียนทั่วไป และนักเรียนพิการเพื่อการเรียนร่วมดังนี้

1. นักเรียนทั่วไป จำเป็นต้องได้รับข้อมูลเกี่ยวกับความพิการของเพื่อนก่อนที่เพื่อนจะเข้ามาเรียนร่วม ครูประจำชั้นอาจต้องใช้เวลาในวันเปิดเรียนวันแรกบอกให้นักเรียนทั้งชั้นเรียนได้รับรู้และจัดกิจกรรมสถานการณ์จำลอง ช่วยเหลือเด็กทั้งชั้นเข้าใจข้อจำกัดของเพื่อนพิการ

2. นักเรียนพิการ จำเป็นต้องได้บริการจากศูนย์การศึกษาพิเศษเขตการศึกษา / จังหวัด ก่อนเข้าเรียน เพื่อเรียนทักษะที่จำเป็นต้องใช้ในชั้นเรียนร่วม ทั้งนี้ต้องให้สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กพิการเป็นเฉพาะบุคคลตัวอย่าง นักเรียนตาบอดเข้าเรียนร่วมในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา / จังหวัด ต้องเตรียมความพร้อมทุกด้านให้แก่เด็กก่อนเข้าเรียนร่วม ได้แก่ 1) ทักษะทางวิชาการ เป็นการเตรียมทักษะความพร้อมการอ่านและเขียนอักษรเบรลล์ (Pre -Braille Skills) ความเข้าใจและความรู้เกี่ยวกับรูปทรง ใหญ่-เล็ก สูง-ต่ำ เป็นต้น 2) ทักษะกล้ามเนื้อมัดใหญ่ โดยเฉพาะทักษะการทำความคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมและการเคลื่อนไหว คือ การใช้ไม้เท้าขาว (White Cane) การเดินทางโดยมีผู้นำทาง (Sighted Guide) การหาของ 3) ทักษะกล้ามเนื้อมัดเล็ก เช่น

กล้ามเนื้อมือ การใช้มือ อั่งมือ การเขียนอักษรเบรลล์โดยเข็มเขียน (Stylus) และแผงเขียน (Slate) เป็นต้น

นอกจากนี้โรงเรียนต้องบริหารจัดการในเรื่องต่อไปนี้

1.1 จำนวนเด็กพิการในชั้นเรียน หากโรงเรียนมีหลายห้องเรียนในระดับชั้นเดียวกันก็ควรกระจายเด็กพิการเข้าเรียนร่วมในทุกห้อง เช่น มีนักเรียนพิการเข้าเรียนร่วม 3 คน ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งมีอยู่ 3 ห้อง ให้จัดนักเรียนพิการเข้าเรียนห้องเรียนละหนึ่งคน

1.2 การใช้อาคารเรียนที่เหมาะสม เช่น หากโรงเรียนมีนักเรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกาย ต้องใช้เก้าอี้รถเข็นขณะเรียนร่วมในชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งห้องเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 อยู่ชั้น 3 ของอาคารเรียน อาจต้องจัดให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ทุกห้องย้ายลงมาอยู่ชั้นหนึ่งและให้ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ทุกห้องขึ้นไปอยู่ชั้น 3 ของอาคารแทน เป็นต้น

1.3 การจัดตารางการช่วยเหลือดูแลเพื่อน การใช้ระบบเพื่อนช่วยเหลือเพื่อน

1.4 การจัดให้มีระบบการให้รางวัลนักเรียนทั่วไปที่อาสาสมัครช่วยเหลือเพื่อนพิการ เช่น ให้วุฒิบัตร กล่าวชมเชยในที่ประชุมโรงเรียน จัดนิทรรศการแนะนำคนดี เป็นต้น

นักเรียน หมายถึง นักเรียนพิการหรือนักเรียนที่มีความบกพร่อง และนักเรียนทั่วไป โรงเรียนควรเตรียมความพร้อมของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่ม ดังนี้

1. เตรียมความพร้อมนักเรียนพิการหรือนักเรียนที่มีความบกพร่องในด้านร่างกาย วิชาการ อารมณ์และสังคม และการช่วยเหลือตนเอง หากพิการตั้งแต่แรกเกิดจำเป็นต้องได้รับการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มหรือเตรียมความพร้อมทันทีที่พบความพิการเพื่อพัฒนาศักยภาพทุกด้านซึ่งในการให้บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มนั้น เป็นช่วงสำคัญที่สุด ที่เด็กควรได้รับการเตรียมความพร้อม เพราะช่วงอายุ 0 – 3 ปี เป็นช่วงที่สมองเจริญเติบโตมากที่สุด การเตรียมความพร้อมทำได้โดยกระตุ้นพัฒนาการในส่วนที่เหลือน้อยเมื่อได้รับการพัฒนา ระดับการทำงานต่างๆ (functional level) จะยิ่งสูงขึ้น ในทางกลับกันหากไม่ได้รับการพัฒนาการกระตุ้นหรือการส่งเสริมส่วนที่เหลือน้อยอย่างมีประสิทธิภาพ ความสามารถในการทำงานต่างๆ จะเลือนหายไป ทำให้เด็กเสียโอกาสในการเรียนรู้ทันที ดังนั้น การช่วยเหลือฟื้นฟูสมรรถภาพเด็กพิการ ยิ่งทำได้ทันช่วงที่ตั้งแต่เมื่อแรกเกิดและในกรณีที่เกิดพิการภายหลัง เช่น อยู่ในระดับมัธยมศึกษาแล้วดาบอดการเตรียมความพร้อมนักเรียนในช่วงวัยรุ่นนั้นต้องคำนึงถึงจิตใจและการยอมรับความพิการหรือความบกพร่องที่เกิดขึ้นภายหลังด้วย ซึ่งถือเป็นเรื่องยากและมีผลต่อจิตใจมาก รวมทั้งต้องมีการเตรียมทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น การทำความสะอาดกับสภาพแวดล้อมการเคลื่อนไหว(Orientation and Mobilities : O&M) เพื่อให้

เด็กมีความสามารถในการดำรงชีวิตอิสระและช่วยเหลือตัวเองได้มากที่สุดและเร็วที่สุดเป็นต้น

2. เตรียมความพร้อมนักเรียนทั่วไป ทางโรงเรียนจะต้องเตรียมความพร้อมนักเรียนทั่วไปในโรงเรียน โดยการให้ข้อมูลเพื่อให้นักเรียนทั่วไปมีความรู้ ความเข้าใจ เกิดการยอมรับสามารถให้ความช่วยเหลือและปฏิบัติต่อนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องอย่างถูกวิธี และเท่าที่จำเป็นที่ผ่านมาพบว่าการศึกษาที่คนส่วนใหญ่มีทัศนคติเชิงลบต่อคนพิการหรือที่มีความบกพร่อง เช่น สมเพช เวทนา สงสาร กลัว ไม่ไว้ใจ มักเกิดจากความไม่รู้ หรือไม่มีข้อมูลที่ถูกต้อง ดังนั้น ครูควรทำความเข้าใจและอธิบายเกี่ยวกับลักษณะความพิการให้นักเรียนทั่วไปในชั้นเรียนได้รู้จักและควรจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ช่วยให้ เด็กทำกิจกรรมร่วมกันเพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้และช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ครูอาจจัดสถานการณ์จำลองให้นักเรียนทดลองเป็นคนพิการและทำกิจกรรมต่างๆ จากนั้นให้อภิปรายถึงความรู้สึกของนักเรียนแต่ละคน กิจกรรมเช่นนี้จะช่วยให้นักเรียนทั่วไปได้เข้าใจถึงความคับข้องใจ ความไม่สะดวก และความลำบากของเพื่อนพิการหรือที่มีความบกพร่องมากขึ้น กิจกรรมอื่นที่ช่วยให้นักเรียนทั่วไปเข้าใจและยอมรับเพื่อนพิการหรือที่มีความบกพร่องมากขึ้น เช่น การเชิญผู้ทำงานเกี่ยวข้องกับเด็กพิการมาบรรยายให้ฟัง พร้อมทั้งให้ดูภาพยนตร์ สไลด์ แผ่นภาพ บทความ และสื่ออื่น ๆ ประกอบ เปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามปัญหาต่างๆ การจัดนิทรรศการ หนังสือ และเรื่องราวเกี่ยวกับคนพิการหรือที่มีความบกพร่อง เพื่อให้นักเรียนในชั้นเรียนและนักเรียน ทุกคนในโรงเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ การทัศนศึกษาสถานที่ดูแลคนพิการหรือที่มีความบกพร่องเพื่อให้นักเรียนได้เห็นและเรียนรู้ว่าคนพิการหรือที่มีความบกพร่องมีความเป็นอยู่อย่างไร นอกจากนี้ควรสอนทักษะการช่วยเหลือเบื้องต้นในการช่วยเหลือเพื่อนพิการ หรือที่มีความบกพร่องเบื้องต้น ให้นักเรียนทั่วไปด้วย

สภาพแวดล้อม (E - Environment)

สภาพแวดล้อม แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ สภาพแวดล้อมทางกายภาพ และสภาพแวดล้อมที่เป็นบุคคล

1. สภาพแวดล้อมทางกายภาพ ควรจัดให้นักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องเรียนในสภาพแวดล้อมที่มีขีดจำกัดน้อยที่สุด (Least Restrictive Environment : LRE) โรงเรียนควรพยายามให้เด็กได้เรียนร่วมในชั้นเรียนทั่วไปมากที่สุด หากไม่สามารถจัดให้เด็กเรียนร่วมได้เต็มเวลา ก็อาจจัดเป็นบางเวลาได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความต้องการจำเป็นพิเศษของนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องเป็นเฉพาะบุคคล โดยทั่วไป ควรจัดให้นักเรียนทุกคนเข้าเรียนในชั้นเรียนโดยแยกนักเรียนออกไปจากเพื่อนทั่วไปให้น้อยที่สุด โรงเรียนควรปรับสภาพแวดล้อมโดยใช้หลักวิชาการ คือ พิจารณาถึงสภาพความบกพร่องของนักเรียนแต่ละประเภท ตัวอย่างเช่น นักเรียนที่มีการเห็นเลื่อนรางควรมีโตะไฟที่โต๊ะเรียนและจัดให้นักเรียนมานั่งแถวหน้าสุด รวมทั้งไม่ให้แสงสะท้อนจากหน้าต่างเข้ามารบกวนเวลาขณะที่นักเรียนดูกระดานดำ นักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินควรจัดให้นั่งประมาณแถวที่ 2 หรือ 3 โดย

นั่งมุมใดมุมหนึ่งของห้อง เพื่อให้นักเรียนสามารถมองครูและเพื่อนนักเรียนในห้องได้ทั่วถึง นักเรียนที่มีความบกพร่องทางร่างกายที่นั่งรถเข็น เมื่อจำเป็นต้องเรียนวิชาเกษตรและนักเรียนต้องปลูกผักสวนครัว ครูควรยกระดับแปลงผักให้สูงขึ้นจากพื้นและอยู่ในระดับเดียวกับที่นั่งเก้าอี้รถเข็น เพื่อให้นักเรียนสามารถปลูกผักได้สะดวก นอกจากนี้ควรคำนึงถึงพาหนะที่ใช้ในการรับส่งนักเรียนจากบ้านไปโรงเรียน และจากโรงเรียนไปบ้าน ไปทัศนศึกษาและกิจกรรมอื่นๆที่นักเรียนจะต้องเคลื่อนย้าย นอกจากนี้จะต้องมีการบริหารจัดการตารางเวลาเรียนและห้องเรียน เช่นห้องเรียนสำหรับการเรียนร่วมควรอยู่ชั้นล่างของอาคาร พื้นห้องเรียนควรราบเรียบและมีการปรับระดับเพื่อความสะดวกในการใช้รถเข็น ห้องน้ำ โถะ เก้าอี้ และคำนึงถึงการถ่ายเทของอากาศ แสงจากธรรมชาติ แสงไฟ เป็นต้น

1.1 เกณฑ์มาตรฐานการจัดภายนอกอาคาร

1) สถานที่ตั้ง จะเป็นการอำนวยความสะดวกให้แก่คนพิการอย่างยิ่งถ้าปรับระดับพื้นที่ให้อยู่ในระดับเดียวกับประตูทางเข้า เพราะจะช่วยให้คนพิการเข้าออกได้สะดวกยิ่งขึ้น

2) ชนิดของตัวอาคาร นิยมอาคารชั้นเดียวมากกว่าอาคารหลายชั้นและถ้าตัวอาคารมีมากกว่า 1 ชั้น ควรมีทางลาดหรือลิฟท์เพื่ออำนวยความสะดวกแก่คนพิการที่ต้องใช้เก้าอี้รถเข็น (wheel chair)

3) ทางเข้า ควรอยู่ในระดับเดียวกับประตู ถ้าอยู่คนละระดับควรมีทางลาด และบันได หากเป็นห้องชุดทางเข้าควรมีทางไปถึงห้องโถงชั้นล่าง บริเวณทางเข้าที่ใช้ในเวลากลางวันควรมีแสงสว่างไม่น้อยกว่า 5 แสงเทียน เพื่อช่วยให้คนที่มีสายตาเลือนรางมองเห็นได้ชัดเจนขึ้น นอกจากนี้ผิวทางเข้าควรปราศจากใบไม้ ขยะ และวัสดุชิ้นเล็กๆ ที่อาจทำให้คนพิการลื่นหรือสะดุดหกล้มได้

4) ทางเดิน ควรกว้างอย่างน้อย 1.525 เมตร (60 นิ้ว) เพื่อให้เก้าอี้รถเข็น 2 ตัว สวนทางกันได้ ทางเดินไม่ควรมีความชันเกินร้อยละ 5 และควรเป็นพื้นระดับเดียวกันตลอดโดยไม่มีบันไดคั่น ถ้าทางเดินตัดกับทางเดิน หรือตัดกับทางรถ หรือเชื่อมกับลานจอดรถระดับของพื้นที่เชื่อมกันควรจะเป็นระดับเดียวกันพื้นทางเดินที่เป็นกรวดหรือหินอาจไม่ปลอดภัยต่อคนพิการ สำหรับคนที่มีสายตาเลือนราง สีและสวดลายของทางเดินควรเป็นแบบง่าย ๆ เพื่อไม่ให้เกิดความสับสนควรมีที่สังเกตตรงทางเดินที่ไม่สะท้อนแสงตลอดแนวขอบทางเดินซึ่งกว้างไม่ต่ำกว่า 0.610 เมตร ควรใช้วัสดุที่มีพื้นผิวแตกต่างกันตรงทางแยกจะช่วยคนที่มีสายตาเลือนรางได้ดีขึ้น และหากทางเดินมาประจบกันมีลักษณะเป็นรูปตัวที (T) ให้ทำทางลาดจาก ทั้ง 3 ทิศทาง

5) ทางข้าม ต้องมีทางลาดจากทางเดินสู่ถนน ในบริเวณทางข้าม ไม่ควรมีท่อน้ำตรงทางเดินและทางข้าม หากจำเป็นต้องมีควรมีสัญลักษณ์เตือนที่เห็นได้ชัดเจน ตรงขอบทางลาดควรมีพื้นผิวและสีที่แตกต่างออกไปอาจไม่ต้องใช้สีทา แต่ใช้วัสดุที่แตกต่างออกไป เช่นใช้หินแกรนิตสีเทาอ่อนตรงขอบทางลาดบนถนนแอสฟัลต์สีดำ เป็นต้น

6) ลานจอดรถ ควรมีที่จอดรถให้ใกล้กับตัวอาคารให้มากที่สุดและควรทำเครื่องหมายสากลที่บอกให้คนพิการทราบว่าเขาสามารถใช้สถานที่นั้นได้โดยเฉพาะสำหรับคนที่ต้องใช้เก้าอี้รถเข็น ช่วงจอดรถสำหรับรถแต่ละคันควรกว้าง 3.660 เมตร (12 ฟุต) เพื่อให้คนพิการที่ใช้เก้าอี้รถเข็น เข็นผ่านได้ ไม่ควรให้คนพิการเข็นเก้าอี้รถเข็นอ้อมไปหลังรถ ที่จอดอยู่และควรมีทางลาดเข้าสู่ทางเดินที่ใกล้บริเวณที่จอดรถที่สุด

7) เกาะกลางถนน ใช้เกณฑ์เดียวกับทางเดิน

8) ต้นไม้ หลีกเลี่ยงการปลูกต้นไม้ที่ให้ผลหรือเมล็ดที่มีหนามซึ่งอาจร่วงตกลงพื้น หรือปลูกต้นไม้ที่มีรากโผล่เหนือพื้นดินใกล้ทางเดิน หากบริเวณนั้นมีสิ่งที่จะก่อให้เกิดอันตรายควรมีการเตือนไว้ตรงทางเข้า ควรปลูกต้นไม้ห่างจากทางเดินอย่างน้อย 2.140 เมตร (7 ฟุต) เพื่อไม่ให้กีดขวางคนพิการ และมีรั้ว อิฐ ซีเมนต์ ล้อมรอบบริเวณต้นไม้สูงพอที่จะป้องกันไม่ให้คนพิการตกลงไปในหลุมปลูกต้นไม้

9) ร่องน้ำ ไม่ควรมีร่องน้ำบนทางเดิน หากจำเป็นต้องมีช่องตะแกรงปิดร่องน้ำ ช่องตะแกรงไม่ควรกว้างเกิน 1.30 เซนติเมตร (1/2 นิ้ว) เพื่อป้องกันไม่ให้ปลายน้ทำไม้ค้ำยัน หรือล้อของเก้าอี้รถเข็นตกลงไปในช่องตะแกรง

1.2 เกณฑ์มาตรฐานการจัดภายในอาคาร

1) ประตู ทั้งหมดภายในอาคารควรเปิดได้ง่าย และหากประตูเป็นแบบปิดเองก็ควรปิดอย่างช้าๆ เพื่อให้เวลาแก่คนพิการได้ผ่านช่องประตูเข้ามา ประตูควรเปิดกว้างได้อย่างน้อย 0.815 เมตร (32 นิ้ว) และควรเปิดอัตโนมัติ ประตูสองบานไม่เหมาะสำหรับคนที่มีความบกพร่องทางร่างกาย หากจำเป็นต้องมีก็ควรเปิดได้ง่าย ประตูแต่ละบานควรกว้างอย่างน้อย 0.815 เมตร (32 นิ้ว) นอกจากนี้ควรมีวัสดุพวงกบด้านล่างของประตูสูงขึ้นมาจากพื้น 0.460 เมตร (18 นิ้ว) เพื่อสามารถใช้ไม้ค้ำยัน ไม้เท้า เครื่องช่วยเดินหรือส่วนใดส่วนหนึ่งของเก้าอี้รถเข็นดันได้ ที่ตั้งประตูควรเป็นท่อนยาวตามแนวตั้งแทนที่จะเป็นลูกบิดทรงกลมเล็กๆ เพื่อช่วยให้คนพิการที่ต้องใช้เก้าอี้รถเข็นเปิดประตูได้ในระดับต่างกันและควรมีสื่อที่แตกต่างจากส่วนอื่นของประตูเพื่อคนที่มีสายตาเลือนรางเห็นได้ง่าย หากเป็นประตูกระจกควรมีเครื่องหมายบอกไว้ เช่น ใช้สีที่ตัดกับสีของประตู เพื่อช่วยให้คนที่มีสายตาเลือนรางมองเห็นได้ชัดขึ้น หากเป็นประตูแบบหมุนควรมีประตูธรรมดาคอยอยู่ข้างๆ ด้วย เพราะประตูแบบหมุนไม่เหมาะกับคนพิการที่จะเดินเข้าออกประตูทั้งหมด ไม่ควรมีธรณีประตู หากจำเป็นต้องมีไม่ควรสูงเกิน 0.635 เซนติเมตร (1/4 นิ้ว) เพราะคนพิการที่ใช้เก้าอี้รถเข็น ไม่สามารถเข็นเข้าออกได้หากสูงกว่านี้ และควรมีสัญลักษณ์เตือนว่าเป็นธรณีประตู เช่น ใช้สีตัดกัน เป็นต้น ประตูอัตโนมัติควรมีราวจับ

ข้างๆ ที่ควบคุมให้ประตูเปิดปิดควรอยู่บนพื้น เพื่อคนพิการจะไม่ต้องใช้มือในการเปิดปิดเอง

2) ทางลาด (ทั้งภายในและภายนอกอาคาร) พื้นของทางลาดควรทำด้วยวัสดุที่ไม่ลื่น เช่น ซีเมนต์ ความชันสูงสุดควรเป็น 1 : 2 ทางลาดควรกว้างอย่างน้อย 0.915 เมตร (36 นิ้ว) ทางลาดควรมีราวจับ 2 ข้าง และอยู่ห่างกันไม่น้อยกว่า 0.815 เมตร (32 นิ้ว) หรือไม่เกิน 0.915 เมตร (36 นิ้ว) ที่จับควรมีความยาวเลยทางลาดทั้งด้านบนและล่างออกไปอีกไม่น้อยกว่า 0.300 เมตร (12 นิ้ว) และปลายราวจับทั้ง 2 ข้างควรงอเข้าหรือลงบริเวณด้านล่างของทางลาดควรมีพื้นที่ระดับเดียวกันต่อไปอีก 1.800 เมตร (6 ฟุต) และด้านบน 1.220 เมตร (4 ฟุต) ถ้าทางลาดยาวมากควรมีพื้นที่ระดับเดียวกันคั่นทุก 9.145 เมตร (30 ฟุต) หรือเมื่อเป็นทางเลี้ยวก็ต้องเป็นพื้นที่ระดับเดียวกัน ทั้งนี้เพื่อความปลอดภัยและเพื่อให้คนพิการหยุดพัก ความยาวของพื้นที่ที่คั่นอย่างน้อย 1.220 เมตร (4 ฟุต) ความกว้างเท่าทางลาดสำหรับคนพิการที่ต้องใช้เก้าอี้รถเข็นความชันควรเป็น 1 : 20 และนักเรียนเหล่านี้สามารถใช้บันไดได้เพียง ชั้นเดียว ถ้ามีชั้นบันไดตั้งแต่ 2 ชั้นขึ้นไป จะลำบากแก่การเคลื่อนย้าย ฉะนั้นหากไม่สามารถ มีทางลาดที่มีความชันตามเกณฑ์มาตรฐาน ก็ควรมีทางลาดที่มีความชัน 1 : 20

3) บันได หากสามารถเลี่ยงได้ไม่ควรมีบันได สำหรับคนพิการที่สามารถใช้บันไดได้ ชั้นบันไดควรมีลักษณะมน และส่วนยื่นของพื้นชั้นบันไดแต่ละชั้นไม่ควรเกิน 0.040 เมตร (1 3/5 นิ้ว) บันไดแต่ละชั้นควรสูงไม่เกิน 0.190 เมตร (7 ½ นิ้ว) ถ้าเป็นบันไดที่อยู่ภายในอาคารและไม่เกิน 0.165 เมตร (6 ½ นิ้ว) ถ้าเป็นบันไดภายนอกอาคาร แต่หากน้อยกว่า 0.105 เมตร (4 นิ้ว) ก็จะเป็นอันตรายได้ ชั้นบันไดภายในอาคารควรกว้างอย่างน้อย 0.255 เมตร (10 นิ้ว) และภายนอกอาคารควรกว้างอย่างน้อย 0.280 (11 นิ้ว) ความสูงของบันไดไม่ควรเกิน 2.440 เมตร (8 ฟุต) ควรมีสัญลักษณ์เตือนที่สัมผัสได้เพื่อบอกให้ทราบว่าทางเดินข้างหน้าจะเป็นบันไดลงไปสู่ชั้นล่าง ควรมีราวจับทั้ง 2 ข้างของบันได (ใช้มาตรฐานเดียวกับราวจับตรงทางลาด) นอกจากนี้ราวจับควรสูงกว่าชั้นบันไดประมาณ 0.815 เมตร (2 ฟุต 8 นิ้ว) ถึง 0.915 เมตร (3 ฟุต) และหากมีเด็กจำนวนมากที่ต้องใช้บันได ควรมีราวจับ อีกอันที่สูงจากชั้นบันได 0.610 เมตร (24 นิ้ว)

4) ทางเดินสาธารณะภายในตัวอาคาร ควรมีราวจับอย่างน้อย 1 ด้าน และ 2 ระดับ คือ สูงจากพื้น 0.660 เมตร (26 นิ้ว) และ 0.815 เมตร (32 นิ้ว) เส้นผ่านศูนย์กลางของราวจับไม่ควรเกิน 0.040 เมตร (1½ นิ้ว) และสามารถจับได้สะดวก ควรห่างจากฝาผนังประมาณ 0.040 เมตร (1½ นิ้ว) ทางเดินควรกว้าง 2.430 เมตร (8-12 ฟุต) และไม่ควรมีสิ่งกีดขวาง

5) พื้น ควรเป็นพื้นเรียบแต่ไม่ลื่น ทำด้วยวัสดุที่ไม่กะเทาะหรือหลุดง่าย พื้นที่ดีที่สุดควรเป็นพื้นยาง ไม่ควรใช้วัสดุที่เป็นมันและสะท้อนแสง และหากพื้นบริเวณใดเป็นอันตรายต่อคน ที่มีความบกพร่องทางการเห็นก็ควรมีสัญลักษณ์เตือนบอกที่สามารถสัมผัสได้

6) แสงสว่าง แสงสว่างที่ใช้สำหรับคนทั่วไปเพียงพอแล้วสำหรับคนพิการทั่วไป แต่สำหรับผู้ที่มีสายตาเลือนรางต้องใช้ไฟที่มีแสงสว่างมากกว่าปกติ ควรใช้วัสดุที่พื้นผิวมีคุณสมบัติในการขจัดแสงสะท้อน แสงสว่างเข้าตาหรือเงา และควรใช้แสงสว่างบอกตำแหน่งบันไดราวจับทางแยก นอกจากนี้ควรหลีกเลี่ยงการใช้ไฟกะพริบ

7) ห้องน้ำ ควรกว้างอย่างน้อย 1.525 เมตร (5 ฟุต) และลึก 1.525 เมตร (5 ฟุต) ควรมีราวจับตรงด้านข้างและด้านหลังของโถส้วม ซึ่งทำด้วยท่อเหล็กยาวอย่างน้อย 0.610 เมตร (2 ฟุต) มีเส้นผ่าศูนย์กลาง 0.032-0.038 เมตร (1¼ - 1½ นิ้ว) เพราะคนพิการจะทิ้งน้ำหนักลงบนราวจับมากเวลาใช้ส้วม ราวจับด้านหลังโถส้วมควรสูงจาก ที่นั่งโถส้วมประมาณ 0.280 เมตร (11 นิ้ว) สำหรับราวจับด้านข้างให้ติดทำมุม 50 องศา กับพื้นที่กดตรงโถส้วม ควรติดกับฝาผนังห้องน้ำ เพราะคนพิการที่ใช้เก้าอี้รถเข็นสามารถไต่ง่ายที่นั่งโถส้วมควรสูง จากพื้น 0.255 เมตร (10 นิ้ว) สำหรับห้องน้ำผู้ชายที่ปัสสาวะไม่ควรสูงเกิน 0.485 เมตร (19 นิ้ว) จากพื้น อ่างล้างมือควรสูงจากพื้น 0.610 เมตร (2 ฟุต) กระจกควรสูงจากระดับพื้น 0.915 เมตร (3 ฟุต) ถ้าจำเป็นควรติดกระจก 2 ระดับ กระจกเซ็ดมือและสบูควรวางในที่ต่ำพอที่คนพิการใช้เก้าอี้รถเข็นเอื้อมถึง มีการถ่ายเทอากาศอย่างเพียงพอ มีแสงสว่างอย่างน้อย 30 แรงเทียน ก๊อกน้ำควรมีสีชัดเจนหรือตัวอักษรนูนขึ้นมาให้สัมผัสได้ ในห้องน้ำสิ่งสำคัญคือ ประตูห้องน้ำ ควรกว้าง 0.815 เมตร (32 นิ้ว) ควรเปิดออกด้านนอก และที่ลิ้นคประตูควรเปิดออกได้จากภายนอกในกรณีเกิดเหตุการณ์ฉุกเฉิน พื้นห้องน้ำควรเป็นระดับเดียวกันทั้งหมดและถ้ามีแต่โถส้วมแบบนั่งยองๆ ก็อาจดัดแปลงทำเป็นที่นั่งสูงขึ้นและเลื่อนเข้าไปคร่อมเมื่อใช้

8) โทรศัพท์ ควรติดตั้งให้ต่ำพอสำหรับคนพิการที่ใช้เก้าอี้รถเข็นเอื้อมไปหยิบ หูฟังและหมุนหมายเลขโทรศัพท์ได้ โทรศัพท์สูงจากพื้นประมาณ 1.625 เมตร (64 นิ้ว) หากเป็นโทรศัพท์สาธารณะควรติดตั้งตรงฝาผนังและหากเป็นตู้ก็ไมควรมีประตูและไม่ยกพื้นซึ่งทำให้คนพิการที่นั่งเก้าอี้รถเข็น เข็นเข้าไม่ได้ ควรใช้แสงสว่างอย่างน้อย 50 แรงเทียนส่องตรงที่หมุนและที่บอกวิธีใช้ และควรมีตัวเลขนูนหรืออักษรเบรลล์กำกับตรงที่หมุนหรือกดตัวเลข

9) สวิตช์ไฟและปุ่มต่างๆ ควรติดตั้งให้ต่ำพอที่คนพิการที่ใช้เก้าอี้รถเข็นเอื้อมเปิดปิดได้ และมีอักษรเบรลล์กำกับสำหรับคนที่มีความบกพร่องทางการเห็น

10) ระบบเตือนภัย ควรเป็นระบบที่ทั้งได้ยินและมองเห็น เสียงควรดังพอที่คนหูตึงจะได้ยิน และระบบเตือนภัยที่มองเห็นควรจัดเป็นแสงกะพริบน้อยกว่า 5 ครั้ง ต่อวินาที มีประตูทางออกฉุกเฉินจัดไว้ให้คนที่มีความบกพร่องทางการเห็นสามารถสัมผัสและทราบได้ว่าเป็นประตูทางออกฉุกเฉิน

11) ลิฟท์ หากคนพิการอาศัยอยู่ภายในอาคารที่มีสองชั้นขึ้นไป ควรมีลิฟท์ขนาด 2.325 เมตร (25 ตารางฟุต) ปุ่มกดควรอยู่ต่ำพอที่คนพิการที่นั่งเก้าอี้รถเข็นสามารถกดได้ คือ อยู่สูงไม่เกิน 1.220 เมตร (4 ฟุต) จากพื้นประตูลิฟท์ควรเปิดกว้างได้อย่างน้อย 0.815 เมตร (2 ฟุต 8 นิ้ว) และเปิดนาน 3 - 4 นาที ควรมีราวจับทั้ง 3 ด้านภายในลิฟท์

และสูงจากพื้น 0.915 เมตร (3 ฟุต) ปุ่มกดภายในลิฟท์ ควรอยู่สูงจากพื้นไม่เกิน 1.500 เมตร (4 ฟุต 11 นิ้ว) และอยู่ห่างจากฝาประตู 0.510 เมตร (1 ฟุต 8 นิ้ว) ควรมีอักษรเบรลล์กำกับที่ปุ่มกดและมีเสียงบอกวาลิฟท์ขึ้น (หนึ่งครั้ง) หรือลง (2 ครั้ง) และลูกศรบอกวาลิฟท์ขึ้นหรือลง ควรมีแสงที่เห็นได้ชัดเจนเมื่อกดควรมีเสียงบอกวาลิฟท์ขึ้นลง ถึงชั้นไหนและควรมีแสงสว่างภายในลิฟท์อย่างน้อย 5 แสงเทียน

2.บุคคลที่เกี่ยวข้องในสภาพแวดล้อมของเด็ก ได้แก่ พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู และบุคลากรอื่นในโรงเรียน โรงเรียนทั่วไปที่มีการจัดการเรียนร่วมผู้บริหารจะเป็นผู้มีบทบาทสำคัญยิ่งในโรงเรียนที่จะเป็นผู้นำและสร้างบรรยากาศของการยอมรับนักเรียนพิการ หรือที่มีความบกพร่องเรียนร่วมในโรงเรียน หากทางโรงเรียนมีการจัดตั้งคณะกรรมการโรงเรียนไว้แล้วผู้บริหารโรงเรียนจะต้องนำเสนอเรื่องการจัดการเรียนร่วมให้คณะกรรมการโรงเรียนทราบและพิจารณาแต่งตั้งคณะกรรมการจัดการเรียนร่วมประจำโรงเรียน ซึ่งควรประกอบด้วย ผู้บริหาร ผู้เชี่ยวชาญ ครูทั่วไป ครูการศึกษาพิเศษ พ่อแม่ ผู้ปกครอง และบุคลากรภายนอก เพื่อกำหนดนโยบายในการจัดการเรียนร่วม แนวทางการดำเนินงาน จัดสรรงบประมาณ บทบาทและหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในโรงเรียน และรูปแบบในการจัดการเรียนร่วมเมื่อคณะกรรมการจัดการเรียนร่วมประจำโรงเรียนประชุมกำหนดนโยบาย และแนวทางการดำเนินงานในการจัดการเรียนร่วมเรียบร้อยแล้ว ทางโรงเรียนต้องจัดการประชุมชี้แจงถึงนโยบายของโรงเรียนและมอบหมายหน้าที่ให้บุคลากรที่เกี่ยวข้องโดยให้ถือเป็นปริมาณงาน พร้อมทั้งให้ทุกคนมีโอกาสแสดงความคิดเห็นและร่วมเป็นเจ้าของโครงการนอกจากนี้ ทางโรงเรียนต้องจัดทำป้ายประกาศนำเสนอในลักษณะของโปสเตอร์ แผ่นพับ วีดีโอ หรือจัดป้ายนิเทศ เพื่อประชาสัมพันธ์โครงการให้บุคคลที่เกี่ยวข้องรับทราบเกี่ยวกับนโยบาย ประชาสัมพันธ์ให้ผู้ปกครองของเด็กพิการหรือที่มีความบกพร่องอาสาเป็นวิทยากร หรือหาก มีกิจกรรมการดำเนินงานด้านคนพิการในสังคมที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนร่วมจะได้เผยแพร่ให้ทุกคนรับทราบครูทั่วไปและครูการศึกษาพิเศษต้องเป็นที่ปรึกษาซึ่งกันและกัน โดยทำงานร่วมกันเป็นทีม

กิจกรรมการเรียนการสอน (A : Activities)

กิจกรรมการเรียนการสอน คือ กิจกรรมภายในและภายนอกห้องเรียนเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนที่จะช่วยให้นักเรียนทั่วไปและนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องได้รับการพัฒนา ทั้งในด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม ซึ่งประกอบด้วย

1. การบริหารจัดการหลักสูตร แบ่งออกเป็น

1.1 การปรับหลักสูตรทั่วไป คือ ปรับหลักสูตรที่ใช้กับนักเรียนทั่วไปมาใช้กับนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่อง เช่น สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็นอาจปรับจากการวาดรูปมาเป็นการปั้นแทน สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยินอาจปรับให้ไม่ต้องอ่านออกเสียง

1.2 การจัดทำหลักสูตรเฉพาะ คือ หลักสูตรที่เป็นแนวทางการศึกษา ตั้งแต่ระดับอนุบาลจนถึงมัธยมศึกษาตอนปลาย (หลักสูตรสำหรับหรือหลักสูตรคู่ขนาน) ซึ่งถือเป็นหลักสูตรเฉพาะบุคคลโดยพิจารณาจากระดับของ ความพิการจากแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลของนักเรียน โรงเรียนอาจประยุกต์ตามแนวทางของกรมวิชาการ สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาหลายคนไม่สามารถเรียนรู้ได้ ตามหลักสูตรทั่วไปจึงจำเป็นต้องจัดทำหลักสูตรขึ้นมาใหม่โดยเฉพาะ เช่น เด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่ค่อนข้างรุนแรงจะต้องมีการจัดทำหลักสูตรเฉพาะ ซึ่งไม่ใช่หลักสูตรตัดต่อหรือนำหลักสูตรในระดับประถมศึกษา ยึดไปจนถึงระดับมัธยมศึกษา สัดส่วนของเนื้อหาหลักสูตรในชั้นประถมศึกษาของเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาทักษะพื้นฐาน เช่น การอ่านออกเขียนได้ เลขคณิต ความเข้าใจในภาษา จะสูง และเมื่ออยู่ในช่วงมัธยมศึกษาตอนปลายจะค่อยๆ ลดลง แต่ถ้าเป็นเรื่องของทักษะการดำรงชีวิต ทักษะการเตรียมความพร้อมในด้านอาชีพจะต่ำในช่วงแรก ๆ แล้วจะค่อยๆ เพิ่มมากขึ้น โดยการจัดเป็นชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียนทั่วไปให้มีลักษณะคู่ขนาน ไปกับระดับชั้นเรียนที่เพื่อนนักเรียนทั่วไปเรียนอยู่

1.3 การจัดทำหลักสูตรเพิ่มเติมสอนทักษะเฉพาะที่จำเป็นให้แก่นักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่อง เช่น ทักษะการดำรงชีวิต ได้แก่ การรับประทานอาหาร การดูแลบ้านเรือน การทำความสะอาดร่างกาย การไปซื้อของ การใช้โทรศัพท์สาธารณะ การใช้บริการของไปรษณีย์ ธนาคาร ทักษะการอ่านเขียนอักษรเบรลล์ ทักษะการทำความสะอาดคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมและการเคลื่อนไหว ทักษะการใช้แว่นขยาย สำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการเห็น ทักษะทางสังคมสำหรับนักเรียนออทิสติก ภาษามือสำหรับนักเรียนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน เป็นต้น

2. แผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (Individualized Education Program : IEP) เป็นแผนการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับความต้องการจำเป็นพิเศษ ของนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่อง ซึ่งมีรายละเอียดเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และ ความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาที่นักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องต้องการ เรียกชื่อย่อว่า IEP กระทรวงศึกษาธิการได้ออกกฎกระทรวงกำหนด หลักเกณฑ์และวิธีการให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ซึ่งสถานศึกษาจะต้องจัดทำ IEP ให้กับนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องเป็นเฉพาะบุคคลทุกคน โดยต้องตรวจสอบเพื่อบ่งชี้จุดเด่นและจุดด้อยของนักเรียน รวมถึงความต้องการจำเป็นพิเศษ นอกจากนี้ กระทรวงศึกษาธิการยังได้ออกกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ และ วิธีการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาสำหรับคนพิการ พุทธศักราช 2545 โดยให้มี การจัดสรรงบประมาณแต่ละปีเป็นเงินอุดหนุนสำหรับคนพิการ ในอัตราที่มากกว่า แต่ไม่เกิน 5 เท่าของเงินอุดหนุนด้านสื่อและวัสดุการศึกษาที่จัดสรรให้แก่เรียนทั่วไปต่อคน

2.1 วัตถุประสงค์ในการใช้ IEP มีอยู่ 2 ประการ คือ

1) เป็นแผนการจัดการศึกษาที่เขียนขึ้นเป็นลายลักษณ์อักษรสำหรับเด็กคนใดคนหนึ่งโดยเฉพาะ IEP หรือที่ประชุมเด็กเฉพาะกรณีเกี่ยวกับเด็กใน IEP จะมีข้อมูลในการจัดเด็กเข้ารับบริการการศึกษาและบริการที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ

2) เป็นเครื่องมือในการจัดการกับกระบวนการตรวจสอบ และกระบวนการสอนทั้งหมด ฉะนั้น IEP ในแง่ที่เป็นส่วนสำคัญของกระบวนการตรวจสอบและกระบวนการสอนจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับการประเมินผลและวิธีการสอน

2.2 เหตุผลในการจัดทำ IEP

1) เพื่อให้สอดคล้องกับกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา และกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์ และวิธีการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาสำหรับคนพิการ พุทธศักราช 2545 และมาตรา 10 วรรค 3 ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 และฉบับปรับปรุงพุทธศักราช 2545 ซึ่งกำหนดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และสิทธิในการรับบริการช่วยเหลือตามความต้องการจำเป็นพิเศษของแต่ละบุคคล

2) เพื่อประกันความเหมาะสมในการจัดการศึกษาให้แก่เด็กพิการหรือที่มีความบกพร่องตามความต้องการพิเศษทางการเรียนรู้ของเด็กแต่ละบุคคล

3) เพื่อประกันว่าได้มีการจัดบริการทางการศึกษาพิเศษต่างๆ ตามที่ระบุไว้

4) เพื่อเป็นแนวทางในการดำเนินการควบคุมและติดตามผลการให้บริการ

3. แผนการสอนเฉพาะบุคคล (Individual Implementation Plan : IIP) เป็นแผน การสอนที่จัดขึ้นเฉพาะเจาะจงสำหรับนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องคนนั้นๆ ในวิชา หรือทักษะที่เป็นจุดอ่อน แผนการสอนเฉพาะบุคคลนี้จัดทำขึ้นเพื่อช่วยให้นักเรียนบรรลุ จุดประสงค์และเป้าหมายที่กำหนดไว้ใน IEP

4. การตรวจสอบทางการศึกษา (Educational Assessment) หมายถึง กระบวนการที่ใช้วิธีการต่าง ๆ หลายวิธี ในการรวบรวมข้อมูลทั้งหมดที่เกี่ยวกับนักเรียน โดยมี วัตถุประสงค์ในการที่จะกำหนดปัญหาและหาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับปัญหา 3 ด้าน คือ ด้านวิชาการ พฤติกรรม และร่างกาย รวมทั้ง ดัดสันใจเกี่ยวกับนักเรียนในเรื่องการส่งต่อการคัดแยก การ กำหนดประเภทเด็กที่มีความต้องการพิเศษ การวางแผนการสอน และการประเมิน ความก้าวหน้าของนักเรียน

5. เทคนิคการสอน เทคนิคการสอนที่ควรนำมาใช้กับนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องเป็นพิเศษ มีดังนี้

5.1 การวิเคราะห์งาน (Task Analysis) เป็นเครื่องมือ 2 อย่าง คือ เป็นเทคนิคการสอน และเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบหรือประเมินเด็กว่ามีทักษะในเรื่องนั้น ๆ แล้วหรือไม่ การวิเคราะห์งาน สามารถใช้ได้หลายกรณีโดยทั่วไปคนหลายคนเข้าใจผิดคิดว่า การวิเคราะห์งานใช้สอนเฉพาะทักษะ การดำรงชีวิตหรือการฝีมือ เช่น การสานนกด้วยโบลานเท่านั้น แต่ในความเป็นจริงสามารถนำเทคนิคการวิเคราะห์งานไปใช้ในด้านวิชาการได้ด้วย ในวิชาคณิตศาสตร์ หากต้องการสอนทักษะใหม่ ต้องมีการประเมินพื้นฐานความรู้เดิมของเด็ก ก่อนที่จะเริ่มสอนทักษะใหม่มักตัวอย่างเช่น ในการสอนบวก ซึ่งการบวกคือการรวมกัน $1+1=2$ ต้องมีทักษะเบื้องต้น ที่เด็กควรจะมีก่อนที่จะมาถึงทักษะตรงนี้ ในการวิเคราะห์งานจะช่วยให้ครูตรวจสอบได้ว่าเด็กจะต้องมีพื้นฐานวิชาความรู้จะไรก่อนมาเรียนเนื้อหา นี้ ดังนั้น ในการบวกเลข เด็กบวกเลขเด็กต้องรู้จักตัวเลข 0 ถึง 9 และรู้ความหมายและค่าของตัวเลขแต่ละตัว หากไม่รู้ค่าของจำนวนเด็กบวกเลขไม่ได้ นอกจากนี้เด็กต้องรู้จักและเข้าใจค่าประจำหลัก ในการสอนหลักเดียวครูอาจไม่ประสบปัญหาอะไร เช่น $1+1=2$ แต่เมื่อเป็นเลข 2 หลัก เด็กต้องรู้จักหลักสิบหลักร้อย หลักพัน จึงบวกเลขเพิ่มเติมขึ้นไปได้ ทุกอย่างมีกระบวนการของการใช้ทักษะการวิเคราะห์งานมาเป็นเทคนิคการสอน เพื่อให้ครูตรวจสอบและประเมินดูว่าเด็กมีพื้นฐานเพียงพอแล้วหรือไม่ ดังนั้น เวลาครูจะสอนเด็กพิการหรือที่มีความบกพร่อง เด็กอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 แต่มีความรู้พื้นฐานในวิชาเลขอาจไม่ถึงระดับชั้นอนุบาล 3 ยังไม่รู้ค่าของตัวเลข การที่ครูจะมาสอนเนื้อหาวิชาคณิตศาสตร์ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 จึงเป็นไปได้ สิ่งที่ทำได้คือ พิจารณาว่าเด็กมีพื้นฐานความรู้ในระดับใด แล้วเริ่มต้นจากจุดนั้นขึ้นมาเรื่อย ๆ

5.2 การสอนโดยเพื่อนช่วยสอน (Peer Tutoring) หมายถึง วิธีการสอนที่ให้เพื่อนนักเรียนช่วยสอนให้เพื่อนเกิดการเรียนรู้ในเรื่องต่าง ๆ แบบตัวต่อตัว หรือ 1 : 1 โดยเพื่อนช่วยสอนอาจเป็นนักเรียนชั้นสูงกว่าหรือนักเรียนชั้นเดียวกันอายุเท่ากัน แต่มีความสามารถสูงกว่ามาช่วยสอน

5.3 ระบบเพื่อนช่วยเพื่อน (Buddy System) ในการจัดการเรียนการสอน โดยเพื่อนช่วยเพื่อนในด้านวิชาการยังต้องอาศัยความร่วมมือของนักเรียนทุกคนในการส่งเสริมกำลังใจและช่วยเหลืออำนวยความสะดวก เพื่อนนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องในเรื่องทั่วไป เช่น นำทางไปห้องเรียน ห้องน้ำ และโรงอาหาร อ่านหนังสือบนกระดานหรือแผ่นใส สื่อสารกับผู้อื่น เขียนตัวอักษรปกติให้ เป็นต้น อาจกล่าวได้ว่าระบบเพื่อนช่วยเพื่อนเป็นการฝึกทักษะทางสังคมระหว่างเพื่อนนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่อง และนักเรียนทั่วไป การจัดการเรียนการสอนระบบเพื่อนช่วยเพื่อน จะทำให้นักเรียนเกิดความสัมพันธ์อันดีต่อกัน นักเรียนทั่วไปได้เรียนรู้วิธีการช่วยเหลือบุคคลพิการหรือที่มีความบกพร่องที่ถูกต้องและเหมาะสม ในขณะที่เดียวกัน นักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องได้เรียนรู้วิธีการปฏิบัติต่อเพื่อน

ที่ให้ความช่วยเหลือหรืออำนวยความสะดวกแก่ตนเองอย่างถูกวิธี อย่างไรก็ตาม ครูผู้จัด การเรียนการสอนระบบเพื่อนช่วยเพื่อนพึงระมัดระวังปัญหาบางประการที่อาจเกิดขึ้นได้ ตัวอย่างเช่น นักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องรอคอยเวลาที่จะมีผู้มาช่วยเหลือตลอดเวลา ส่วนนักเรียนผู้ปฏิบัติหน้าที่เพื่อนช่วยเพื่อนอาจทุ่มเวลาในการช่วยเหลือ และอำนวยความสะดวกให้เพื่อนมากเกินไป ในทางตรงกันข้ามนักเรียนผู้นั้นอาจเกิดความรำคาญและมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อเพื่อนได้ ในบางกรณีนักเรียนผู้ปฏิบัติหน้าที่เพื่อนช่วยเพื่อนต้องการจะช่วยเหลือและอำนวยความสะดวกให้เพื่อนอย่างเต็มที่ หรือเกิดความรู้สึกว่าหากทำงานร่วมกันกับเพื่อนอาจต้องใช้มากกว่า จึงทำกิจกรรมต่าง ๆ แทนเพื่อนเกือบทุกกิจกรรมอาจส่งผลให้นักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องเกิดความรำคาญว่าตนเองทำอะไรไม่ได้ดีพอและรู้สึกว่าตนเองต้องค่าไปในที่สุด ดังนั้นครูผู้จัดการเรียนการสอนระบบเพื่อนช่วยเพื่อนจึงควรให้ความรู้ในการปฏิบัติตนระหว่างเพื่อนให้เข้าใจก่อน หากพบว่าเกิดปัญหาใดๆ ครูควรช่วยเหลือและแนะนำเพื่อให้การจัดการเรียนการสอนระบบดังกล่าวเกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างแท้จริง

6. การรายงานความก้าวหน้าของนักเรียน การติดตามความก้าวหน้าของนักเรียนในปัจจุบันใช้วิธีการทบทวนและปรับ IEP ปีละอย่างน้อย 2 ครั้ง รวมทั้งมีการรายงานความก้าวหน้าของนักเรียนโดยสรุปจาก IEP ที่ใช้สอนเด็กในแต่ละสาระการเรียนรู้ ทักษะ และกิจกรรมต่าง ๆ ซึ่งจะมีการระบุว่าจะประเมินโดยวิธีใดและใช้เกณฑ์อะไร โดยอาจนำเสนอ ในรูปของกราฟแท่ง กราฟเส้นประกอบการบรรยายหรือคิดเป็นคะแนนและเกรดในชั้นประถมศึกษา ครูทั่วไปและครูการศึกษาพิเศษที่ร่วมกันสอนนักเรียนพิการ หรือที่มีความบกพร่องเรียนร่วม อาจแยกกันประเมินผลนักเรียน กล่าวคือ ครูแต่ละคนประเมินผลและให้เกรดนักเรียนเฉพาะส่วนของตนเอง พร้อมทั้งมีรายละเอียดเกี่ยวกับพัฒนาการของนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องประกอบด้วยแล้วจึงนำผลการประเมินของครูแต่ละคน มาตัดสินใจร่วมกันวิธีนี้ จะทำให้ผลการเรียนของนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย รวมถึงพ่อแม่ของตัวนักเรียนเอง

7. การจัดกิจกรรมการสอนนอกห้องเรียนและชุมชน นอกจากกิจกรรมการเรียน การสอนที่ครูจัดภายในชั้นเรียนและภายในโรงเรียนแล้ว ยังมีกิจกรรมนอกโรงเรียนซึ่งทางโรงเรียนควรมีการบริหารจัดการในเรื่องเกี่ยวกับความปลอดภัย ยานพาหนะ ที่พัก ฯลฯ เพื่อช่วยให้การเข้าร่วมกิจกรรมนอกสถานที่ของนักเรียนพิการ หรือที่มีความบกพร่องเป็นไปอย่างมีคุณภาพและประสิทธิภาพ ลักษณะกิจกรรมนอกห้องเรียน เช่น ในวิชาพลศึกษาจัดให้นักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องได้ร่วมกิจกรรมกับนักเรียนทั่วไปในสนามเด็กเล่น กิจกรรมห้องสมุด ให้มีการปรับห้องสมุดโดยนำเทคโนโลยีสารสนเทศ (Information and Communication Technology : ICT) เข้ามาใช้ให้เป็นประโยชน์ เพื่อให้คนพิการทุกประเภท มีโอกาสเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร จัดให้มีบริการหนังสือในรูปแบบของหนังสือเสียง เป็นต้น

8. การประกันคุณภาพ

8.1 โรงเรียนควรจัดตั้งคณะกรรมการการประกันคุณภาพการจัดการเรียนร่วมขึ้นมา โดยที่คณะกรรมการการประกันคุณภาพ ควรมีขั้นตอนการทำงานดังนี้

- 1) ประชุมเพื่อแถลงนโยบายกับผู้บริหาร ครู บุคลากรอื่น ในโรงเรียน และผู้ปกครอง
- 2) จัดทำป้ายนิเทศ แผ่นพับเพื่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับทราบนโยบาย
- 3) ประชุมปรึกษาหารือเกี่ยวกับองค์ประกอบหรือตัวบ่งชี้ และเกณฑ์ในการประกันคุณภาพการจัดการเรียนร่วมอย่างชัดเจน
- 4) กำหนดกิจกรรมการประกันคุณภาพการจัดการเรียนร่วม
  - 4.1 การจัดอบรมบุคลากรในโรงเรียนให้มีความรู้เกี่ยวกับการเรียนร่วม
  - 4.2 จัดห้องสอนเสริม
  - 4.3 จัดประชุมครู / ผู้ปกครองอย่างน้อย 2 ครั้ง / 1 ปีการศึกษา
  - 4.4 จัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP)
  - 4.5 จัดทำแผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP)
- 5) ประเมินผลการดำเนินกิจกรรมรวมทั้งดูความสอดคล้องของวัตถุประสงค์ในการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมด้วย
- 6) นำเสนอผลการประกันคุณภาพให้ผู้บริหารและบุคลากรอื่น ๆ ทราบ
- 7) หากมีหน่วยงานภายนอกมาขอดูผลการประกันคุณภาพการจัดการเรียนร่วมก็สามารถนำเสนอผลการประกันคุณภาพให้แก่หน่วยงานภายนอกได้รับทราบกลไกในการดำเนินงาน

8.2 กลไกในการดำเนินงาน

เมื่อคณะกรรมการการประกันคุณภาพได้มีการประชุมและรับทราบนโยบายร่วมกันแล้ว การดำเนินงานในเรื่องการกำหนดระบบการประกันคุณภาพการจัดการเรียนร่วมนั้นเป็นระบบการประเมินผลภายใน โดยให้ความสำคัญกับการประเมินตนเอง (Self - evaluation) กระบวนการในการตรวจสอบการปฏิบัติงานของโรงเรียนในด้านการจัดการเรียนร่วมนั้น จะต้องเริ่มจากขั้นตอนดังนี้

- 1) การวางแผน (Plan) การวางแผนเป็นสิ่งสำคัญมากสำหรับการจัดการเรียนร่วม เนื่องจากการจัดการเรียนร่วมนั้นต้องมีบุคลากรหลายกลุ่มเข้ามาทำงานร่วมกันตั้งแต่ผู้บริหาร ครูทั่วไป ครูการศึกษาพิเศษ ผู้ปกครองนักเรียนทั่วไปและนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องซึ่ง การทำงานในลักษณะนี้ เราเรียกว่า “การร่วมมือกัน” (Collaboration)

2) การปฏิบัติงาน (Do) การปฏิบัติตามแผนงานที่กำหนดขึ้นซึ่งคณะทำงานจะต้องมีแผนงานที่เป็นรูปธรรม มีการกำหนดผู้รับผิดชอบในแต่ละส่วนงานอย่างชัดเจน อาจจัดทำเป็นปฏิทินการปฏิบัติงาน โดยกำหนดวัน เดือน ปี ของการเริ่มต้นปฏิบัติงาน และกำหนดวันสิ้นสุดเพื่อจะได้วัดและประเมินผลการปฏิบัติงานในขั้นต่อไป

3) การตรวจสอบ (Check) การตรวจสอบตนเองนั้นต้องมีฐานข้อมูลในการรองรับอย่างชัดเจน คณะทำงานต้องกำหนดองค์ประกอบหรือตัวชี้วัด รวมทั้งเกณฑ์ในการชี้วัดที่ชัดเจน คณะทำงานอาจกำหนดองค์ประกอบและเกณฑ์ในการประเมินผลการปฏิบัติงานด้วยตนเอง

4) การปรับปรุงแก้ไข (Act) การปรับปรุงแก้ไขเกิดจากการตรวจสอบขั้นตอนการปฏิบัติงานจากการประเมิน แล้วนำผลที่ได้มาปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

5) การรายงานผลการประเมิน คณะทำงานจะต้องจัดรายงานผลการประเมินตนเอง (Self Study Report) กำหนดแบบการนำเสนอและรูปแบบการเผยแพร่โดยต้องเผยแพร่ให้บุคลากรทุกกลุ่มและทุกคนรับทราบ

8.3 กิจกรรมการประกันคุณภาพ การจัดกิจกรรมการประกันคุณภาพนั้น จะต้องมีการประชุมเพื่อทำความเข้าใจกับบุคลากรทุกกลุ่มถือว่าการประชุมหรือการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องการประกันคุณภาพ การจัดการเรียนร่วมเป็นกิจกรรมแรกที่คณะกรรมการการประกันคุณภาพการจัดการเรียนร่วมจะต้องทำ จากนั้นควรมีการให้ข้อมูลสารสนเทศแก่บุคลากรทุกคนให้รับทราบ โดยมีวิธีการดังนี้

1) จัดป้ายนิเทศ เพื่อประชาสัมพันธ์ข้อมูลสารสนเทศในโรงเรียนซึ่งควรจัดเป็นระยะๆ แสดงให้เห็นผลการดำเนินงานของการประกันคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

2) จัดทำแผ่นพับเพื่อประชาสัมพันธ์ให้บุคลากรในโรงเรียนและบุคคลทั่วไปได้รับทราบ

3) จัดประชุมครู/ผู้ปกครอง/นักเรียน เพื่อให้รับทราบในเรื่องการประกันคุณภาพของการจัดการเรียนร่วม

4) จัดอบรมครูให้มีความรู้ในเรื่องการจัดการเรียนร่วม ความรู้ด้านการศึกษาพิเศษ โดยอาจเชิญวิทยากร ผู้เชี่ยวชาญมาบรรยาย

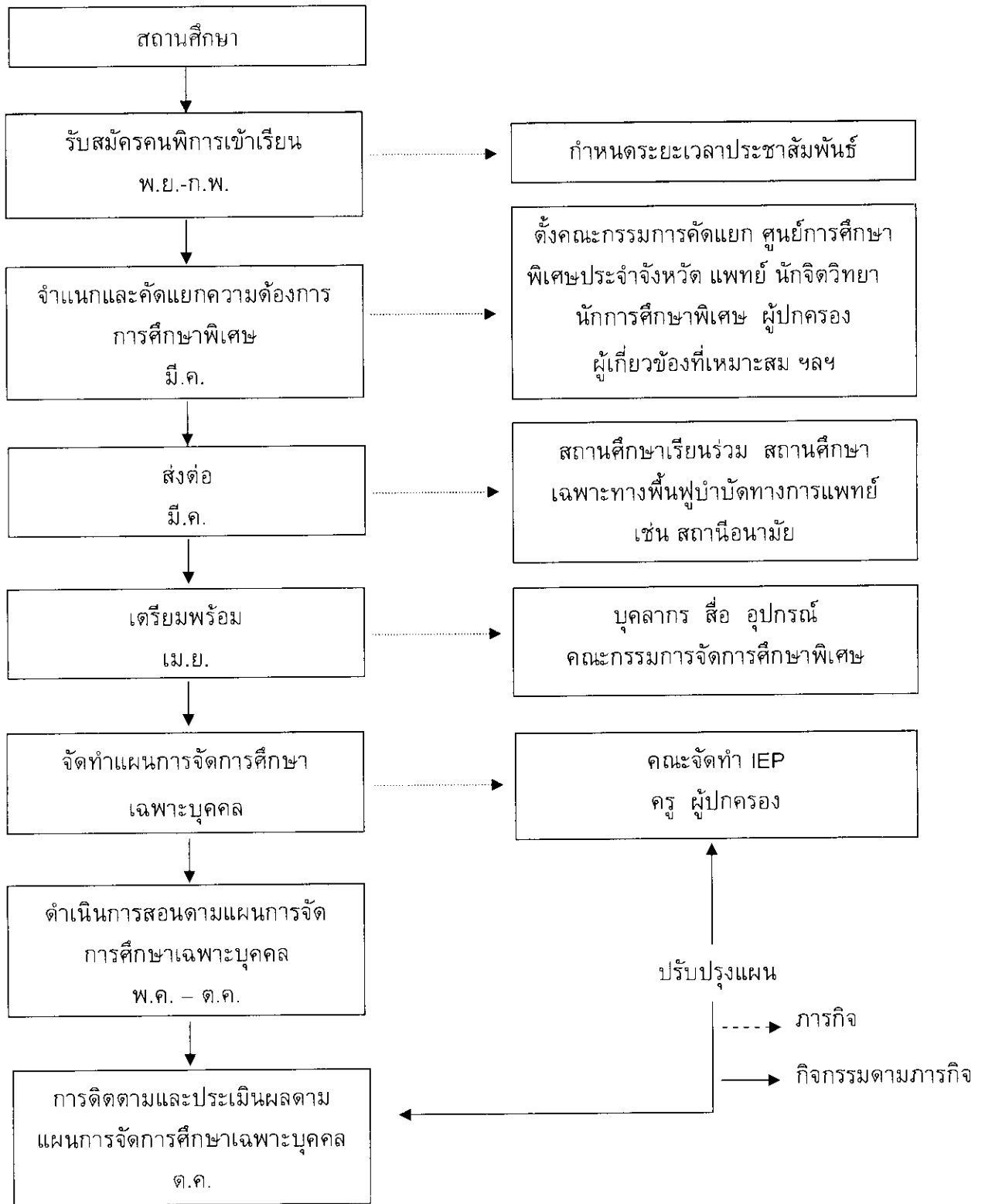
5) ส่งครู/บุคลากรไปอบรม สัมมนา ประชุมเชิงปฏิบัติการความรู้ในด้านการจัดการเรียนร่วม การศึกษาพิเศษ ตามหน่วยงานต่าง ๆ

9. การรับนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องเข้าเรียน

ปฏิทินงานการรับคนพิการ

เดือน	การปฏิบัติงาน
พฤศจิกายน - กุมภาพันธ์	สถานศึกษาประกาศรับสมัครคนพิการเข้าเรียนโดยประชาสัมพันธ์ และแจ้งระยะเวลาให้ทราบโดยทั่วกัน
มีนาคม	<ol style="list-style-type: none"> 1. จำแนกและคัดแยกคนพิการตามความต้องการจำเป็นพิเศษ โดยร่วมมือและประสานงานกับศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด แพทย์ นักจิตวิทยา นักการศึกษาพิเศษ ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องที่เหมาะสม เป็นต้น 2. ส่งต่อคนพิการเข้ารับการศึกษาดูตามความสามารถและความต้องการจำเป็นของคนพิการแต่ละบุคคล โดยคำนึงถึงความสะดวก และใกล้บ้านเป็นสำคัญ และประสานงานกับสถานพยาบาล เพื่อส่งต่อเข้ารับการฟื้นฟูบำบัดในกรณีจำเป็น
เมษายน	<ol style="list-style-type: none"> 1. เตรียมพร้อมในด้านความรู้หรือเจตคติให้กับบุคลากร เช่น ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน พ่อ แม่ ผู้ปกครอง และผู้ที่เกี่ยวข้องโดยการอบรมหรือประชุม 2. เตรียมพร้อมในด้านสื่อ อุปกรณ์ที่จำเป็นในการจัดการเรียนการสอน 3. จัดตั้งคณะกรรมการจัดการศึกษาระดับโรงเรียน
พฤษภาคม	จัดตั้งคณะจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลให้กับเด็กที่มีความต้องการพิเศษทุกคน
พฤษภาคม - ตุลาคม	<ol style="list-style-type: none"> 1. ดำเนินการสอนตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลที่ได้จัดทำไว้เพื่อพัฒนาคนพิการให้เกิดการเรียนรู้เต็มตามศักยภาพ 2. ติดตามและประเมินผลตามแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล เพื่อเป็นการประกันคุณภาพว่าการศึกษาและการบริการที่คนพิการได้รับ มีความสอดคล้องกับความต้องการจำเป็นของคนพิการแต่ละบุคคล

ตาราง 2 ปฏิทินงานการรับคนพิการ (คณะกรรมการคัดเลือกและจำแนกความพิการเพื่อการศึกษา, 2543)

ภาพ 2 ปฏิทินรับคนพิการเข้าเรียนในสถานศึกษา (เบญจจา ชลธารินทร์, 2546)

10. การจัดการตารางเวลาให้บริการสอนเสริม

จำนวนเด็กที่ครูสอนเสริมจะต้องให้บริการควรเริ่มจากจำนวน 5 – 6 คน ในสัปดาห์แรกๆ แล้ว ค่อยๆ เพิ่มจำนวนเด็กขึ้นในสัปดาห์ต่อมาทีละสัปดาห์ แต่ควรจัดให้บริการตามจำนวนที่ต้องรับผิดชอบภายใน 6 สัปดาห์ ยกตัวอย่างเช่น ในสัปดาห์แรกที่ให้บริการจัดการตารางบริการให้แก่เด็ก 6 คน แล้วสัปดาห์ถัดไปเพิ่มอีก 2 คน รวมเป็น 8 คน และอีกสัปดาห์ถัดไปเพิ่มอีก 2 คน รวมเป็น 10 คน (หากครูต้องรับผิดชอบเด็กจำนวน 10 คน) การค่อยๆ ทอยยจัดบริการให้แก่เด็กเช่นนี้จะช่วยผ่อนคลายความยุ่งยากในการที่จะต้องจัดการตารางเวลาให้บริการแก่เด็ก ครูสอนเสริมจะต้องประสานงานกับครูทั่วไปทุกชั้นเรียนที่เด็กกระจายอยู่และจัดเวลาในแต่ละวันให้กับตนเองให้มีเวลาสำหรับเตรียมการก่อนเด็กมารับบริการที่ห้องสอนเสริมหรือก่อนที่ครูสอนเสริมจะเข้าไปให้บริการในชั้นเรียน จัดให้มีเวลาที่จะใช้ในการตรวจสอบเด็กบางกรณีและจัดให้มีเวลาที่จะให้คำแนะนำปรึกษาหารือกับครูคนอื่น ๆ

การจัดการตารางเวลาที่จะทำให้ทุกฝ่ายยอมรับเป็นสิ่งที่ยาก ฉะนั้นครูสอนเสริมจึงต้องคำนึงถึงเด็กว่าตารางเวลาที่จัดให้กับเด็กที่รับผิดชอบแต่ละคนนั้นเหมาะสมสอดคล้องกับความต้องการของเด็กรวมทั้งตัวครูด้วย

รูปแบบการจัดการตารางเวลา

รูปแบบที่ 1 เป็นการจัดให้นักเรียนแต่ละคนมารับบริการครั้งละไม่เกินครึ่งชั่วโมงแต่เด็กสามารถมารับบริการได้มากกว่า 1 ครั้งขึ้นไปในหนึ่งวัน ในการจัดการตารางเวลาการให้บริการเช่นนี้ครูสอนเสริมเน้นการให้บริการการสอนโดยตรงกับเด็ก โดยใช้สิ่งเสริมแรงและให้นักเรียนมีโอกาสทำแบบฝึกหัดด้วยตนเอง

รูปแบบที่ 2 หากมีครูผู้ช่วยในห้องสอนเสริมอยู่ด้วยจะทำให้ครูสอนเสริมมีโอกาสได้ไปสังเกตนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องขณะเด็กอยู่ในชั้นเรียนปกติ หรืออาจมีเวลาตรวจสอบนักเรียนเป็นรายบุคคลได้มากขึ้น หรืออาจให้คำแนะนำกับบุคลากรอื่นได้มากยิ่งขึ้น

รูปแบบที่ 3 ครูสอนเสริมจะให้บริการแก่นักเรียน 2 หรือ 3 คน ในขณะที่เดียวกันเป็นเวลาประมาณ 30 นาที โดยเป็นการสอนเฉพาะบุคคล ถึงแม้เด็กนักเรียนในกลุ่มแต่ละกลุ่มจะคล้ายคลึงกันแต่ก็ไม่เหมือนกัน ครูจึงจำเป็นต้องสอนเป็นเฉพาะบุคคล ครูสอนเด็ก 15 นาที และเวลาอีก 15 นาที ให้เด็กทำแบบฝึกหัดด้วยตนเอง และขณะที่เด็กกลุ่ม 1 ทำแบบฝึกหัด กลุ่มที่ 2 จะเข้ามา การจัดลักษณะนี้ ครูสอนเสริมอาจจัดแบ่งเด็กในกลุ่มลงไปได้อีก เช่น นักเรียน 2 คน มารับบริการทุกวันจันทร์ อังคารและศุกร์ และอีก 2 คน มาทุกวันพุธ และวันพฤหัสบดี เป็นต้น

จุดด้อยของการจัดการตารางเวลาในรูปแบบนี้ คือ ครูสอนเสริมจะไม่มีเวลาตรวจสอบเด็กเป็นรายบุคคลหรือสังเกตเด็กในชั้นเรียนปกติ หรือให้คำแนะนำแก่บุคลากรอื่น ครูก็จำเป็นต้องงดให้บริการสอนเสริมแก่เด็กนักเรียนบางกลุ่มก็จะเกิดผลเสียเด็กนักเรียนเหล่านั้น

ฉะนั้นถึงแม้การจัดตารางรูปแบบนี้เด็กนักเรียนจะได้รับบริการที่มีประสิทธิภาพ แต่ครูสอนเสริมจะไม่มีเวลาปฏิบัติหน้าที่อื่นๆ อันอาจทำให้เกิดปัญหาในทางการปฏิบัติได้ แต่อย่างไรก็ตาม ทั้ง 3 รูปแบบนี้ ครูสอนเสริมจะมีโอกาสไปสังเกตเด็กในชั้นเรียนปกติและเข้าไปช่วยสอนเด็กในชั้นเรียนปกติร่วมกับครูประจำวิชาได้น้อยมาก และในปัจจุบันนี้นิยมใช้ รูปแบบใหม่ คือ การให้ครูสอนเสริมไปช่วยสอนเด็กพิการหรือที่มีความบกพร่องเพียงผู้เดียวซึ่งการใช้วิธีนี้จะช่วยให้ครูสอนเสริมรู้ว่าครูทั่วไปสอนอะไร สอนอย่างไร สอนวิธีใดซึ่งครูสอนเสริมสามารถสอนเด็กพิการหรือที่มีความบกพร่อง ให้สอดคล้องกับการสอนของครูทั่วไปและนอกจากนี้การสอน ในสภาพห้องเรียนปกตินั้นจะได้บรรยากาศและอยู่ในสถานการณ์จริง

ในการพิจารณาว่าควรจะไปช่วยสอนเด็กในชั้นเรียนปกติก็ครั้งต่อสัปดาห์ต่อคนนั้นขึ้นอยู่กับสถานการณ์ของโรงเรียน สภาพความบกพร่อง และความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กแต่ละบุคคล อาจเป็น 2 - 3 หรือ 4 ครั้งต่อสัปดาห์ สำหรับเด็ก 1 คนก็ได้ แล้วเวลาที่เหลือก็ให้เด็กมารับบริการที่ห้องสอนเสริมเป็นการใช้รูปแบบที่ผสมผสานกันซึ่งการจัดเช่นนี้สามารถทำได้แต่ก็ค่อนข้างยากที่จะจัดให้ลงตัวสำหรับเด็กทุกคน

ลักษณะการเข้าไปช่วยสอนเด็กพิการหรือที่มีความบกพร่องในชั้นเรียนปกติของครูสอนเสริมนั้น อาจทำได้หลายลักษณะ เช่น การให้บริการหรือช่วยสอนเด็กพิการหรือที่มีความบกพร่องโดยตรง โดยการนั่งประกบเด็กขณะครูทั่วไปสอน หรือสอนเนื้อหาวิชาซ้ำหรืออธิบายเพิ่มเติมให้กับเด็กพิการหรือที่มีความบกพร่องต่างหากในมุมห้องสองต่อสอง หรืออาจจัดให้เด็กทั่วไปเปลี่ยนหน้าที่กับครูทั่วไป โดยให้ครูทั่วไปสอนเด็กพิการหรือที่มีความบกพร่อง กับเด็กทั่วไปกลุ่มเล็กแล้วให้ครูสอนเสริมเด็กทั่วไปส่วนใหญ่ในชั้นเรียน การปฏิบัติเช่นนี้ส่งเสริมให้ครูทั่วไปและครูสอนเสริมพัฒนาความสัมพันธ์ต่อกันในเชิงบวกเพราะ ต่างฝ่ายต่างสนับสนุนและช่วยเหลือกันในการสอนนักเรียนก่อให้เกิดความเข้าใจโดยไม่ต้องใช้เวลามากในการอธิบาย

รูปแบบของตารางเวลาต้องมีการคำนึงถึงความต้องการจำเป็นพิเศษของเด็กพิการหรือที่มีความบกพร่อง ความมากน้อยของความบกพร่อง การจัดการเรียนการสอนในชั้นเรียนปกติจำนวนเด็กพิการหรือที่มีความบกพร่องจำนวนชั้นเรียนและจำนวนวิชาที่ครูสอนเสริมต้องรับผิดชอบให้บริการ

การเดินทางไปกลับจากชั้นเรียนปกติกับห้องสอนเสริม ครูสอนเสริมร่วมกับครูทั่วไปกำหนดให้นักเรียนเดินทางไปกลับ จากชั้นเรียนปกติกับห้องสอนเสริมด้วยตนเองได้ โดยไม่ต้องมีครูคอยควบคุมดูแลซึ่งจำเป็นต้องมีการฝึกให้นักเรียนแต่หากเด็กมีปัญหาทางวินัย หรือพฤติกรรม หรือไม่รักษาเวลา ครูอาจจะรับส่งนักเรียนเป็นบางเวลาเพราะหากต้องทำหน้าที่ดังกล่าวทุกครั้ง คือรับส่งเด็กนักเรียนตามชั้นเรียนและห้องต่างๆ จะทำให้เสียเวลามากการฝึกฝน และการกำหนดกฎกติกาแก่นักเรียนเป็นสิ่งจำเป็นเพราะหากนักเรียนมาไม่ตรงเวลาจะก่อให้เกิดปัญหาในการให้บริการได้เป็นอย่างมาก ฉะนั้นครูสอนเสริมจึงควรมีการวางแผนและเตรียมการดังนี้ กำหนดกฎระเบียบที่ตั้งไว้ให้ครูและเด็กนักเรียนทุกคนที่เกี่ยวข้องเข้าใจจะต้อง

อธิบายบ่อยๆ ในระยะแรก เพื่อเตือนให้นักเรียนปฏิบัติตามกฎระเบียบ ไม่ควรปล่อยปะละเลย รวมทั้งควรมีการปรับกฎและระเบียบให้เหมาะสมกับนักเรียนแต่ละคน มีการประเมินกฎและระเบียบว่าเหมาะสมกับนักเรียนหรือไม่ในแต่ละระยะเพราะเมื่อสถานการณ์หรือเหตุการณ์เปลี่ยนไปก็อาจประเมินพบว่า กฎและระเบียบที่ตั้งไว้นั้นไม่เหมาะสมสอดคล้องนักเรียนปฏิบัติตามไม่ได้ก็จำเป็นต้องปรับ

เครื่องมือ (T - Tools)

เครื่องมือ หมายถึง สิ่งที่น่ามาเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการเรียนร่วม ช่วยให้นักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องเกิดการเรียนรู้และดำรงชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุดเป็นการช่วยสนับสนุนให้นักเรียนได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพเครื่องมือดังกล่าว หมายถึง สิ่งต่อไปนี้

1. นโยบาย วิสัยทัศน์ พันธกิจ เป็นการกำหนดทิศทางในการปฏิบัติงานและระบบการให้บริการที่ชัดเจนทำให้บุคลากรทุกคนในโรงเรียนและบุคคลทั่วไป รวมทั้งพ่อแม่รับรู้ ว่าโรงเรียนมีโครงการเรียนร่วม ซึ่งควรกำหนดให้สอดคล้องกับนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการและรัฐบาล ดังนี้

1.1 นโยบายของกระทรวงศึกษาธิการในพ.ศ. 2542 กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศให้เป็นปีการศึกษาเพื่อคนพิการโดยกำหนดนโยบายว่า "คนพิการทุกคนที่อยากเรียน ต้องได้เรียน"

1) มาตรการคณะรัฐมนตรีได้กำหนดมาตรการการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ ดังนี้

1.1) การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ มีวัตถุประสงค์ให้คนพิการได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างคนทั่วไปและประกอบอาชีพได้ตามศักยภาพ

1.2) เป้าหมายการดำเนินงาน มุ่งขยายโอกาสให้แก่คนพิการที่อยู่ในวัยเรียนขั้นพื้นฐาน 12 ปี

1.3) การผลิตและการพัฒนาคุณภาพของครู อาจารย์ และบุคลากร

1.4) การพัฒนาการวิจัย การปรับปรุงหลักสูตร วิธีการเรียนการสอน สื่อ บริการ และสิ่งอำนวยความสะดวก

1.5) การพัฒนาระบบการบริหารจัดการ การกระจายอำนาจ การจัดการศึกษาให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.6) การให้สถานศึกษาเพิ่มเป้าหมายการรับนักเรียนพิการ

1.7) การให้ผู้ที่ไม่สามารถเข้าเรียนตามชั้นเรียนปกติได้รับการศึกษานอกระบบโรงเรียน

1.8) การจัดให้มีศูนย์การศึกษาพิเศษ ศูนย์การศึกษาพิเศษ เขตการศึกษา และศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัด

1.9) การให้สถานศึกษาของรัฐและเอกชนจัดบริการแก่คนพิการ โดยจัดแบบเรียนร่วม หรือจัดชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียนเรียนร่วม หรือเป็นโรงเรียนเฉพาะความพิการ

1.10) การคำนึงถึงคุณภาพและการกระจายที่ทั่วถึง

2) แนวทางการดำเนินงานเพื่อให้คนพิการที่ต้องการเรียนได้เรียนตามนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการจึงได้ดำเนินการและจัดทำแผนการดำเนินงานที่สำคัญ ดังนี้

2.1) จัดตั้งคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา เพื่อคนพิการ ผู้ด้อยโอกาส และผู้มีความสามารถพิเศษ

2.2) ประกาศปีการศึกษาเพื่อคนพิการ พร้อมประชาสัมพันธ์ และรณรงค์ให้คนพิการเข้าเรียน

2.3) พัฒนาระบบการบริหารการศึกษาสำหรับคนพิการ

2.4) จัดทำฐานข้อมูลคนพิการ ศึกษาวิจัย รวบรวมสถิติคนพิการทางการศึกษา เพื่อนำข้อมูลมาวางแผนการจัดการศึกษาสำหรับคนพิการอย่างต่อเนื่อง

2.5) จัดทำเนียบโรงเรียน สถานศึกษา และแหล่งบริการการศึกษาอื่นเพื่อเผยแพร่ให้ผู้ปกครองรับทราบ

2.6) กำหนดรูปแบบการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการ ทั้งการศึกษาในระบบ โดยจัดในสถานศึกษาเรียนร่วม หรือสถานศึกษาเฉพาะความพิการ การศึกษานอกระบบโรงเรียน การจัดการศึกษาโดยครอบครัว ชุมชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง

2.7) จัดทำมาตรฐานการศึกษา หลักสูตร สื่อ และเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอนคนพิการให้เป็นไปตามมาตรฐานการจัดการศึกษาแก่คนพิการแต่ละประเภท

2.8) ผลิตและพัฒนาบุคลากร ผู้บริหาร ครูผู้สอนและบุคลากรเกี่ยวกับการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการให้เพียงพอและมีคุณภาพในทุกด้าน

2.9) แก้ไขกฎหมาย ระเบียบต่าง ๆ ให้เอื้อต่อการดำเนินการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการอย่างมีประสิทธิภาพ

2.10) จัดทำและจัดสรรงบประมาณให้สอดคล้องกับภารกิจการจัดการศึกษาเพื่อคนพิการแต่ละรูปแบบ

2.11) แสวงหาความร่วมมือจากชุมชนและองค์กรเอกชนเพื่อให้สามารถจัดการศึกษาให้คนพิการได้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายอย่างมีคุณภาพ

2.12) ส่งเสริมและสนับสนุนโดยจัดงบประมาณหมวดเงินอุดหนุนให้แก่เอกชนที่มีส่วนในการร่วมจัดการศึกษาของแต่ละบุคคล

2.13) ตรวจสอบ ติดตาม และประเมินผลการจัดการศึกษา เพื่อคนพิการ โดยหน่วยงานที่รับผิดชอบในแต่ละระดับและประเภทให้เป็นไปตามมาตรฐาน

2.14) จัดตั้งศูนย์สื่อและเทคโนโลยีทางการศึกษาสำหรับคนพิการ ทุกประเภท

1.2 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 มาตรา 10 วรรคสอง กำหนดให้ “การจัดการศึกษาสำหรับบุคคลซึ่งมีความบกพร่องทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม การสื่อสารและการเรียนรู้ หรือมีร่างกายพิการ หรือทุพพลภาพ หรือบุคคลซึ่งไม่สามารถพึ่งตนเองได้ หรือไม่มีผู้ดูแล หรือด้อยโอกาส ต้องจัดให้บุคคลดังกล่าวมีสิทธิและโอกาสได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานเป็นพิเศษ วรรคสาม การจัดการศึกษาสำหรับคนพิการ ในวรรคสองให้จัดตั้งแต่แรกเกิดหรือเมื่อพบความพิการโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย การให้บุคคลดังกล่าว มีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา ตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง”

1.3 แผนพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ พ.ศ. 2545 – 2549 ได้กำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาด้านคนพิการ เพื่อให้คนพิการมีศักยภาพที่สามารถพึ่งพาตนเองได้ดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างมีความสุข มีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ ดังต่อไปนี้

1.4 นโยบายที่โรงเรียนควรนำมาพิจารณา ปรับปรุงหรือใช้เป็นแนวทาง ดังนี้

1) การจัดการศึกษาเพื่อนักเรียนทุกคน (Education for all) เมื่อกำหนดเป็นนโยบายแล้ว โรงเรียนต้องจัดให้มีการเรียนร่วมไม่ว่าโรงเรียนนั้นจะมีนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องหรือไม่ โรงเรียนต้องมีบทบาทหน้าที่ให้นักเรียนทุกคนในโรงเรียนเรียนรู้ได้ เช่น เด็กตาบอดเรียนร่วมในโรงเรียน ถ้าโรงเรียนจะวัดการเรียนรู้โรงเรียนต้องให้บริการในเรื่องสื่ออุปกรณ์ที่จำเป็นและควรจัดครูการศึกษาพิเศษมาสอนทักษะเสริมที่จำเป็น เช่น ทักษะการอ่านและการเขียนอักษรเบรลล์ ทักษะการเคลื่อนไหว โดยที่ทางโรงเรียนไม่ได้คิดว่านักเรียนตาบอดนั้นมีปัญหา แต่โรงเรียนต้องตระหนักว่าโรงเรียนมีหน้าที่รับผิดชอบทำให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ในโรงเรียนได้

2) การจัดการศึกษาในสภาพแวดล้อมที่มีขีดจำกัดน้อยที่สุด หมายความว่า โรงเรียนควรพยายามให้นักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องได้เรียนร่วมในชั้นเรียนทั่วไปมากที่สุด และหากไม่สามารถจัดให้นักเรียนเรียนร่วมได้เต็มเวลา ก็อาจจัดเป็นบางเวลาได้โรงเรียนควรคำนึงถึงการขจัดสิ่งที่เป็นอุปสรรคทั้งหลาย และจัดหาครูการศึกษาพิเศษเพื่อให้บริการสอนเสริม และอบรมครูทั่วไปให้สอนนักเรียนทั่วไปและนักเรียนพิการหรือมีความบกพร่องในห้องเดียวกันได้

3) การจัดการเรียนร่วมเป็นเรื่องของบุคคลทุกคนในโรงเรียนซึ่งประกอบด้วย ผู้อำนวยการหรืออาจารย์ใหญ่ ครู พยาบาลโรงเรียน บุคลากรอื่นมีส่วนร่วมในการ

สนับสนุนการเรียนร่วม เช่นพยาบาลโรงเรียนอาจมีส่วนร่วมในการให้ยาหรือควบคุม สังเกตพฤติกรรมหลังการให้ยา ภาวโรจอาจส่งเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาข้ามถนน หรือเป็นพี่เลี้ยงเด็กตอนเย็นก่อนผู้ปกครองมารับ ฉะนั้นการจัดการเรียนร่วมจึงเป็นเรื่องของทุกคน

2. งบประมาณ โรงเรียนจำเป็นต้องจัดสรรงบประมาณให้เป็นการเฉพาะเพื่อการจัดการเรียนร่วมแก่เด็กพิการหรือมีความบกพร่อง

2.1 การสรรหาแหล่งเงิน อาจได้มาจากงบประมาณจากต้นสังกัด

1) งบประมาณประจำปีของโรงเรียนจากสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2) ชมรม / มูลนิธิ / สมาคม

3) องค์กรเอกชน

4) ชุมชน

5) ผู้ปกครอง

6) การจัดกิจกรรมหาทุน ควรจัดขึ้นเดือนละหนึ่งครั้งให้ผู้ปกครองของนักเรียนพิการหรือบกพร่องและผู้ปกครองของนักเรียนทั่วไป ทำขนมหรือซื้อขนมมาคนละไม่ต่ำกว่า 1 อย่าง แล้วมาตั้งโต๊ะหรือจัดซุ้มขายขนม เงินที่ได้ก็จะเป็นเงินทุนสามารถนำมาใช้จ่ายในโครงการจัดการเรียนร่วมของโรงเรียน

2.2 การจัดสรรงบประมาณ

โรงเรียนต้องมีการประชุมวางแผนในการใช้จ่ายเงินและมีการจัดสรรงบประมาณ (เงินนอกงบประมาณ) ซึ่งจะได้จากหน่วยงานอื่น ๆ ที่ให้การสนับสนุน หรือจากการหาทุนของโรงเรียนเอง

ลำดับ	รายการ	อัตรา
1.	ปรับสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน	60%
2.	ทำห้องสอนเสริม	20%
3.	ซื้อสื่ออุปกรณ์	20%

ตาราง 3 การจัดสรรงบประมาณโครงการจัดการเรียนร่วมของโรงเรียน (เบญญา ชลธารันนท์, 2546)

2.3 ระบบบัญชีและการตรวจสอบ

โรงเรียนจะต้องมอบหมายให้อาจารย์ 1 คน เพื่อดูแลบัญชีรายรับรายจ่ายโดยคณะกรรมการจัดการเรียนร่วมตรวจสอบทุก 1 เดือน และนำเสนอต่อผู้อำนวยการโรงเรียนเป็นขั้นตอนสุดท้าย

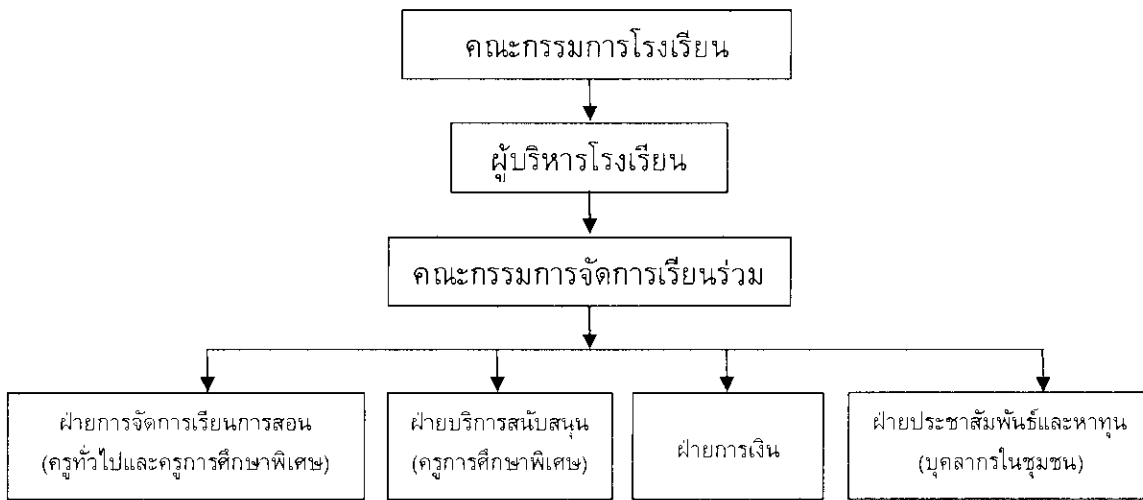
2.4 การวิเคราะห์งบประมาณ โดยมีขั้นตอนดังนี้

- 1) วางแผนในการใช้จ่ายเงิน
- 2) วิเคราะห์การใช้จ่ายเงินก่อนใช้จริง
- 3) นำไปใช้
- 4) วิเคราะห์การใช้จ่ายเงินหลังการใช้จ่ายจริง
- 5) ประเมินการใช้จ่ายจริง

3. ระบบการบริหารจัดการ

หากทางโรงเรียนได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการโรงเรียนไว้แล้ว ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องนำเสนอเรื่องการจัดการเรียนร่วม จัดตั้งคณะกรรมการวางแผนโดยนำเสนอให้มีการแต่งตั้งผู้แทนผู้ปกครองนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องเข้าร่วมเป็นกรรมการเพิ่ม อย่างน้อย 1 คน และในคณะกรรมการโรงเรียนควรมีผู้ปกครองของนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องเข้าร่วมในคณะกรรมการด้วยอย่างน้อย 1 คน จัดประชุมบุคลากรและผู้ปกครองนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่อง แต่งตั้งคณะกรรมการจัดการเรียนร่วมประจำโรงเรียนโดยให้มีอำนาจหน้าที่กำหนดนโยบายในการจัดการเรียนร่วมเพื่อนำเสนอผู้บริหารโรงเรียน และคณะกรรมการโรงเรียนกำหนดแนวทาง การดำเนินงานจัดสรรงบประมาณ กำหนดบทบาทและหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในโรงเรียน กำหนดรูปแบบในการจัดการเรียนร่วม และร่วมมือกับหน่วยงานและบุคลากรภายนอกที่เกี่ยวข้อง เช่น สาธารณสุข โรงพยาบาล หรือนักจิตวิทยา เป็นต้น แต่งตั้งผู้รับผิดชอบการจัดการเรียนร่วมแทนหัวหน้าโครงการทำหน้าที่ประสานงานและเลขานุการของคณะกรรมการจัดการเรียนร่วม 1 คน แต่งตั้งคณะจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลประมาณ 5 – 7 คน ต่อเด็ก 1 คน โดยมีผู้อำนวยการ / ครูใหญ่หรือผู้ช่วยเป็นประธาน และมีครูหรือตัวแทนครูที่สอนนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่อง ครูการศึกษาพิเศษ ผู้ปกครอง นักจิตวิทยา ผู้เชี่ยวชาญอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น นักกายภาพบำบัด นักแก้ไขการพูดและภาษา และพ่อหรือแม่ของเด็กเข้าร่วมเป็นกรรมการโดยให้ครูการศึกษาพิเศษเป็นผู้ประสานงานในการจัดทำ IEP และดำเนินการสอนตาม IEP โดยจัดทำ IEP สำหรับนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่อง

3.1 โครงสร้างระบบการบริหารจัดการเรียนร่วม

ภาพ 3 โครงสร้างระบบการบริหารจัดการเรียนร่วม (สำนักพัฒนาการฝึกหัดครู สำนักงานสภาสถาบันราชภัฏ, 2544)

คณะกรรมการจัดการเรียนร่วม ควรประกอบด้วยบุคคล ดังต่อไปนี้

- 1) ผู้บริหารโรงเรียนหรือผู้แทน เช่น ผู้ช่วยผู้อำนวยการฝ่ายวิชาการ จะทำหน้าที่เป็นประธานของคณะกรรมการจัดการเรียนร่วมในการประชุมทุกครั้ง โดยมีหัวหน้าโครงการการเรียนร่วมเป็นเลขานุการของคณะกรรมการจัดการเรียนร่วม
- 2) ผู้เชี่ยวชาญ หมายถึง นักกายภาพบำบัด นักกิจกรรมบำบัด นักแก้ไขการพูดและภาษา นักตรวจวัดการได้ยิน และนักวิชาชีพต่างๆที่มีความรู้ความสามารถและประสบการณ์ด้าน การให้บริการแก่นักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่อง
- 3) ครู หมายถึง ผู้ที่จบทางด้านการศึกษาซึ่งปฏิบัติหน้าที่เป็นผู้สอนนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องเรียนร่วม โดยทั่วไปจะเป็นครูประจำชั้นและเป็นผู้แทนของครูคนอื่น ๆ ที่สอนวิชาต่าง ๆ ให้กับนักเรียน ครูสอนวิชาพิเศษ เช่น ครูพลศึกษา ครูสอนคอมพิวเตอร์
- 4) ครูการศึกษาพิเศษ หมายถึง ผู้ที่จบด้านการศึกษาพิเศษหรือครูทั่วไป ที่เคยได้รับ การฝึกอบรมเกี่ยวกับการสอนเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ทำหน้าที่สอนนักเรียนในชั้นเรียนพิเศษหรือร่วมกับครูทั่วไปสอนนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องเรียนร่วมหรือให้บริการทางการศึกษาแก่นักเรียนในห้องสอนเสริม
- 5) ผู้ปกครอง หมายถึง ผู้ปกครองของนักเรียนทั่วไปและผู้ปกครองของนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องที่นำบุตรหลานเข้ามาเรียนร่วมในโรงเรียน

6) บุคลากรภายนอก หมายถึง บุคคลซึ่งสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นหรือให้ความร่วมมือในการจัดการเรียนร่วมของโรงเรียนได้ เช่น ผู้อำนวยการเขตที่โรงเรียนนั้นตั้งอยู่ หรือผู้แทนองค์การบริหารส่วนตำบล หรือผู้แทนสาธารณสุขของเขต เป็นต้น

เมื่อมีคณะกรรมการโรงเรียนและได้จัดตั้งคณะกรรมการจัดการเรียนร่วมแล้ว สิ่งแรกที่คณะกรรมการควรจะต้องตระหนักถึงความสำคัญในการทำงานขั้นต่อไป คือ การสำรวจข้อมูลด้านต่างๆ ของโรงเรียน ดังนั้นการจัดระบบข้อมูลจำนวนนักเรียน ข้อมูลบุคลากรข้อมูลเกี่ยวกับหน่วยงานต่างๆ ที่จะเป็นเครือข่ายในการทำงานร่วมกัน และข้อมูลเกี่ยวกับสื่อ อุปกรณ์ สิ่งอำนวยความสะดวก การบริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องจัดทำขึ้น ต่อจากนั้นก็ควรมีการกำหนดปฏิทินงานขึ้นเพื่อให้เห็นขั้นตอนการดำเนินงานที่ชัดเจนและทุกคนในโรงเรียนได้รับทราบว่าในช่วงเวลาใดจะทำการดำเนินงานอะไรบ้าง

3.2 การจัดระบบข้อมูล ระบบข้อมูลเป็นความจำเป็นพื้นฐานที่ต้องนำมาเป็นข้อมูลพื้นฐานในการทำงาน ได้แก่

1) ข้อมูลเกี่ยวกับนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องที่เรียนร่วม โรงเรียนจะต้องมีข้อมูลนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องในด้านต่างๆ ที่สามารถเรียนร่วมได้ เพื่อนำมาวางแผนในการจัดการศึกษา การมีข้อมูลดังกล่าวจะนำไปสู่การประกันโอกาสทางการศึกษาให้แก่เด็กเหล่านี้ไม่ให้ตกหล่น สามารถนำมาวางแผนในการจัดชั้นเรียนและการเตรียมบุคลากรในบางจังหวัดได้มีการสำรวจข้อมูล นักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่อง และจัดทำเป็นแฟ้มข้อมูลรายละเอียดเกี่ยวกับเด็กเป็นเฉพาะบุคคล ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการจัดการศึกษาเป็นอย่างมาก

2) ข้อมูลเกี่ยวกับบุคลากร ได้แก่ การสำรวจจำนวนครูการศึกษาพิเศษที่มีวุฒิทางด้านการศึกษาพิเศษหรือผ่านการฝึกอบรม จำนวนครูที่เรียนมาทางด้านจิตวิทยาเพื่อนำมาวางแผนจัดครูให้ทำการสอนตรงตามความรู้ความสามารถ และนำมาวางแผนในการพัฒนาบุคลากรเพิ่มพูนประสิทธิภาพการทำงานให้ดียิ่งขึ้น

3) ข้อมูลเครือข่าย ได้แก่ ข้อมูลของหน่วยงาน สถาบันทางการศึกษา สมาคม องค์กร มูลนิธิที่สามารถจะนำมาเป็นประโยชน์ในการนำมาเป็นเครือข่ายในการทำงานเป็นการช่วยพัฒนาบุคลากร การช่วยเหลือฟื้นฟู บำบัด การสนับสนุนทรัพยากร สื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก การมีข้อมูลเหล่านี้มาใช้เป็นประโยชน์ต่อการทำงานด้านนี้ ควรจัดทำไว้อย่างเป็นระบบให้สามารถนำมาใช้ได้เป็นอย่างดี

4) ข้อมูลเกี่ยวกับสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อนำมาวางแผนในการจัดหาสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกให้เพียงพอต่อความต้องการ ได้แก่ เครื่องช่วยฟัง คอมพิวเตอร์ โปรแกรมซอฟต์แวร์ที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมพัฒนาการ แก้อั้วธเซ็น ทางเดิน

ห้องน้ำสำหรับนักเรียนพิการ เป็นต้น

3.3 การบริหารจัดการทรัพยากรบุคคล โรงเรียนจะต้องจัดทำแผนพัฒนา ทรัพยากรบุคคลและแผนพัฒนาบุคลากร

1) แผนพัฒนาทรัพยากรบุคคล

1.1) กำหนดผู้รับผิดชอบการเรียนการสอนนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องโดยตรง และให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนร่วม

1.2) สํารวจนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องว่ามีจำนวนเท่าใดต้องใช้บุคลากรเท่าใด

1.3) ให้มีระบบอาสาสมัครขึ้น โดยทางโรงเรียนควรจัดทำคู่มืออาสาสมัครและมีการประชุมพิเศษอาสาสมัครนี้อาจเป็นพี่น้องของนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่อง นักศึกษา หรือคนในชุมชน โดยอาจจะให้คนในชุมชนเข้ามาถ่ายทอดภูมิปัญญาให้แก่นักเรียน เช่น มาสอนดนตรีไทย มาสอนให้ทำงานเกษตร เป็นต้น

2) แผนพัฒนาบุคลากร

2.1) จัดประชุมครู บุคลากร และผู้ปกครองอย่างสม่ำเสมออย่างน้อย เดือนละ 1 ครั้ง

2.2) จัดอบรมความรู้เกี่ยวกับเด็กพิการ ให้ความรู้กับครู บุคลากรอื่น ๆ และผู้ปกครองอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง โดยเชิญวิทยากรผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาพิเศษมาให้ความรู้หรือส่งครูไปอบรมเกี่ยวกับหน่วยงานภายนอก

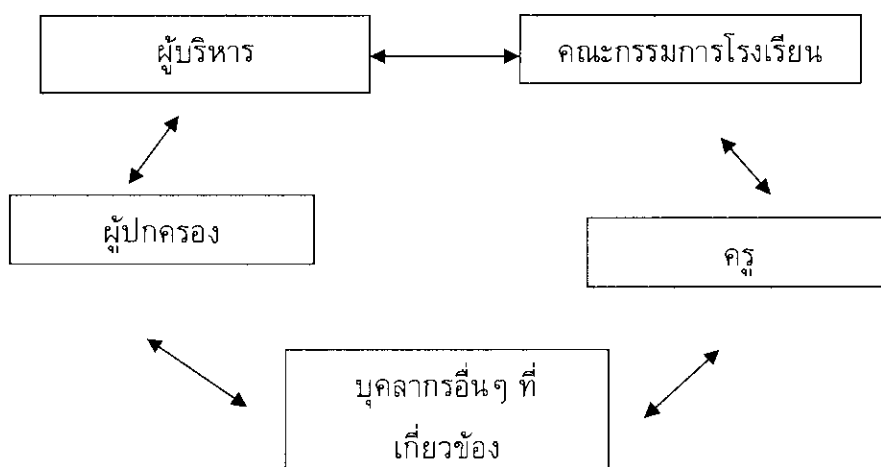
2.3) จัดกิจกรรมเข้าค่ายในโรงเรียน "โครงการสายสัมพันธ์บ้านกับโรงเรียนเด็กพิเศษ" อย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง

ในด้านการคัดเลือกบุคลากรเข้ามาทำงานในโรงเรียนจะต้องมีระบบคัดเลือกบุคลากรที่จะมาทำหน้าที่ครูการศึกษาพิเศษ หรือมาทำหน้าที่เกี่ยวกับเด็กที่มีความบกพร่องจะต้องมีการวัดทัศนคติหรือมีการทดลองสอนก่อนโดยจะต้องมีการสังเกต และการประเมินผลก่อนที่จะให้บุคลากรเหล่านั้นมาทำงานกับเด็กพิการหรือที่มีความบกพร่อง

นอกจากนี้คณะกรรมการจัดการเรียนร่วมหรือผู้บริหารอาจให้การสนับสนุนในด้านอื่น ๆ เช่น การทำวิจัยด้านการศึกษาพิเศษซึ่งเป็นการสนับสนุนให้มีพื้นฐานทางวิชาการเพิ่มขึ้น อาจจะสนับสนุนให้ทำงานวิจัยในชั้นเรียนหรืองานวิจัยขั้นพื้นฐาน โดยโรงเรียนควรให้การสนับสนุนเรื่องเงินทุน หรือมีที่ให้เสนอผลงานวิจัย มีการผลิตสื่อการสอนให้โอกาสครูและบุคลากรได้แสดงความสามารถได้เต็มที่ให้รางวัลกับครูที่สอนดีมีผลงานและบุคลากรอื่นที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนเพื่อเป็นขวัญกำลังใจในการปฏิบัติงาน เช่นมีการประกวดคัดเลือกครู บุคลากรแล้วให้รางวัล โดยจัดทำบอร์ดประกาศเกียรติคุณอาจจัดทำโล่เกียรติคุณ ประกาศนียบัตรหรือรางวัลอื่น ๆ

3.4 การสื่อสารภายในองค์กร

ทางโรงเรียนต้องมีการจัดระบบสื่อสารภายในองค์กรร่วมกับบุคลากรทุกคนโดยผู้บริหารมีการจัดประชุมสัมมนาคณะกรรมการโรงเรียน ครู บุคลากรอื่นที่เกี่ยวข้องและผู้ปกครองเพื่อหาวิธีการจัดระบบการสื่อสารภายในองค์กรให้มีประสิทธิภาพ รวมทั้งได้รับฟังปัญหาของทุกคนบุคลากรทุกคนเริ่มตั้งแต่ผู้บริหาร ครู บุคลากรอื่น และผู้ปกครอง ต้องมีการได้รับการสื่อสารอย่างทั่วถึงทุกคนและควรมีการให้ข้อมูลตอบกลับด้วย เป็นการสื่อสารที่ไม่ได้มีลักษณะเหมือนการสั่งการจากบนลงล่าง โดยมีนโยบายในการสื่อสารภายในองค์กรอย่างชัดเจน

ภาพ 4 การสื่อสารภายในองค์กร (เอกสารประกอบการสอนวิชาการสอนเสริมเด็กที่มีความบกพร่อง, 2544)

3.5 การประสานงานกับบุคคลอื่น

การช่วยเหลือนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องเป็นหน้าที่ของหลาย ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ปกครองและสมาชิกในครอบครัวของนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่อง แพทย์ เจ้าหน้าที่ทางการแพทย์ รวมไปถึงเพื่อนครูในโรงเรียน ผู้ปกครองนักเรียนทั่วไป และบุคคลอื่น ๆ ในชุมชนจึงควรมีการร่วมมือในการช่วยเหลือนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องให้ได้พัฒนามากที่สุดครูที่สอนนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องควรได้รับความช่วยเหลือจากบุคคลดังกล่าว อย่างไรก็ตามสภาพความจริงในปัจจุบัน ครูกลับไม่ได้รับความร่วมมือเท่าที่ควร สาเหตุที่เป็นเช่นนี้มีได้หลายประการ เช่น คนจำนวนมากไม่รู้ว่านักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องสามารถทำสิ่งต่าง ๆ ได้ หากมีคนฝึกให้ด้วยวิธีการที่เหมาะสม นอกจากนี้ไม่รู้วิธีสอนเด็กพิการหรือที่มีความบกพร่องสอนไม่เป็น ทำไม่ถูก ไม่รู้ว่าเริ่มอย่างไร เห็นว่าเป็นเรื่องยุ่งยากไม่อยากทำ ซึ่งเป็นปัญหาที่พบมากในผู้ปกครองของเด็กพิการหรือที่มีความบกพร่อง โดยเฉพาะผู้ปกครองที่มีฐานะค่อนข้างยากจนและระดับการศึกษาค่อนข้างน้อย

ส่วนคนทั่วไปในชุมชนก็มักจะมีปัญหาไม่รู้จักไม่คุ้นเคยกับความพิการ ทำให้เกิดความเข้าใจผิด ๆ และหวาดกลัวในสิ่งที่ตนไม่รู้จักและนักวิชาชีพส่วนใหญ่ก็มีภาระหน้าที่มากจนไม่สามารถช่วยครูได้ ทั้งนี้เพราะจำนวนประชาชนที่ต้องการบริการกับจำนวนนักวิชาชีพที่ให้บริการมีสัดส่วนที่แตกต่างกันมาก จนกระทั่งนักวิชาชีพไม่อาจให้บริการได้อย่างทั่วถึง และประการสุดท้ายคนทั้งหลายทั่วไปจำนวนมากยังไม่ทราบว่า การช่วยเหลือนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องนั้นทำได้หลายอย่าง ไม่ใช่เพียงแค่อุปการะหรือการสอนโดยตรงในโรงเรียนเท่านั้น ด้วยเหตุนี้จึงเป็นหน้าที่อย่างหนึ่งของครูผู้ใช้รูปแบบที่จะต้องประชาสัมพันธ์งานของตน และขอความช่วยเหลือจากบุคคลต่าง ๆ ด้วยเทคนิควิธีที่เหมาะสมแก่กาลเทศะ ดังนี้

1) การประสานงานกับผู้ปกครองพยายามส่งเสริมให้ผู้ปกครองรับผิดชอบในการอบรมดูแลนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องให้มากขึ้น โดยครูช่วยสอนวิธีฝึก/ส่งเสริมให้ผู้ปกครองโดยใช้ภาษาที่เข้าใจง่าย และควรติดต่อกับผู้ปกครองและ/หรือสมาชิกอื่น ๆ ที่บ้านนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องโดยเลือกทำสิ่งต่าง ๆ ต่อไปนี้ที่พอจะทำได้

1.1) พูดคุยเกี่ยวกับตัวเด็กในแต่ละวันกับผู้ปกครองและ/หรือสมาชิกอื่น ๆ ในช่วงเวลารับและมาส่งนักเรียน

1.2) สอบถามผู้ปกครองเกี่ยวกับการพาลูกไปพบแพทย์หรือนักวิชาชีพต่าง ๆ เช่น แพทย์และ/หรือนักวิชาชีพแนะนำอย่างไรและได้ทำตามคำแนะนำหรือไม่

1.3) ขอให้ผู้ปกครองฝึกเด็กเพิ่มเติมโดยอธิบายหรือสาธิตวิธีฝึกให้และคอยถามผลการฝึก หรือให้ผู้ปกครองบันทึกผลการฝึกมาส่งทุกสัปดาห์ ถ้าในบ้านของเด็กมีญาติผู้ใหญ่หรือพี่ที่โตพอจะช่วยฝึกน้องซึ่งใกล้ชิดกับเด็ก และเต็มใจช่วยฝึกเด็กก็ควรขอความร่วมมือด้วยโดยเฉพาะถ้าบุคคลดังกล่าวมีการศึกษาและความสามารถในการสอนเด็กสูงกว่าผู้ปกครองซึ่งอาจเรียนน้อยและมีภาระมาก ไม่สะดวกในการช่วยฝึกเด็ก

1.4) เชิญผู้ปกครองให้มาพบเพื่อพูดคุยเกี่ยวกับตัวเด็กเดือนละครั้งหรือภาคเรียนละครั้งสำหรับผู้ปกครองที่ไม่ค่อยได้มาโรงเรียน

1.5) แจ้งผลการเรียนของเด็กให้ผู้ปกครองทราบทุกสัปดาห์หรือทุกเดือน

2) การประสานงานกับนักวิชาชีพ หรือผู้เชี่ยวชาญพยายามใช้ประโยชน์จากการเป็นผู้รู้ของนักวิชาชีพหรือผู้เชี่ยวชาญในท้องถิ่นที่โอกาสจะอำนวยและควรทำสิ่งต่อไปนี้เท่าที่พอจะทำได้

2.1) พาเด็กไปพบนักวิชาชีพเพื่อรับการวินิจฉัยและบริการเสริม

2.2) ติดต่อบริการงานกับนักวิชาชีพ เช่น โทรศัพท์ เขียนจดหมายเพื่อสอบถามข้อมูลเกี่ยวกับตัวเด็ก ขอคำแนะนำว่าจะให้ทางโรงเรียนช่วยอะไรได้บ้าง

2.3) ขอให้นักวิชาชีพสาธิตและแนะนำการให้บริการเสริมแก่นักเรียนเพื่อจะได้นำมาทำตามที่โรงเรียน

2.4) เชิญให้นักวิชาชีพมาเยี่ยมที่โรงเรียน เพื่อนิเทศการให้บริการเสริมแก่เด็กเดือนละครั้ง หรือภาคเรียนละครั้ง

การประสานงานกับบุคคลหลาย ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ควรมีใบหน้ายิ้มแย้ม แจ่มใส กิริยาท่าทางที่สุภาพ และรู้จักดูจังหวะในการพูดเรื่องต่างๆ ซึ่งจะช่วยให้ได้รับความร่วมมือจากบุคคลต่าง ๆ ได้ดียิ่งขึ้น

3.6 การมีส่วนร่วมและความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติงาน

เมื่อทางโรงเรียนได้ดำเนินการตามนโยบายที่ได้กำหนดไว้แล้ว ผู้บริหารควรมีการวางแผนในการที่จะสำรวจการมีส่วนร่วม ความพึงพอใจ และการปฏิบัติงานของบุคลากรทุกคนโดยผู้บริหารจัดประชุม แจ้งนโยบายการบริหารงานและกำหนดบทบาทภาระหน้าที่ การปฏิบัติงานของบุคลากรทุกคนอย่างชัดเจน และทุกคนต้องรับทราบรับบทบาทหน้าที่ของตนเองอย่างชัดเจนมีการสัมมนาพูดถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นภายในและภายนอกโรงเรียน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน โดยมีการประเมินความพึงพอใจในการบริหารงานและการปฏิบัติงานที่ผู้บริหารอาจารย์ และบุคลากร และนำผลมาปรับปรุงโดยสำรวจด้วยแบบสอบถาม หรือแบบสัมภาษณ์ หรือทั้ง 2 อย่าง ในการประชุมควรมีการจัดประชุมตามลักษณะงานที่ต่างกัน เช่น ประชุมครู 1 กลุ่ม ประชุมบุคลากรอื่น 1 กลุ่ม

4. กฎกระทรวง ได้แก่ กฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการให้คนพิการมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา พ.ศ. 2545 และกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2545 เป็นเครื่องมือในการกำหนดให้นักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องมีสิทธิได้รับสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใด เพื่อนำมาใช้ในการเรียนร่วม และกำหนดให้มีการจัดสรรงบประมาณแต่ละปีเป็นเงินอุดหนุนสำหรับคนพิการในอัตราที่มากกว่าแต่ไม่เกินห้าเท่าของเงินอุดหนุนด้านสื่อและวัสดุการศึกษาที่จัดสรรให้แก่แก่นักเรียนทั่วไป

5. เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก (Assistive Technology : AT) หมายถึง เทคโนโลยีที่คนพิการใช้ซึ่งได้มีการพัฒนาและการใช้ประโยชน์เทคโนโลยีเพื่อช่วยให้คนพิการดำรงชีวิตอิสระสามารถปฏิบัติงานและผลิตงานต่างๆ ออกมาได้เรียกว่า "เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก" ซึ่งตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า Assistive Technology หรือใช้ชื่อย่อว่า AT โดยอาจจะเป็นเทคโนโลยีระดับพื้นฐาน (Low Technology) หรือระดับสูง (High Technology) ก็ได้ ทั้งนี้อาจเป็นเครื่องมือที่สามารถซื้อได้ตามร้านค้าทั่วไป เช่น โทรศัพท์ที่หน้าปัดมีตัวเลขและตัวอักษรขนาดใหญ่เพื่อช่วยให้คนที่เห็นเลือนรางเห็นได้ชัดเจนขึ้น จนกระทั่งถึงเครื่องมือที่มีการออกแบบพิเศษให้คนพิการใช้เป็นเฉพาะบุคคล เช่น แก้อั้วรถเข็นไฟฟ้าที่ใช้ท่อพลาสติกบังคับการเคลื่อนไหวโดยคนพิการตูดหรือเป่าลมเข้าท่อแทนการใช้นิ้วมือกดบังคับสวิทช์เล็กๆ ที่ติดกับแก้อั้วเหมือนคนพิการร่างกายทั่วไปที่สามารถใช้มือได้ เป็นต้น

สรุปได้ว่า เทคโนโลยีสิ่งอำนวยความสะดวก หมายถึง เทคโนโลยีที่คนพิการเลือกใช้เพื่อช่วยในการปฏิบัติงานและดำรงชีวิตอิสระให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

6. สิ่งอำนวยความสะดวก (Accessibility) หมายถึง อุปกรณ์ เครื่องมือ โครงสร้างทางสถาปัตยกรรม สิ่งแวดล้อม เพื่อช่วยให้คนพิการแต่ละประเภทได้รับการศึกษา โดยสะดวกและสอดคล้องตามความจำเป็นของแต่ละบุคคล

7. สื่อ หมายถึง สื่อทางการศึกษา ได้แก่ วัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยีเพื่อการศึกษาหรือเครื่องมือช่วยให้คนพิการเกิดการเรียนรู้ได้อย่างเหมาะสมเกิดความเข้าใจดีขึ้น และรวดเร็ว

8. บริการ หมายถึง บริการต่าง ๆ ที่ช่วยสนับสนุนการศึกษาของคนพิการ แต่ละประเภท เช่น บริการฝึกอบรม บริการเตรียมความพร้อมทางการเรียนรู้ บริการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ

9. คำรา อาจจัดทำในรูปแบบอื่นที่นอกเหนือไปจากตัวพิมพ์ เช่น หนังสือเสียง สำหรับคนตาบอดและนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ เป็นต้น

10. ความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา หมายถึง มาตรการอื่นที่นอกเหนือจากสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ ที่ช่วยส่งเสริมและสนับสนุนการเรียนรู้ของคนพิการ

11. ครูการศึกษาพิเศษ หมายถึง ครูที่ได้รับการศึกษาสาขาการศึกษาพิเศษ ในระดับปริญญาตรีขึ้นไปหรือผู้ที่ได้รับการอบรมตามหลักสูตรที่กระทรวงศึกษาธิการกำหนดที่ปฏิบัติหน้าที่เป็นครูเดินสอน ครูสอนเสริม หรือครูสอนนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องในชั้นเรียนพิเศษในโรงเรียนทั่วไป

สรุป การบริหารจัดการเรียนร่วมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษ โดยใช้โครงสร้างซีททำให้โรงเรียนได้พิจารณาองค์ประกอบทุกด้าน เพื่อสนองตอบความต้องการจำเป็นพิเศษของนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องเป็นเฉพาะบุคคลทำให้มีผลต่อประสิทธิภาพของการจัดการศึกษาให้แก่นักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องที่เข้ามาเรียนร่วมกับนักเรียนทั่วไปในโรงเรียนปกติ นักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องสามารถเรียนร่วมกับนักเรียนทั่วไปได้อย่างมีความสุขและได้รับประโยชน์ทางการศึกษาเพิ่มขึ้น พ่อแม่ ผู้ปกครอง และครอบครัวของนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องมีความสุขและมีความพึงพอใจที่ลูกได้รับการบริการทางการศึกษาและได้รับโอกาสเช่นเดียวกับเด็กทั่วไป ผู้บริหารสถานศึกษาสามารถบริหารจัดการเรียนร่วมได้อย่างเป็นระบบการบริหารเป็นไปอย่างบูรณาการและมีประสิทธิภาพ ซึ่งการบริหารจัดการเรียนร่วมสำหรับเด็กพิการโดยใช้โครงสร้างซีทนี้ สามารถกล่าวได้ว่าเป็นการบริหารที่สอดคล้องกับหลักการของธรรมาภิบาลหรือหลักการระบบกลไกการบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีซึ่งประกอบด้วยการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง (Public Participation) การมีกระบวนการที่โปร่งใส (Transparency) การพร้อมรับการตรวจสอบ

(Accountability) ความชอบธรรมในการใช้อำนาจ (Political Legitimacy) การมีกฎเกณฑ์ที่ ยุติธรรมและชัดเจน (Fair Legal Framework) และการบริหารที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Effectiveness and Efficiency) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง เช่น พ่อแม่ ผู้ปกครอง ครู มีส่วนร่วม ในการจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล เด็กมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้

2. การมีกระบวนการที่โปร่งใส เช่น การแต่งตั้งคณะกรรมการจัดการเรียน ร่วมประจำโรงเรียนเพื่อกำหนดนโยบายการจัดการเรียนร่วม แนวทางการดำเนินงาน บประมาณ บทบาทและหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในโรงเรียน

3. การพร้อมรับการตรวจสอบ เช่น การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะ บุคคลเป็นแผนซึ่งกำหนดแนวทางการจัดการศึกษาที่สอดคล้องกับ ความต้องการจำเป็นพิเศษ ของนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องแต่ละคน ตลอดจนกำหนดสิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ บริการ และความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษาที่นักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องต้องการ ซึ่งแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลจะต้องเป็นแผนที่ชัดเจนสมบูรณ์สอดคล้องกับความต้องการ จำเป็นพิเศษของนักเรียนพิการหรือที่มีความบกพร่องเป็นเฉพาะบุคคล พร้อมทั้งจะได้รับการ ตรวจสอบ

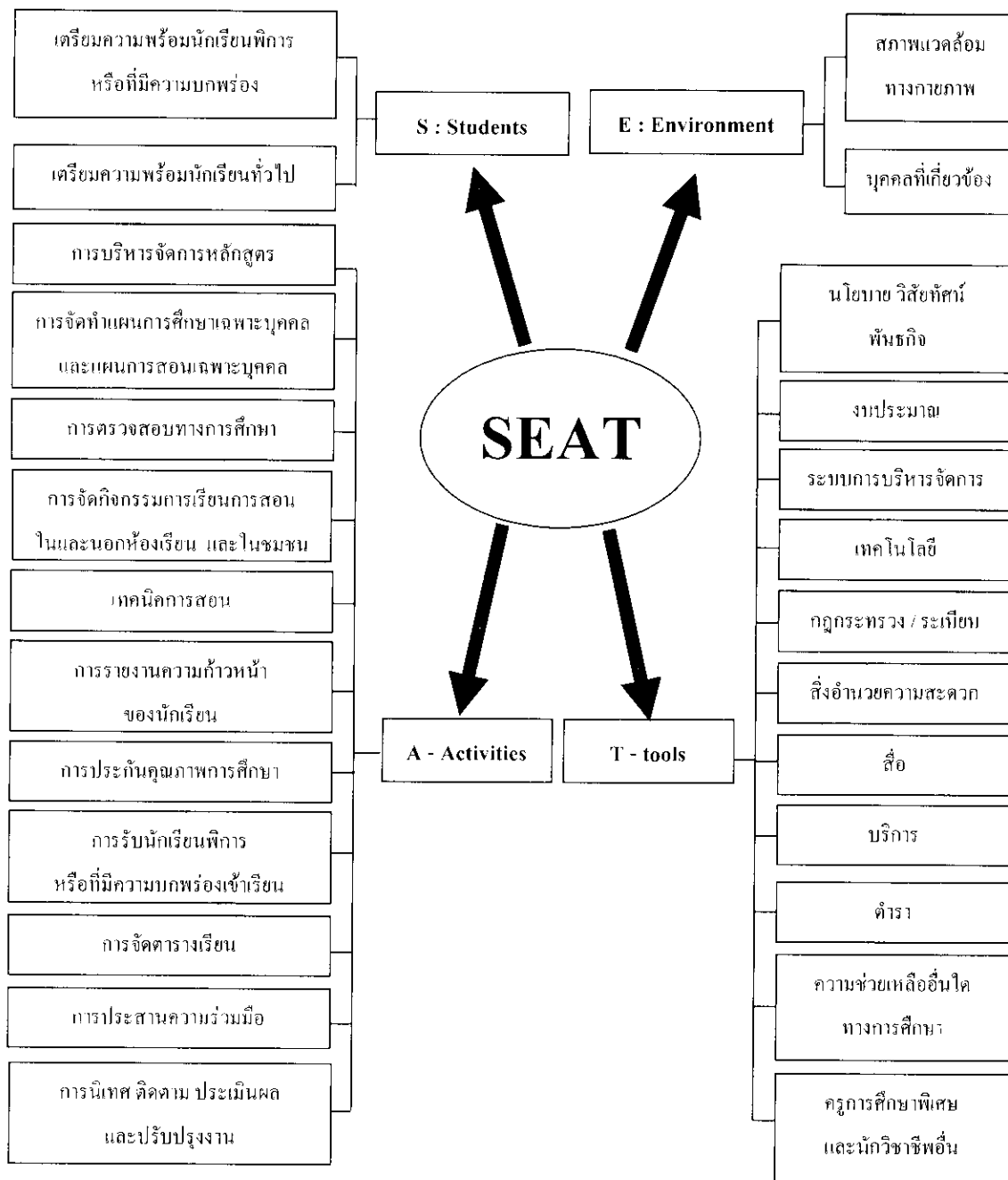
4. ความชอบธรรมในการใช้อำนาจ เช่น การที่ผู้บริหารสถานศึกษาใช้อำนาจ ในการบริหารโดยไม่ไปก้าวล่วงสิทธิของคณะกรรมการจัดการเรียนร่วม พ่อแม่ ผู้ปกครอง

5. การมีกฎเกณฑ์ที่ยุติธรรมและชัดเจน เช่น การจัดสรรงบประมาณแต่ละปี เป็นเงินอุดหนุนสำหรับนักเรียนพิการในอัตราที่มากกว่าแต่ไม่เกิน 5 เท่าของเงินอุดหนุนด้านสื่อ และวัสดุการศึกษาที่จัดสรรให้แก่เด็กเรียนทั่วไปต่อคน ตามกฎกระทรวงกำหนดหลักเกณฑ์และ วิธีการจัดสรรงบประมาณทางการศึกษาสำหรับคนพิการ พ.ศ. 2545

6. การบริหารที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เช่น การบริหารจัดการเรียน ร่วมสำหรับนักเรียนพิการโดยใช้โครงสร้างซีทเป็นการประกันคุณภาพของการให้บริการซึ่ง จำเป็น ต้องใช้การบริหารจัดการอย่างบูรณาการ

ดังนั้นการบริหารจัดการเรียนร่วมสำหรับนักเรียนพิการ หรือที่มีความบกพร่อง โดยใช้โครงสร้างซีท จึงเป็นการบริหารจัดการที่เป็นระบบและมีการบูรณาการองค์ประกอบทุก ด้านอย่างครบถ้วน ซึ่งสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางดำเนินงานในโรงเรียนให้มีประสิทธิภาพเพิ่ม มากขึ้นเนื่องจากสามารถสนองความต้องการจำเป็นพิเศษของนักเรียนพิการ หรือที่มีความ บกพร่องเป็นเฉพาะบุคคลและสนองเจตนารมณ์ของ พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 รวมทั้งเป็นการบริหารที่สอดคล้องกับหลักการของธรรมาภิบาลหรือหลักการระบบกลไก การบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดีด้วย

จากแนวทางการบริหารจัดการเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท (SEAT Framework) สามารถสรุป ได้ดังนี้

ภาพ 5 การบริหารจัดการเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท (คู่มือการบริหารจัดการเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท, 2546)

สรุปได้ว่า การบริหารจัดการเรียนร่วม ตามโครงสร้างซีท เป็นการดำเนินงานตามแนวคิดของการจัดการเรียนร่วม ซึ่งประกอบด้วย ด้านนักเรียน ด้านสภาพแวดล้อม ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านเครื่องมือ เพื่อให้การจัดการศึกษาสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ประสบผลสำเร็จสูงสุด

4. ความพึงพอใจ

4.1 ความหมายของความพึงพอใจ

คำว่า “ความพึงพอใจ” ตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Satisfaction” ซึ่งมีความหมายโดยทั่ว ๆ ไปว่า “ระดับความรู้สึกในทางบวกของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง” และมีนักวิชาการและนักจิตวิทยาให้ความหมายไว้ดังนี้

คอตเลอร์ (Kotler. 2000) ได้ให้ความหมายความพึงพอใจว่า เป็นความรู้สึกของบุคคลเมื่อได้รับความ สุขหรือความผิดหวังซึ่งเกิดจากการเปรียบเทียบการรับรู้กับความคาดหวัง ในผลลัพธ์ของสิ่งที่ต้องการถ้าการรับรู้ต่อสิ่งที่ต้องการพอดีกับความคาดหวังลูกค้า จะเกิดความพึงพอใจ

ปรียาพร วงศ์บุตรโรจน์ (2544) กล่าวว่า ความพึงพอใจ คือ ความรู้สึกรวมของบุคคลที่มีต่อการงานในทางบวก เป็นความสุขของบุคคลที่เกิดจากการปฏิบัติงาน และได้รับผลตอบแทน

วิภาดา คุปตานนท์ (2544) ได้กล่าวว่า ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกส่วนบุคคลหรือทัศนคติต่องาน ซึ่งอาจเป็นทางบวกหรือทางลบแล้วแต่กรณี แต่ความพึงพอใจในงานเป็นเรื่อง ที่เป็นความรู้สึกของบุคคลที่เป็นไปในแนวทางบวกต่อการงาน ซึ่งก่อให้เกิดแรงผลักดันให้สวามีภักดี

ศุภสิริ โสมาเกตู (2544) ได้สรุปความหมายของความพึงพอใจไว้ว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกนึกคิด หรือเจตคติของบุคคล ที่มีต่อการงานหรือการปฏิบัติกิจกรรมในเชิงบวก ดังนั้น ความพึงพอใจในการเรียน จึงหมายถึง ความรู้สึกพอใจ ชอบใจ ในการร่วมปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอน และต้องการดำเนินกิจกรรมนั้น ๆ จนบรรลุผลสำเร็จ

กาญจนา อรุณสุขขุจี (2546) กล่าวว่า ความพึงพอใจของมนุษย์เป็นการแสดงออกทางพฤติกรรมที่เป็นนามธรรม ไม่สามารถมองเห็นเป็นรูปร่างได้ การที่เราจะทราบว่าบุคคลมีความพึงพอใจหรือไม่สามารถสังเกตโดยการแสดงออกที่ค่อนข้างสลับซับซ้อนและต้องมีสิ่งเร้าที่ตรง

ประภาส เกตุแก้ว (2546) กล่าวว่า ความพึงพอใจ หมายถึง ความรู้สึกของมนุษย์ที่เกี่ยวข้องกับอารมณ์จากการได้รับการตอบสนองความต้องการซึ่งแสดงออกมาทางพฤติกรรม ซึ่งสังเกตได้จากสายตาการพูด และการแสดงออกทางพฤติกรรม

กรรวิ กั้นเงิน (2548) กล่าวว่า ความพึงพอใจเป็นการให้ค่าความรู้สึกของเราที่ต้องสัมผัสกับโลกทัศน์เกี่ยวกับความหมายของการจัดการสภาพแวดล้อม ค่าความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อการจัดการสภาพแวดล้อมจะแตกต่างกัน เช่น ความรู้สึก ดี-เลว พอใจ-ไม่พอใจ สนใจ-ไม่สนใจ เป็นต้น

อเนก สุวรรณบัณฑิตและภาสกร อุดลพัฒน์กิจ (2548) กล่าวถึง ความพึงพอใจ (Satisfaction) ว่า “ความพึงพอใจเป็นระดับของความรู้สึกในทางบวกของบุคคลต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง” เป็นพฤติกรรมการแสดงออกในทางบวกของบุคคลที่เกิดจากการประเมินความแตกต่างระหว่างสิ่งที่คาดหวังกับสิ่งที่ได้รับจริงในสถานการณ์อันหนึ่งอันใด ซึ่งสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามปัจจัยแวดล้อมและสถานการณ์ที่เกิดขึ้น

จากความหมายของความพึงพอใจที่ได้ศึกษาไว้นั้น พอสรุปได้ว่า ความพึงพอใจหมายถึง ความรู้สึกหรือทัศนคติของคนที่มีต่อสิ่งหนึ่ง บุคคลใดบุคคลหนึ่ง ในทางบวกหรือทางลบ และแสดงออกมาในรูปของระดับความรู้สึกที่ พอใจมาก พอใจน้อยต่อสิ่งนั้น ๆ ความรู้สึกพึงพอใจจะเกิดขึ้นเมื่อมีแรงจูงใจ และเมื่อความต้องการของบุคคลนั้นได้รับการตอบสนอง

4.2 ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความพึงพอใจ

4.2.1 ทฤษฎีลำดับขั้นความต้องการของมาสโลว์ (Maslow, 2000 อ้างถึงใน วนัสนันท์ ศิวรังสรรค์, 2549)

นักจิตวิทยาได้สร้างทฤษฎีแรงจูงใจของมนุษย์ กล่าวไว้ว่า ความต้องการของมนุษย์แบ่งเป็น 5 ระดับ เรียงตามความสำคัญจากความต้องการต่ำสุดไปจนถึงความต้องการของมนุษย์สูงสุด โดยบุคคลจะพยายามตอบสนองความต้องการระดับต่ำกว่าก่อนที่ความต้องการสูงกว่าจะเกิดขึ้น เมื่อความต้องการได้รับการตอบสนองจนเกิดความพอใจขึ้นมา ความต้องการใหม่และระดับสูงกว่าจะเกิดขึ้น และบุคคลจะถูกจูงใจให้ทำการตอบสนองเมื่อความต้องการนี้ได้รับการตอบสนองแล้ว ความต้องการใหม่จะเกิดขึ้น ถ้าความต้องการระดับล่างได้รับการตอบสนองจนพอใจแล้วเกิดกลับมาไม่พอใจอีกครั้ง บุคคลก็จะหันมาตอบสนองความต้องการในระดับดังกล่าวอีก ซึ่งได้ลำดับความต้องการของมนุษย์จากระดับต่ำไประดับสูงได้ 5 ชั้น (Hierarchy of Needs) ดังนี้

ระดับที่ 1 Physiological needs ความต้องการพื้นฐานเพื่อการอยู่รอดของชีวิต ได้แก่ ความต้องการอาหาร น้ำ อากาศ ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค และความต้องการทางเพศ

ระดับที่ 2 Safety needs ความต้องการทางด้านความมั่นคงและปลอดภัย ส่วนมากเกี่ยวกับความปลอดภัยของร่างกาย

ระดับที่ 3 Social needs ความต้องการทางด้านสังคม เป็นความต้องการด้านความรัก ความพอใจ การมีส่วนร่วมและการยอมรับ

ระดับที่ 4 Egoistic needs ความต้องการที่จะสะท้อนให้เห็นความต้องการของบุคคลเกี่ยวกับการยอมรับตนเองและความต้องการชื่อเสียงเกียรติศักดิ์ บารมี ฐานะ เป็นที่ยอมรับนับถือจากคนอื่น

ระดับที่ 5 Self – actualization ความต้องการที่จะได้รับความสำเร็จในชีวิต เป็นความต้องการขั้นสูงสุดของมนุษย์ คือ อยากให้เกิดความสำเร็จในทุกสิ่งทุกอย่างตามความต้องการของตน

4.2.2 ทฤษฎีความต้องการของ อเดย์ และแอนเดอร์เซน (Aday and Andersen) (สินท์ศน์ ชัยอำภา, 2550)

ความต้องการของผู้รับบริการหรือผู้บริโภคต้องงานบริการจะแตกต่างกันไป ตามลักษณะของแต่ละธุรกิจ ซึ่งไม่เหมือนกัน เช่น ธุรกิจสายการบิน ผู้รับบริการต้องการความปลอดภัย ความสะดวกในการเดินทาง ฯลฯ ธุรกิจการบริการอาหาร ผู้รับบริการต้องการการต้อนรับที่ดี อาหารอร่อย ความรวดเร็ว สถานที่สะอาด ฯลฯ แต่ถ้าเป็นธุรกิจบริการขอสถานีบริการน้ำมัน ผู้รับบริการต้องการการบริการที่รวดเร็ว ความเอาใจใส่ของพนักงาน เป็นต้น อเดย์ และ แอนเดอร์เซน ได้ศึกษาเกี่ยวกับสิ่งที่ผู้รับบริการต้องการ และหากได้รับสิ่งนั้นจะเกิดความพึงพอใจ สามารถสรุปได้ดังนี้

1. ความสะดวกที่ได้รับบริการ (Convenience) ได้แก่ ระยะเวลาในการรอคอยเพื่อรอรับบริการไม่นาน ความเป็นระเบียบของหน่วยบริการ และลักษณะสถานที่ของหน่วยบริการ ฯลฯ
2. การประสานงานของการบริการ (Coordination) ได้แก่ การได้รับการบริการทั้งหมดตามความต้องการ ความสนใจของผู้ปฏิบัติงานต่อผู้รับบริการ เป็นต้น
3. อหยาศัยและความสนใจของผู้รับบริการ (Courtesy) ได้แก่ คำพูดเชิงบวก บุคลิกภาพน่าเลื่อมใส ความมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีและการดูแลเอาใจใส่ตลอดเวลา
4. ข้อมูลที่ได้รับจากการบริการ (Information) ได้แก่ ข้อมูลทั่วไป เช่น วิธีการรับบริการ กฎระเบียบต่าง ๆ เกี่ยวกับการรับบริการ หรือข้อมูลเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์หรือบริการ เช่น คำแนะนำเกี่ยวกับการเลือกใช้น้ำมันเบนซินตามค่าออกเทนต่าง ๆ เป็นต้น
5. คุณภาพของการบริการ (Quality of Service) ได้แก่ ความสามารถของผู้ปฏิบัติงานคุณภาพของผลิตภัณฑ์ เช่น ธุรกิจสถานีบริการน้ำมัน คุณภาพของน้ำมันได้มาตรฐาน ไม่มีการเจือปนของสาร Solvents
6. ราคาค่าใช้จ่าย (Cost) ได้แก่ ราคายุติธรรม สมเหตุสมผล ไม่เอาเปรียบผู้รับบริการ

4.3 ความสำคัญของความพึงพอใจ

ความพึงพอใจในการบริการเป็นเป้าหมายที่ผู้ประกอบการ และผู้ให้บริการมุ่งหวังที่จะให้ผู้รับบริการเกิดความประทับใจในการบริการ และกลับมาใช้บริการซ้ำ ดังนั้น ความพึงพอใจจึงมีความสำคัญต่อบุคคลหลายฝ่าย ได้แก่ (อเนก สุวรรณบัณฑิต และภาสกร อุดลพัฒน์ กิจ, 2548)

4.3.1. ความสำคัญของความพึงพอใจต่อผู้ให้บริการ เป็นสิ่งที่ผู้บริการจะต้องคำนึงถึงในการจัดให้เกิดบริการ แก่ผู้มารับบริการ โดยต้องยึดถือสิ่งต่อไปนี้

1. ความพึงพอใจของผู้รับบริการเป็นตัวกำหนดคุณลักษณะของการบริการ รูปแบบการบริการที่ดีจะต้องสามารถตอบสนองต่อความต้องการและความคาดหวังของผู้รับบริการได้ โดยผู้ให้บริการจะต้องทำการสำรวจหรือศึกษาความต้องการของกลุ่มผู้รับบริการเป้าหมายเสียก่อน จากนั้นจึงสามารถกำหนดรูปแบบการบริการที่เหมาะสมเพื่อให้เกิดการบริการที่ประทับใจผู้มารับบริการได้

2. ความพึงพอใจของผู้รับบริการเป็นตัวแปรสำคัญในการประเมินคุณภาพของการบริการเนื่องจากเป็นเกณฑ์ที่ชัดเจนและส่งผลต่อการกลับมาใช้บริการซ้ำของผู้รับบริการ โดยทั่วไปองค์กรธุรกิจบริการจะทำการประเมินความพึงพอใจของผู้รับบริการในหลาย ๆ ด้าน ตัวอย่างเช่น อาคารสถานที่ อุปกรณ์เครื่องใช้ ความน่าเชื่อถือขององค์กร ความเต็มใจ ความรู้และความสามารถ บุคลิกลักษณะ เป็นต้น

3. ความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติงานเป็นตัวชี้คุณภาพและความสำเร็จของการบริการ เนื่องจาก การบริการจะดีเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับผู้ให้บริการ ซึ่งการปฏิบัติงานบริการจะมีคุณภาพนั้น ผู้ให้บริการจะต้องมีความพึงพอใจในงานของตน จึงจะทุ่มเทในการทำงาน และเป็นสิ่งนำไปสู่ความพึงพอใจของผู้รับบริการ

4.3.2. ความสำคัญของความพึงพอใจต่อผู้รับบริการ เป็นสิ่งที่ผู้รับบริการต้องการจะได้จากการมารับบริการนั้น โดยผู้รับบริการมุ่งหวังความรวดเร็ว ความสะดวกสบาย และคุณภาพการบริการที่ดี ดังนั้น ความพึงพอใจจึงเป็นตัวผลักดันคุณภาพของการบริการของผู้ให้บริการเอง

1. ความพึงพอใจของผู้รับบริการเป็นตัวผลักดันคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของผู้รับบริการเอง ผู้รับบริการมุ่งหวังการได้รับการบริการที่ดีเพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตของตนเอง จากการไปรับบริการต่าง ๆ เช่น ท่องเที่ยว รับประทานอาหาร พักค้างแรม เป็นต้น ความพึงพอใจที่ได้จากไปรับบริการนี้เป็นสิ่งสำคัญที่ผู้ประกอบการบริการจะต้องตระหนักถึงและจัดให้มี

2. ความพึงพอใจของผู้ปฏิบัติงานบริการช่วยพัฒนาคุณภาพของงานบริการและอาชีพบริการ เนื่องจากผู้ให้บริการที่มีความพึงพอใจในการทำงานจะทำงานด้วยความเต็มใจทุ่มเท สร้างสรรค์และส่งเสริมมาตรฐานในการให้บริการแก่ผู้รับบริการ ส่งผลให้คุณภาพในการบริการสูงขึ้น

4.4 ขอบข่ายของความพึงพอใจ

โดยทั่วไปความพึงพอใจ จำแนกเป็น 2 มิติ ด้วยกัน ดังต่อไปนี้ความพึงพอใจในงานของผู้ปฏิบัติงาน (Job Satisfaction) และความพึงพอใจในการรับบริการ (Service Satisfaction) โดยมีรายละเอียดดังนี้ (สินทัศน ชัยอาภา, 2550)

4.4.1. ความพึงพอใจในงานของผู้ปฏิบัติงาน (Job Satisfaction)

เน้นการประเมินค่าโดยบุคลากรผู้ปฏิบัติงานต่อสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกของการทำงาน ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพล ทำให้ความพึงพอใจในงานแตกต่างกันไป เช่น ลักษณะงานที่ทำความก้าวหน้า การบังคับบัญชาเพื่อนร่วมงาน และสวัสดิการและผลประโยชน์เกื้อกูล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. ลักษณะของงาน (Type of work) หมายถึง งานที่มีลักษณะของงานต้องใช้ทักษะความสามารถ ซึ่งทำให้บุคคลมองเห็นคุณค่าและมีความสนใจในงานมากกว่างานที่มีลักษณะแบ่งแยกกันไปทำคนละเล็กละน้อย จากการศึกษาของวีโรม (Virom, 1964) ยังพบว่างานที่เปิดโอกาสให้คนได้ใช้ความสามารถและความชำนาญจะมีผลทำให้บุคคลมีความพึงพอใจ

2. ความก้าวหน้า (Promotion) ในเรื่องความก้าวหน้าโดยการเลื่อนขั้น หรือการเลื่อนตำแหน่ง ก่อให้เกิดความท้าทายที่จะทำงานในตำแหน่งและหน้าที่ใหม่ และยังเป็นการหาประสบการณ์ใหม่ด้วยในการที่จะทำงาน จะทำให้เกิดความดีความชอบสูงขึ้นไปอีก

3. การนิเทศงาน (Supervision) รูปแบบการนิเทศงานที่ดีควรเป็นรูปแบบที่ให้ผู้ปฏิบัติงานในหน้าที่ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ซึ่งรูปแบบนี้มีส่วนให้ผู้ปฏิบัติงานมีความรู้สึกพอใจสูงกว่าการให้ปฏิบัติแบบเผด็จการ

4. เพื่อนร่วมงาน (Co-worker) มาตรฐานการทำงานของคนแต่ละคนจะดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับเพื่อนร่วมงานด้วย กลุ่มมีอิทธิพลต่อมาตรฐานการทำงานและความพึงพอใจของบุคคลคือ

4.1 หากบุคคลมีความเชื่อมั่นในกลุ่มทำงาน ก็จะทำให้เกิดผลผลิตที่ดี ได้รับความร่วมมือและได้ผลประโยชน์แก่กลุ่มมากที่สุด

4.2 สัมพันธ์ภายในกลุ่ม มีความกลมเกลียวกันอย่างใกล้ชิดจะมีส่วนทำให้ทุกคนภายในกลุ่มปฏิบัติงานในลักษณะคล้ายคลึงกัน ถ้าหากกลุ่มมีความกลมเกลียวรักใคร่กันดีและมีจุดมุ่งหมายที่เป็นประโยชน์จะทำให้ผลผลิตสูงขึ้น

สวัสดิการ และประโยชน์เกื้อกูล หน่วยงานมีลักษณะได้วัดผลประโยชน์และบริการต่าง ๆ ให้กับบุคลากรในหน่วยงาน นอกเหนือจากค่าจ้างเพื่อเป็นการจูงใจให้กับบุคลากรให้อยู่กับหน่วยงานนานที่สุด มีความพึงพอใจ มีขวัญดี และตั้งใจปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ

4.4.2. ความพึงพอใจในการรับบริการ (Service Satisfaction)

ความพึงพอใจในการบริการ เน้นการประเมินค่าโดยลูกค้า หรือผู้ใช้บริการต่อ

การจัดบริการเรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือจุดของการบริการที่กำหนดขึ้น ซึ่งเป็นเป้าหมายของการปฏิบัติงานนั้น หรืออาจกล่าวได้ว่า ความพึงพอใจในการบริการ หมายถึง ความรู้สึก ความคิดเห็น และทัศนคติของผู้รับบริการต่อบริการของสถานที่หน่วยงานที่ให้บริการ หลังจากที่ผู้เข้ารับบริการได้มีโอกาสเข้าใช้บริการนั้น ๆ ความพึงพอใจของผู้ใช้บริการจะมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ

4.5 ลักษณะความพึงพอใจ

ความพึงพอใจสำคัญต่อการดำเนินงานอย่างมาก ซึ่งมีลักษณะทั่วไปดังนี้ (ศิริชัย แสงทองพิทักษ์, 2547)

1. ความพึงพอใจในการแสดงออกทางอารมณ์ และความรู้สึกในทางบวกของบุคคลต่อสิ่งหนึ่ง ซึ่งบุคคลจำเป็นต้องปฏิสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อมรอบตัว การตอบสนองความต้องการส่วนบุคคลด้วยการโต้ตอบกับบุคคลอื่น ๆ และสิ่งต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน ทำให้แต่ละบุคคลมีประสบการณ์การรับรู้ เรียนรู้สิ่งที่จะได้รับตอบแทนแตกต่างกันออกไป

2. ความพึงพอใจเกิดจากการประเมินความแตกต่างระหว่าง สิ่งที่คาดหวังกับสิ่งที่ได้รับจริงในสถานการณ์หนึ่ง หากสิ่งที่ได้รับเป็นไปตามที่คาดหวัง ถือว่าเป็นการยืนยันที่ตรงกับสิ่งที่คาดหวังที่มีอยู่ ผู้รับย่อมพึงพอใจ แต่ถ้าไม่เป็นไปตามที่คาดหวัง ซึ่งอาจจะสูงกว่าหรือต่ำกว่า เป็นการยืนยันที่คลาดเคลื่อนจากความหวังดังกล่าว ทั้งนี้ช่วงความแตกต่างที่เกิดขึ้น จะชี้ให้เห็นถึงระดับความพึงพอใจหรือความไม่พึงพอใจมากน้อยได้ ถ้าข้อยืนยันเบี่ยงเบนไปในทางบวก แสดงถึงความพึงพอใจ ถ้าไปในทางลบแสดงถึงความไม่พึงพอใจ

3. ความพึงพอใจสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลาตามปัจจัยแวดล้อมและสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกชอบสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ผันแปรได้ ตามปัจจัยที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับความคาดหวังไว้ของบุคคลในแต่ละสถานการณ์ ช่วงเวลาหนึ่งบุคคลอาจไม่พอใจต่อสิ่งหนึ่งเพราะไม่เป็นไปตามที่คาดหวังไว้ แต่ในอีกช่วงหนึ่ง หากสิ่งที่คาดหวังได้รับการตอบสนองอย่างถูกต้อง บุคคลก็สามารถเปลี่ยนความรู้สึกต่อสิ่งนั้นได้อย่างทันทีทันใด แม้ว่าจะเป็นความรู้สึกที่ตรงกันข้ามก็ตาม นอกจากนี้ความพึงพอใจเป็นความรู้สึกที่สามารถแสดงออกในระดับมากน้อยได้ ขึ้นอยู่กับความแตกต่างของการประเมินสิ่งที่ได้รับจริงกับสิ่งที่คาดหวังไว้

4.6 การวัดความพึงพอใจ

ความพึงพอใจจะเกิดขึ้นหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับการให้บริการขององค์กร ประกอบกับระดับความรู้สึกของผู้มารับบริการในมิติต่าง ๆ ของแต่ละบุคคล ดังนั้นในการวัดความพึงพอใจ อาจกระทำได้หลายวิธีดังต่อไปนี้ (ภานิตา ชัยปัญญา, 2542)

1. การใช้แบบสอบถาม ซึ่งเป็นที่นิยมใช้มากอย่างแพร่หลายวิธีหนึ่ง โดยการขอร้องหรือขอความร่วมมือจากกลุ่มบุคคลที่ต้องการวัด แสดงความคิดเห็นลงในแบบฟอร์มที่กำหนดคำตอบไว้ให้เลือกตอบหรือเป็นคำตอบอิสระ โดยคำถามที่ถามอาจจะถามถึงความพึงพอใจในด้านต่าง ๆ ที่หน่วยงานกำลังให้บริการอยู่ เช่น ลักษณะการให้บริการสถานที่ให้บริการ ระยะเวลาในการให้บริการ พนักงานให้บริการ เป็นต้น

2. การสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นวิธีการที่ต้องอาศัยเทคนิคและความชำนาญพิเศษของผู้สัมภาษณ์ที่จะจูงใจให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ตอบคำถามให้ตรงข้อเท็จจริง วิธีนี้ถือเป็นวิธีที่ประหยัดและมีประสิทธิภาพมากวิธีหนึ่ง

3. การสังเกต เป็นการสังเกตพฤติกรรม ทั้งก่อนการรับบริการ ขณะรับบริการ และหลังการรับบริการ เช่น การสังเกตกิริยา ท่าทาง การพูด สีหน้า และความถี่ของการมารับบริการ เป็นต้น การวัดด้วยวิธีนี้ ผู้วัดจะต้องทำอย่างจริงจัง มีระเบียบแบบแผน จึงจะสามารถประเมินถึงความพึงพอใจนั้นได้อย่างถูกต้อง

จะเห็นได้ว่า การวัดความพึงพอใจ นั้น สามารถที่จะวัดได้หลายวิธี ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสะดวก ความเหมาะสม ตลอดจนจุดหมายหรือเป้าหมายของการวัดด้วยจึงจะส่งผลให้การวัดนั้นมีประสิทธิภาพน่าเชื่อถือ

5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

5.1 งานวิจัยภายในประเทศ

สุวัธชัย สายแก้ว (2546) ได้ศึกษาเรื่องปัญหาการจัดการศึกษาพิเศษ ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดระนอง ที่มีนักเรียนพิการเรียนร่วมกับเด็กปกติ ผลการวิจัยสรุปว่า โรงเรียนที่จัดการศึกษาพิเศษมีปัญหาในระดับปานกลาง 2 ด้าน คือ ด้านอาคารสถานที่ในเรื่องเตรียมความพร้อมของบริเวณ และสิ่งแวดล้อมก่อนการจัดการเรียนการสอน ด้านการวัดผล ปัญหาในระดับปานกลางถึงมาก 5 ด้าน คือ ด้านบุคลากร ครูขาดความรู้ ด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนการสอนเรื่องเทคนิคเฉพาะสำหรับเด็กพิการ ด้านการนิเทศ เรื่องการสนับสนุนให้ครูเข้าสัมมนา และด้านสื่อการสอน ความเพียงพอของสื่อ

อารีย์ เพลินชัยวาณิช (2548) ได้ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมดีเด่นของภาคเหนือตอนล่าง พบว่าปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมของภาคเหนือตอนล่าง ความพึงพอใจ

ของผู้บริหาร ครู และผู้ปกครอง ที่มีต่อสภาพปัจจัย คือ การบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท (SEAT) คุณลักษณะของครู และด้านพฤติกรรมหรือคุณลักษณะของผู้บริหาร ตามลำดับ และปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการบริหารโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมของภาคเหนือตอนล่าง ด้านความก้าวหน้าของนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ คือ การบริหารแบบมีส่วนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท (SEAT) คุณลักษณะที่จำเป็นของครู และด้านพฤติกรรมหรือคุณลักษณะที่ดีและจำเป็นของผู้บริหาร ตามลำดับ

ชวนชม บุญศิริ (2549) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการบริหารโรงเรียนที่จัดการศึกษาสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีทในจังหวัดเชียงใหม่ ผลวิจัยสรุปออกเป็นแต่ละด้านดังนี้ ด้านนักเรียน ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารด้านนักเรียนภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก แต่ค่าเฉลี่ยของผู้บริหารจะสูงกว่าครูและที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การเตรียมนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษด้านสังคมเพื่อการเรียนร่วมกับเด็กปกติและที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดได้แก่การเตรียมความพร้อมให้นักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษด้านการใช้อุปกรณ์เฉพาะด้าน ดังนั้นเมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นระหว่างผู้บริหารและครูจึงมีความแตกต่างกันทุกข้อ แต่มีความคิดเห็นในภาพรวมเป็นไปในแนวทางเดียวกัน ด้านสิ่งแวดล้อม ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารด้านสิ่งแวดล้อมภาพรวมอยู่ในระดับปานกลางโดยค่าเฉลี่ยของผู้บริหารและครูเท่ากันด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารด้านกิจกรรมการเรียนการสอนภาพรวมอยู่ในระดับดีมากแต่ค่าเฉลี่ยของผู้บริหารจะสูงกว่าครู ค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ มีการจัดทำแผนการศึกษาเฉพาะบุคคลสำหรับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ด้านสื่อและสิ่งอำนวยความสะดวก ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการบริหารด้านสื่อสิ่งอำนวยความสะดวกภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

บุษบา ดาโว (2549) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ สภาพ ปัญหาและแนวทางในการบริหารจัดการการเรียนร่วม โดยใช้โครงสร้างซีทของโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมจังหวัดสุโขทัย พบว่า สภาพด้านผู้เรียน ด้านสภาพแวดล้อม ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน และด้านเครื่องมืออยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ส่วนด้านปัญหา พบว่า สิ่งที่ยังปฏิบัติได้น้อยและเป็นปัญหาในแต่ละด้านได้แก่ ด้านนักเรียน คือ การจัดกิจกรรมอื่นที่ช่วยให้เด็กทั่วไปเข้าใจและยอมรับเด็กพิเศษ ด้านสภาพแวดล้อม คือ การปรับสภาพแวดล้อมของโรงเรียนโดยพิจารณาถึงสภาพความบกพร่องของเด็กพิเศษแต่ละประเภท ผู้บริหาร ครูผู้สอน ผู้ปกครองมีเจตคติที่ไม่ดีเกี่ยวกับพัฒนาเด็กพิเศษ ด้านเครื่องมือ คือ ขาดการจัดสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวกให้กับเด็กพิเศษ และการจัดครูการศึกษาพิเศษ ผู้เชี่ยวชาญให้บริการเพื่อช่วยสนับสนุนการศึกษาของเด็กพิเศษ จากผลการศึกษาแนวทางการดำเนินงานจัดการเรียนร่วม โดยใช้โครงสร้างซีท พบว่า ด้านผู้เรียนควรจัดให้เมื่ออายุยังน้อยและจัดทันทีเมื่อพบเด็กพิเศษ ด้านสภาพแวดล้อมทางกายภาพควรจัดสภาพโรงเรียนให้มีห้องสอนเสริมวิชาการ สำหรับบริการผู้เกี่ยวข้อง สภาพแวดล้อมด้านบุคคล

ที่เกี่ยวข้อง ผู้บริหาร ครู ต้องมีความรู้และประสบการณ์ มีเจตคติที่ดีเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน โรงเรียนควรปรับปรุงหลักสูตรให้สอดคล้องกับความแตกต่างของเด็กพิเศษเป็นรายบุคคล ด้านเครื่องมือวัสดุควรกำหนดนโยบายให้ชัดเจน สามารถนำไปปฏิบัติได้จริง ควรมีบุคลากรการศึกษาพิเศษ และนักวิชาชีพเข้ามาช่วยเหลือในการจัดการเรียนร่วม

สุวรรณทร์ ถิ่นทวี (2549) ได้ศึกษาการประเมินโครงการโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมสำหรับนักเรียนที่มีความจำเป็นพิเศษ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี พบว่า 1) ด้านสภาวะแวดล้อมของโครงการ เห็นว่า มีความสอดคล้อง เหมาะสมอยู่ในระดับมาก 2) ด้านปัจจัยเบื้องต้นของโครงการ เห็นว่า มีความพร้อมและความเพียงพอ อยู่ในระดับปานกลาง 3) ด้านกระบวนการของโครงการเพื่อประเมินการดำเนินงานตามภารกิจของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง 4) การดำเนินงานของโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม ตามโครงสร้างซีท (SEAT Framework) ในภาพรวมเห็นว่าการปฏิบัติ อยู่ในระดับมาก 5) ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานโครงการเห็นว่าเป็นปัญหาและอุปสรรคส่วนใหญ่ คือ ด้านบุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และด้านงบประมาณ ไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน 6) ด้านผลผลิตของโครงการ ตามความคิดเห็นของผู้บริหารสถานศึกษาและครูผลการดำเนินงานทุกรายการอยู่ในระดับมาก

วสันต์ สืบสุทธา (2550) ได้ศึกษาความคิดเห็นของครูและผู้บริหารที่มีต่อการปฏิบัติงานการศึกษาพิเศษ โรงเรียนเรียนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประจวบคีรีขันธ์ พบว่า ครูและผู้บริหารมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานการศึกษาพิเศษ โรงเรียนเรียนร่วมอยู่ในระดับเห็นด้วยมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า เห็นด้วยมากทุกด้าน โดยเห็นด้วยมากเป็นลำดับที่ 1 คือด้านคุณภาพนักเรียน รองลงมาคือด้านการบริหารจัดการ ด้านปัจจัย ตามลำดับและด้านกระบวนการเรียนการสอนเป็นลำดับสุดท้าย เมื่อจำแนกตามภูมิหลังของครูและผู้บริหาร พบว่า 1) ผู้บริหารและครูที่มีเพศต่างกันมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานการศึกษาพิเศษโรงเรียนเรียนร่วม ในภาพรวมพบว่า ไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ ด้านการบริหารจัดการ ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน 2) ผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีอายุต่างกันมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานการศึกษาพิเศษโรงเรียนเรียนร่วม ในภาพรวมพบว่า ไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทุกด้านไม่แตกต่างกัน 3) ผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีการปฏิบัติงานการศึกษาพิเศษต่างกันมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานการศึกษาพิเศษโรงเรียนเรียนร่วมในภาพรวมพบว่า ไม่แตกต่างกันและเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ ด้านการบริหารจัดการ ส่วนด้านอื่นๆ ไม่แตกต่างกัน 4) ผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ในการทำงานด้านการศึกษาพิเศษต่างกันมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานการศึกษาพิเศษโรงเรียนเรียนร่วม ในภาพรวมพบว่า ไม่แตกต่างกัน และเมื่อ

พิจารณารายด้านพบว่า ทุกด้านไม่แตกต่างกัน 5) ผู้บริหารและครูผู้สอนที่มีการเพิ่มพูนความรู้ด้านการศึกษาพิเศษต่างกันมีความคิดเห็นต่อการปฏิบัติงานการศึกษาพิเศษโรงเรียนเรียนร่วมในภาพรวมพบว่า ไม่แตกต่างกัน และเมื่อพิจารณารายด้านพบว่า ทุกด้านไม่แตกต่างกัน

ณรงค์ อัมพรภาค (2550) ศึกษาคุณภาพการดำเนินงานจัดการเรียนร่วมของโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาสุโขทัย เขต 1 และ 2 พบว่า คุณภาพการดำเนินงานจัดการเรียนร่วมของโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน ครูการศึกษาพิเศษ และครูผู้สอนเด็กเรียนร่วม โดยภาพรวมอยู่ในระดับพอใช้ เมื่อจำแนกรายด้านพบว่า ด้านคุณภาพนักเรียนอยู่ในระดับดี ด้านการเรียนการสอนด้านการบริหารจัดการ และด้านปัจจัยการดำเนินงานอยู่ในระดับพอใช้ เมื่อเปรียบเทียบทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน ครูการศึกษาพิเศษ และครูผู้สอนเด็กเรียนร่วม ที่มีต่อคุณภาพการดำเนินงานจัดการเรียนร่วม ของโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม เป็นรายด้าน พบว่า ด้านคุณภาพนักเรียนและด้านการเรียนการสอน ครูผู้สอนเด็กเรียนร่วมและครูการศึกษาพิเศษ มีทัศนะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านการบริหารจัดการ และด้านปัจจัยการดำเนินงาน มีทัศนะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนด้านความพึงพอใจของผู้ปกครองและการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการเรียนร่วมของโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมอยู่ในระดับมาก

วินัย รูปชาติ (2550) ได้ศึกษาความสัมพันธ์ของสภาพการบริหารและผลการดำเนินงานของโรงเรียนเรียนร่วมโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามแนวคิดโครงสร้างซีท (SEAT) ในจังหวัดกำแพงเพชร ประจำปีการศึกษา 2549 พบว่า การมีส่วนร่วมในการบริหารงานเรียนร่วม ผู้บริหาร ครูผู้สอนนักเรียนพิการ ผู้ปกครองนักเรียนที่มีความต้องการพิเศษ และนักเรียนปกติ มีส่วนร่วมในการดำเนินงานในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง สำหรับด้านที่มีส่วนร่วมของทุกคนในระดับมากที่สุดได้แก่ ด้านการเตรียมความพร้อมสำหรับเด็กที่มีความต้องการพิเศษและเด็กปกติ ส่วนผลการดำเนินงาน มีผลพัฒนาการทางด้านสังคมเกี่ยวกับการปรับตัวของเด็กที่มีความต้องการพิเศษและการได้รับการยอมรับจากบุคคลที่เกี่ยวข้องอยู่ในระดับมาก และพัฒนาการทางด้านการเรียนที่เกี่ยวกับความรู้ใฝ่เรียนของเด็กที่มีความต้องการพิเศษและผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่ดีขึ้นตามศักยภาพของตนเองอยู่ในระดับปานกลาง ผลในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

โสภณ คำปาเชื้อ (2550) ได้ศึกษาเรื่อง การศึกษาสภาพการบริหารจัดการการศึกษาแบบเรียนร่วม โดยใช้โครงสร้างซีท สำหรับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ โรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต 2 พบว่า ด้านนักเรียนมีการปฏิบัติเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมด้านร่างกาย ด้านวิชาการ ด้านอารมณ์ ด้านสังคม ตามความบกพร่องจากคณะครูได้อย่างเหมาะสม อยู่ในระดับมาก โดยเฉพาะเด็กปกติทั่วไปทุกคนรับรู้ถึงวิธีปฏิบัติต่อเด็กที่มีความบกพร่องได้อย่างเหมาะสม ด้านภาพแวดล้อม

มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก คือโรงเรียนได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการจัดการเรียนร่วม ประจำโรงเรียนเพื่อกำหนดนโยบายการจัดการเรียนร่วม มีการประชุมชี้แจงนโยบายการจัดการเรียนร่วมให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ มีการประชาสัมพันธ์โครงการให้ผู้เกี่ยวข้องทราบ มีการจัดเตรียมสถานที่และปรับปรุงให้เหมาะสมกับความบกพร่องของเด็กแต่ละประเภท ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน คณะครูมีผลการปฏิบัติมากเช่น การวิเคราะห์หลักสูตร การจัดทำแผนการจัดการศึกษา เฉพาะบุคคล การจัดทำแผนการสอนเฉพาะบุคคล จัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ปรับเกณฑ์การวัดผล ประเมินผล และนำผลการประเมินและปัญหาที่พบไปวางแผนพัฒนาปรับปรุง การสอน มีการนิเทศ ติดตาม ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดทำสื่อ ด้านเครื่องมือพบว่ามีผลการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ได้แก่ การจัดสรรคู่มือ ตรงกับความต้องการสำหรับเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ โรงเรียนได้กำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย นโยบายอย่างชัดเจน ครูมีการผลิตสื่อการสอนเหมาะสมกับประเภทความบกพร่องของเด็กที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ดำเนินการให้ผู้เรียนได้รับสื่อ สิ่งอำนวยความสะดวก บริการและความช่วยเหลืออื่นใดทางการศึกษา

อมร เฝ้าเมือง (2550) ได้ศึกษาการประเมินโครงการโรงเรียนแกนนำ จัดการเรียนร่วม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานครปฐม เขต 1 และเขต 2 ปีการศึกษา 2550 พบว่า 1) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลการประเมินโครงการ โดยภาพรวม พบว่าอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน โดยเรียงลำดับดังนี้ ด้านบริบท ด้านผลผลิต ด้านกระบวนการ และด้านปัจจัยเบื้องต้น 2) ผลการเปรียบเทียบการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม โดยจำแนกความแตกต่างตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้รับผิดชอบโครงการ และครูผู้สอนในภาพรวม และรายด้านพบว่า ผู้บริหารโรงเรียนมีความคิดเห็นในการจัดการเรียนร่วมทั้งในภาพรวมและรายด้านแตกต่างจากครูผู้สอน เมื่อเปรียบเทียบระหว่างครูผู้รับผิดชอบโครงการกับครูผู้สอน และผู้บริหารโรงเรียนกับครูผู้รับผิดชอบโครงการ มีความคิดเห็นในการเรียนร่วมทั้งในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน 3) ผลการศึกษาปัญหาและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วมในโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม พบว่า ปัญหาด้านบริบท ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ครูผู้สอน บางส่วนขาดความรู้ด้านกฎหมาย ผู้ปกครองไม่ยอมรับความบกพร่องของนักเรียน ด้านปัจจัยเบื้องต้น ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน และครูผู้สอน มีเจตคติที่ไม่ดีต่อการจัดการเรียนร่วม ขาดความต่อเนื่อง เพราะมีการเปลี่ยนแปลงผู้บริหารบ่อย ขาดงบประมาณสนับสนุนโครงการ นักเรียนในชั้นมีจำนวนมาก สภาพแวดล้อมไม่เอื้ออำนวย ด้านกระบวนการ ได้แก่ ขาดการส่งเสริมงานวิจัยในชั้นเรียน จัดการเรียนการสอนรูปแบบเดิม ครูขาดประสบการณ์การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคล (IEP) และแผนการสอนเฉพาะบุคคล (IIP) ขาดสื่อการสอนที่เหมาะสม และด้านผลผลิต ได้แก่ นักเรียนบางคนยังไม่สามารถพัฒนาได้เท่าที่ควร และไม่สามารถนำนักเรียนส่งต่อไปยังหน่วยงานเฉพาะทาง

นพมาศ สุทธิวิรัช (2551) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาและบริหารจัดการเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท ในโรงเรียนแกนนำสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาราชบุรี เขต 1 ผลวิจัยสรุปได้ดังนี้ การบริหารจัดการเรียนร่วมโดยใช้โครงสร้างซีท ในโรงเรียนแกนนำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ราชบุรีเขต 1 โดยรวมอยู่ในระดับมาก แสดงว่าผู้บริหารและครูในโรงเรียนแกนนำ ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อการดำเนินการจัดการเรียนร่วม ของนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษกับนักเรียนทั่วไป ด้านนักเรียน ระดับการปฏิบัติในการเตรียมความพร้อมของนักเรียน โดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านสภาพแวดล้อมระดับการปฏิบัติโดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยสภาพแวดล้อมทางกายภาพอยู่ในระดับปานกลาง และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมของนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษอยู่ในระดับมาก ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน ระดับการปฏิบัติ โดยรวมอยู่ในระดับมาก โรงเรียนมีการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอน โดยการปรับหลักสูตร จัดทำแผนการจัดการศึกษา การสอนและการใช้เทคนิคการสอนรูปแบบต่าง ๆ ให้เหมาะกับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษในระดับมาก ด้านเครื่องมือระดับการปฏิบัติ โดยรวมอยู่ในระดับมาก การจัดสรรงบประมาณทั่วไปสนับสนุน สอดคล้องกับภารกิจของนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษครูได้รับการสนับสนุนให้ศึกษาอบรมเกี่ยวกับนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ และมีการจัดหาสื่อการสอนสอดคล้องกับแผนจัดการศึกษา

พรพิมล ชื่นประสิทธิ์ (2551) ได้ศึกษาปัญหาการจัดการศึกษาแบบ เรียนร่วมของโรงเรียนในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท พบว่า 1) ปัญหาการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมของโรงเรียน ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชัยนาท ตามโครงสร้างซีท 4 ด้านในภาพรวม อยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน เรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ดังนี้ อันดับแรกด้านเครื่องมือ อันดับสอง ด้านกิจกรรมการเรียนการสอน อันดับสามด้านนักเรียนและอันดับสุดท้ายด้านสภาพแวดล้อม 2) เมื่อเปรียบเทียบปัญหาการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วม ตามขนาดของโรงเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยโรงเรียนขนาดเล็ก มีระดับปัญหาการจัดการศึกษาแบบเรียนร่วมต่างกับโรงเรียนขนาดกลางและขนาดใหญ่

ศิษฏา เจริญสุข (2551) ได้ศึกษาสภาพปัญหาและแนวทางพัฒนา การจัดการเรียนร่วม สำหรับนักเรียนพิเศษ เขตการศึกษา 5 พบว่า 1) สภาพการจัดการเรียนร่วมสำหรับนักเรียนพิเศษ เขตการศึกษา 5 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน และผู้ปกครองนักเรียนพิเศษ โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลางเรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือด้านคุณภาพนักเรียน ด้านคุณภาพเครื่องมือ ด้านคุณภาพสภาพแวดล้อม และด้านคุณภาพกิจกรรมการเรียนการสอน 2) ปัญหาการจัดการเรียนร่วม สำหรับนักเรียนพิเศษ เขตการศึกษา 5 ตามความคิดเห็นของผู้บริหาร ครูผู้สอน และผู้ปกครองนักเรียนพิเศษ โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับน้อย เรียงตามลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือด้านคุณภาพเครื่องมือ ด้านคุณภาพนักเรียน ด้านคุณภาพกิจกรรมการเรียนการสอน และคุณภาพสภาพแวดล้อม

3) ผลการเปรียบเทียบสภาพการจัดการเรียนร่วมสำหรับนักเรียนพิเศษ เขตการศึกษา 5 จำแนกตามบทบาทของผู้บริหาร ครูผู้สอน และผู้ปกครองนักเรียน พิเศษ โดยภาพรวมและรายด้านมีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

5.2 งานวิจัยต่างประเทศ

พลาเมอร์ (Plamer, 1998) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาเกี่ยวกับการจัดการเรียนร่วม พบว่า ผู้ปกครองมีความเห็นตรงกันว่าพัฒนาการส่วนบุคคลของเด็กดีขึ้น บุคลิกและความสัมพันธ์กับผู้อื่นดีขึ้นโดยพัฒนาการต่างๆ จะดีขึ้นมากเท่าไรขึ้นอยู่กับที่ผู้ปกครอง และครอบครัวเห็นคุณค่า และการมีส่วนร่วมในการจัดชั้นเรียนร่วม และบทบาทของโรงเรียนด้วย

สเลน และการ์ไรต์ (Saland and Gerride, 1999) ได้ศึกษาผลกระทบภายในชั้นเรียนร่วม พบว่า ทั้งเด็กทั่วไป และเด็กที่มีความต้องการพิเศษ ต่างมีผลกระทบต่อกันอย่างผสมผสานในทางสังคม และไม่ปรากฏผลกระทบที่เป็นการรบกวนทางด้านการเรียนรู้วิชาการต่อกัน ครูสามารถตอบสนองต่อชั้นเรียนร่วมได้ดีแม้จะมีตัวแปรซับซ้อนหลายอย่าง การกำหนดขอบเขตในชั้นเรียนจะทำได้ดีโดยการอภิปราย และปรึกษาหารือกัน

โรเบิร์ตสัน (Robertson, 2003) ได้ศึกษาเรื่องอิทธิพลของการเฝ้าสังเกตต่อ การบริการทางการศึกษาพิเศษในเวอร์จิเนียตะวันตก ผลการวิจัยสรุปว่า ทำให้ได้ข้อมูลเพื่อปรับปรุง การจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลตรงกับความต้องการและความสามารถของเด็กพิการ ทำให้สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ กระทรวงศึกษาธิการ ในสหรัฐอเมริกาติดตามการให้บริการนักเรียนพิการ

เชียฮา (Sheaha, 2004) ได้ศึกษาเรื่องปัจจัยที่สัมพันธ์กับความไม่พึงพอใจในการทำงานของครูการศึกษาพิเศษในซาวอดิอารเบีย ผลการวิจัยสรุปว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความไม่พึงพอใจในการทำงานของครู ได้แก่ ความชำนาญในการสอน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนักเรียน ข้อมูลข่าวสารในการวางแผนการสอน การเปลี่ยนตำแหน่งงาน มีงานนอกเหนือจากงานอื่น เช่นงานธุรการ ขาดการสนับสนุนจากองค์กรเอกชน และความเครียดจากการทำงาน

แอ็ทชีสัน (Atchison, 2004) ได้ศึกษาเรื่อง โปรแกรมจัดการศึกษาสำหรับเด็กออทิสติก และเด็กที่มีความบกพร่องทางสติปัญญาที่เมืองเตลาแวร์ ผลการวิจัยสรุปว่า โปรแกรมการจัดการศึกษาที่จัดให้เด็กพิการประสบความสำเร็จมีองค์ประกอบสำคัญ ได้แก่ หลักสูตร การสื่อสารกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง เทคโนโลยี การปฐมนิเทศครู โอกาสของเด็กพิการในการเรียนร่วมกับเด็กปกติและการประเมินผลโครงการที่ต่อเนื่อง

เกรย์ (Gray, 2005) ได้ศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างความพึงพอใจของผู้ปกครองที่มีผลต่อแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ผลการวิจัยสรุปว่า ผู้ปกครองที่เข้าร่วมประชุมจัดทำแผนการจัดการศึกษาเฉพาะบุคคลมีความ

พึงพอใจสูงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนพิการของตนเอง และผลสัมฤทธิ์ในการอ่านของนักเรียนมีความสัมพันธ์กับความพึงพอใจของผู้ปกครอง

Martz, Erin (2005) ได้ศึกษาเจตคติของผู้บริหาร ครู ผู้ปกครองนักเรียนที่มีความบกพร่องหรือผู้ปกครองนักเรียนทั่วไปจำนวน 176 คน ที่มีต่อการจัดการเรียนร่วมในประเทศรัสเซีย พบว่าเจตคติของผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองนักเรียนที่มีความบกพร่องหรือไม่มีความบกพร่องไม่มีความแตกต่างกัน แต่มีความแตกต่างกันในมุมมองเกี่ยวกับการจัดเวลาเรียนในการจัดการเรียนร่วมผู้บริหารและครูเชื่อว่าการจัดการเรียนร่วมเกิดขึ้นอย่างแท้จริงแล้วในปัจจุบัน แต่ผู้ปกครองเชื่อว่าการจัดการเรียนร่วมเกิดขึ้นได้แต่ในอนาคตที่บอกไม่ได้ สำหรับความรับผิดชอบในการจัดการเรียนร่วม ทั้งผู้บริหาร ครู และผู้ปกครองนักเรียนที่มีความบกพร่องเห็นว่าเป็นความรับผิดชอบของโรงเรียน แต่ผู้ปกครองของนักเรียนทั่วไปเห็นว่าควรเป็นความรับผิดชอบของรัฐบาล นอกจากนี้เสียงส่วนใหญ่กล่าวว่าสภาพการขาดสิ่งจำเป็นของโรงเรียนและการขาดนโยบายของรัฐบาลและการเงินเป็นอุปสรรคในการจัดการเรียนร่วม มีข้อเสนอแนะในการสนับสนุนการดำเนินงานเรียนร่วมในโรงเรียนในรัสเซีย คือ การจัดสิ่งอำนวยความสะดวกทางด้านกายภาพของโรงเรียน และการสนับสนุนจากรัฐบาล

สรุปได้ว่า การดำเนินงานการจัดการเรียนร่วมให้บรรลุเป้าหมายและประสบความสำเร็จนั้นต้องอาศัยปัจจัยและองค์ประกอบหลายด้าน ทั้งในด้านการบริหารจัดการ การส่งเสริมพัฒนาครูบุคลากรที่เกี่ยวข้อง การประสานความร่วมมือจากผู้เกี่ยวข้องทุกส่วนทุกฝ่าย การยอมรับและให้ความร่วมมือจากผู้ปกครองตลอดจนการได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่น ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ มีความสามารถในการบริหารจัดการ ครูผู้สอนมีเจตคติที่ดีมีความเสียสละ และตั้งใจที่จะช่วยพัฒนาเด็กเพื่อนำไปสู่การศึกษาพิเศษที่มีคุณภาพประสิทธิภาพบรรลุตามเป้าหมายหลักการนโยบายในการพัฒนาที่ตั้งไว้จึงจะทำให้การจัดการศึกษาพิเศษรูปแบบการเรียนร่วมบรรลุผลสำเร็จได้

6. กรอบแนวคิดในการวิจัย

การดำเนินงานโครงการโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมในจังหวัดชัยนาท เป็นภาระงานที่สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ มอบหมายให้ศูนย์การศึกษาพิเศษประจำจังหวัดชัยนาทดำเนินการสำหรับเด็กวัยเรียนที่มีความพิการรูปแบบต่างๆ เพื่อพัฒนาและส่งเสริมให้ผู้พิการเหล่านั้นเติบโตอย่างมีคุณค่าอยู่ร่วมในสังคมอย่างมีความสุข ตั้งแต่ปี พ.ศ.2547 การบริหารและจัดโครงการเป็นไปตามแนวนโยบายของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ที่ใช้การประเมินโครงการด้วยวิธีการเชิงระบบ (System Approach) กำหนดเป็นตัวแปรได้ดังนี้

ตาราง 4 แสดงกรอบแนวคิดและรายละเอียดการประเมินโครงการโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนรวม ในจังหวัดชัยนาท

วัตถุประสงค์	ตัวแปร	ผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้	การวิเคราะห์ข้อมูล	เกณฑ์การประเมิน
<p>1. เพื่อประเมินผลของการดำเนินงานโครงการโรงเรียนรวมในแกนนำจัดการเรียนรวมในจังหวัดชัยนาท จากความชัดเจนและความพึงพอใจของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบโครงการ ผู้ปกครองนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ในด้านตัวป้อน (Input)</p>	<p>สภาพการดำเนินงานโครงการโรงเรียนรวมในแกนนำจัดการเรียนรวมตามความคิดเห็นและความคิดเห็นของครูผู้รับผิดชอบโครงการ ผู้บริหาร ครูผู้รับผิดชอบโครงการ ผู้ปกครองนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ มีความต้องการจำเป็นพิเศษ</p>	<p>- ผู้บริหาร สถานศึกษา - ครูผู้รับผิดชอบโครงการโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนรวมในจังหวัดชัยนาท - ผู้ปกครองนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ</p>	<p>- แบบสอบถาม ความคิดเห็น มาตราส่วน ประมาณค่า 5 ระดับ</p>	<p>- ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) - ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)</p>	<p>- ประเมินผลของการดำเนินงานโครงการโรงเรียนรวมในจังหวัดชัยนาท โดยพิจารณาจากเกณฑ์ที่กำหนดไว้ดังนี้ มีระดับการปฏิบัติและระดับความพึงพอใจในระดับ มาก ขึ้นไป คือ มีค่าเฉลี่ยมากกว่า 3.50 ขึ้นไปถือว่า ผ่าน โดยพิจารณาจากเกณฑ์การแปลความหมายดังนี้ 4.51 – 5.00 หมายถึง มีการปฏิบัติ/ความพึงพอใจในระดับมากที่สุด 3.51 – 4.50 หมายถึง มีการปฏิบัติ/ความพึงพอใจในระดับมาก 2.51 – 3.50 หมายถึง มีการปฏิบัติ/ความพึงพอใจในระดับปานกลาง 1.51 – 2.50 หมายถึง มีการปฏิบัติ/ความพึงพอใจในระดับน้อย 1.00 – 1.50 หมายถึง มีการปฏิบัติ/ความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด</p>

ตาราง 4 แสดงกรอบแนวคิดและรายละเอียดการประเมินโครงการโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม ในจังหวัดชัยนาท

วัตถุประสงค์	ตัวแปร	ผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้	การวิเคราะห์ข้อมูล	เกณฑ์การประเมิน
2. เพื่อประเมินผลของการดำเนินงานโครงการโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมในจังหวัดชัยนาท จากความพึงพอใจของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบโครงการ ผู้ปกครองนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ในด้านกระบวนการ (Process)	.สภาพการดำเนินงานโครงการโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมตามความคิดเห็นและความพึงพอใจของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบโครงการ ผู้ปกครองนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ	- ผู้บริหารสถานศึกษา - ครูผู้รับผิดชอบโครงการโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมจังหวัดชัยนาท - ผู้ปกครองนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ	- แบบสอบถามความคิดเห็น มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ	- ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) - ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	- ประเมินผลของการดำเนินงานโครงการโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมในจังหวัดชัยนาท โดยพิจารณาจากเกณฑ์ที่กำหนดไว้ดังนี้ มีระดับการปฏิบัติและระดับความพึงพอใจในระดับ มาก ขึ้นไป คือ มีค่าเฉลี่ยมากกว่า 3.50 ขึ้นไปถือว่า ผ่าน โดยพิจารณาจากเกณฑ์การแปลความหมายดังนี้ 4.51 – 5.00 หมายถึง มีการปฏิบัติ/ความพึงพอใจในระดับมากที่สุด 3.51 – 4.50 หมายถึง มีการปฏิบัติ/ความพึงพอใจในระดับมาก 2.51 – 3.50 หมายถึง มีการปฏิบัติ/ความพึงพอใจในระดับปานกลาง 1.51 – 2.50 หมายถึง มีการปฏิบัติ/ความพึงพอใจในระดับน้อย 1.00 – 1.50 หมายถึง มีการปฏิบัติ/ความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด

ตาราง 4 แสดงกรอบแนวคิดและรายละเอียดการประเมินโครงการโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม ในจังหวัดชัยนาท

วัตถุประสงค์	ตัวแปร	ผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้	การวิเคราะห์ข้อมูล	เกณฑ์การประเมิน
3. เพื่อประเมินผลของการดำเนินงานโครงการโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมในจังหวัดชัยนาท จากความพึงพอใจของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบโครงการ ผู้ปกครองนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ในด้านผลผลิต (Output)	สภาพการดำเนินงานโครงการโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมตามความคิดเห็นและความพึงพอใจของผู้บริหาร ครูผู้รับผิดชอบโครงการ ผู้ปกครองนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ	- ผู้บริหารสถานศึกษา - ครูผู้รับผิดชอบโครงการโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมในจังหวัดชัยนาท - ผู้ปกครองนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ	- แบบสอบถามความคิดเห็น มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ	- ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) - ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	- ประเมินผลของการดำเนินงานโครงการโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมในจังหวัดชัยนาท โดยพิจารณาจากเกณฑ์ที่กำหนดไว้ดังนี้ มีระดับการปฏิบัติและระดับความพึงพอใจในระดับ มาก ขึ้นไป คือ มีค่าเฉลี่ยมากกว่า 3.50 ขึ้นไปถือว่า ผ่าน โดยพิจารณาจากเกณฑ์การแปลความหมายดังนี้ 4.51 – 5.00 หมายถึง มีการปฏิบัติ/ความพึงพอใจในระดับมากที่สุด 3.51 – 4.50 หมายถึง มีการปฏิบัติ/ความพึงพอใจในระดับมาก 2.51 – 3.50 หมายถึง มีการปฏิบัติ/ความพึงพอใจในระดับปานกลาง 1.51 – 2.50 หมายถึง มีการปฏิบัติ/ความพึงพอใจในระดับน้อย 1.00 – 1.50 หมายถึง มีการปฏิบัติ/ความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด

ตาราง 4 แสดงกรอบแนวคิดและรายละเอียดการประเมินโครงการโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วม ในจังหวัดชัยนาท

วัตถุประสงค์	ตัวแปร	ผู้ให้ข้อมูล	เครื่องมือที่ใช้	การวิเคราะห์ข้อมูล	เกณฑ์การประเมิน
4. เพื่อประเมินผลของการดำเนินงานโครงการโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมในจังหวัดชัยนาท จากความคิดเห็นและความพึงพอใจของผู้บริหารสถานศึกษา ครูผู้รับผิดชอบโครงการ ผู้ปกครองนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ ในด้านสภาพแวดล้อม (Environment)	สภาพการดำเนินงานโครงการโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมตามความคิดเห็นและความพึงพอใจของผู้บริหาร ครูผู้รับผิดชอบโครงการ ผู้ปกครองนักเรียนที่มีความต้องการจำเป็นพิเศษ มีความต้องการจำเป็นพิเศษ	- ผู้บริหารสถานศึกษา - ครูผู้รับผิดชอบโครงการโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมในจังหวัดชัยนาท	- แบบสอบถามความคิดเห็น มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ	- ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) - ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)	- ประเมินผลของการดำเนินงานโครงการโรงเรียนแกนนำจัดการเรียนร่วมในจังหวัดชัยนาท โดยพิจารณาจากเกณฑ์ที่กำหนดไว้ดังนี้ มีระดับการปฏิบัติและระดับความพึงพอใจในระดับมาก ขึ้นไป คือ มีค่าเฉลี่ยมากกว่า 3.50 ขึ้นไปถือว่า ผ่าน โดยพิจารณาจากเกณฑ์การแปลความหมายดังนี้ 4.51 – 5.00 หมายถึง มีการปฏิบัติ/ความพึงพอใจในระดับมากที่สุด 3.51 – 4.50 หมายถึง มีการปฏิบัติ/ความพึงพอใจในระดับมาก 2.51 – 3.50 หมายถึง มีการปฏิบัติ/ความพึงพอใจในระดับปานกลาง 1.51 – 2.50 หมายถึง มีการปฏิบัติ/ความพึงพอใจในระดับน้อย 1.00 – 1.50 หมายถึง มีการปฏิบัติ/ความพึงพอใจในระดับน้อยที่สุด